

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Merve Bilge AKBULUT

TÜRK MEDENİ KANUNU KAPSAMINDA YOKSULLUK NAFAKASI

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Merve Bilge AKBULUT

TÜRK MEDENİ KANUNU KAPSAMINDA YOKSULLUK NAFAKASI

Danışman

Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Merve Bilge AKBULUT ' un bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ (İmza)

Üye (Danışmanı) :Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ (İmza)

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR (İmza)

Tez Başlığı: Türk Medeni Kanunu Kapsamında Yoksulluk Nafakası

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 11/06/2021

Mezuniyet Tarihi : 24/06/2021

(İmza)
Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Medeni Kanunu Kapsamında Yoksulluk Nafakası” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Merve Bilge AKBULUT

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Merve Bilge AKBULUT
Öğrenci Numarası	20195225004
Enstitü Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç.Dr.Selin SERT SÜTÇÜ
Tez Başlığı	Türk Medeni Kanunu Kapsamında Yoksulluk Nafakası
Turnitin Ödev Numarası	1609498667

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 132 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 20/06/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 14

alıntılar dahil % 22 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

21/06/2021

(imzası)
Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
ÖNSÖZ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI, TANIMI, TARİHÇESİ, AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ, NAFAKA TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Nafaka Kavramı.....	1
1.2. Nafakanın Tanımı	1
1.3. Nafakanın Tarihsel Gelişimi.....	2
1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği	3
1.5. Nafaka Türleri.....	4
1.5.1. Bakım Nafakaları.....	5
1.5.1.1. Tedbir Nafakası	5
1.5.1.2. İştirak Nafakası.....	6
1.5.1.3. Yoksulluk Nafakası	7
1.5.2. Yardım Nafakası.....	7
1.6. Tüm Nafaka Türleri İçin Ortak Özellikler.....	8
1.6.1. Nafaka Alacaklarının Mirasçılara Geçmemesi.....	8
1.6.2. Nafaka Alacaklarının Kamu Düzeni İle İlgili Olması	9
1.6.3. İlama Bağlı Nafaka Alacaklarının Haczedilememesi.....	9
1.6.4. Kural Olarak Nafaka Alacağının Üçüncü Kişiye Devredilememesi	10
1.6.5. Nafaka Alacağı Üzerinde Rehin Tesisinin Mümkün Olmaması	11
1.6.6. Nafaka Alacaklarının, Alacaklının Rızası Olmadan Takasa Konu Edilememesi	11
1.6.7. Doğmamış Nafaka Alacaklarından Önceden İbra ve Feragat Edilememesi	12
1.6.8. Nafaka Alacaklarında Zamanaşımı Süresinin Özel Nitelikli Olması.....	14
1.6.9. Nafaka Alacaklarının Kural Olarak Nakden ve Peşin Ödenmesi.....	15
1.6.10. Nafaka Davalarında Faizin Dava Tarihinden İtibaren İşletilememesi	16

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI, YOKSULLUK NAFAKASININ TANIMI, AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ, KOŞULLARI

2.1.	Yoksulluk Kavramı	18
2.2.	Yoksulluk Nafakasının Tanımı.....	19
2.3.	Yoksulluk Nafakasının 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunundaki Yeri ve Değişimi.	21
2.4.	Yoksulluk Nafakasının Amacı.....	23
2.5.	Yoksulluk Nafakasının Hukuki Niteliği	25
2.5.1.	Yoksulluk Nafakası ile Boşanma Sonucu Hükmedilen Maddi Tazminat Arasındaki Farklar	26
2.6.	Yoksulluk Nafakasına Hükmedilebilmesi İçin Gerekli Koşullar	27
2.6.1.	Boşanmanın Gerçekleşmesi Koşulu	28
2.6.1.1.	Boşanma Kararı Verilmiş ve Kesinleşmiş Olmalı.....	29
2.6.2.	Talepte Bulunulmuş Olma Koşulu	30
2.6.2.1.	Talepte Bulunma Süresi	30
2.6.2.2.	Talebin Şekli.....	31
2.6.2.3.	Taleple Bağlılık	31
2.6.2.4.	Yoksulluk Nafakası Talebinden Feragat Edilmesi Durumu.....	32
2.6.2.5.	Talepte Harç ve Vekalet Ücreti Konusu.....	33
2.6.3.	Boşanmanın Gerçekleşmesi İle Yoksulluğa Düşme veya Yoksulluğa Düşme Tehlikesiyle Karşılaşmış Olma Koşulu	34
2.6.4.	Nafaka Talep Eden Eşin Kusurunun, Nafaka Yükümlüsü Eşin Kusurundan Daha Fazla Olmaması Koşulu	36
2.6.5.	Talep Edilen Nafaka Miktarının, Nafaka Yükümlüsünün Mali Gücü ile Orantılı Olması Koşulu	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASININ BAŞLANGICI, MİKTARI, ÖDENMESİ, ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ, SÜRESİ VE ALACAĞIN HACZİ

3.1.	Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı	40
3.2.	Yoksulluk Nafakasının Miktarı	40
3.3.	Yoksulluk Nafakasının Ödenmesi	43
3.3.1.	Yoksulluk Nafakası Miktarında Değişiklik Yapılması	45
3.4.	Yoksulluk Nafakasının Ödeme Yükümlülüğünün İhlali	48
3.4.1.	Yoksulluk Nafakasının Ödeme Yükümlülüğü İhlalinin İcra Hukuku Boyutu	48

3.4.2. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin Ceza Hukuku Boyutu ...	49
3.5. Yoksulluk Nafakasının Süresi	51
3.6. Yoksulluk Nafakası Alacağının Haczi Meselesi	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASINA DAİR USUL HÜKÜMLERİ

4.1. Yoksulluk Nafakasının Boşanma Davası İle Beraber veya Boşanma Davasından Ayrı Olarak Talep Edilmesi.....	57
4.1.1. Boşanma Davası İle Beraber Talep Edilen Yoksulluk Nafakası.....	57
4.1.2. Boşanma Davası Kesinleştikten Sonra Açılan Yoksulluk Nafakası Talepli Dava.....	58
4.2. Yoksulluk Nafakasının Tarafları	60
4.3. Yoksulluk Nafakasına ilişkin Talepte Görevli Ve Yetkili Mahkeme	62
4.3.1. Boşanma Davası İle Birlikte Talep Edilen Yoksulluk Nafakasında Görevli ve Yetkili Mahkeme	62
4.3.2. Boşanma Gerçekleştikten Sonra ve Ayrı Bir Talep Konusu Edilen Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	63
4.4. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davanın Açılma Süresi ve Zamanaşımı	64
4.4.1. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı	67
4.5. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada İspat Yükü	67
4.6. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Harç, Faiz ve Vekalet Ücreti	69
4.6.1. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Harç	69
4.6.2. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Vekalet Ücreti.....	70
4.6.3. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Faiz	71
4.7. Yoksulluk Nafakası Taleplerinin Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmadığı Meselesi.....	72

BEŞİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ SONA ERMESİ

5.1. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi.....	75
5.2. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi	78
5.2.1. Nafaka Alacaklısının Ölümü İle Kendiliğinden Sona Erme	79
5.2.2. Nafaka Yükümlüsünün Ölümü İle Kendiliğinden Sona Erme	80
5.2.3. Nafaka Alacaklısının Evlenmesi ile Kendiliğinden Sona Erme.....	81
5.3. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararı İle Sona Erdirilmesi.....	82

5.3.1.	Yoksulluk Nafakası Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi.....	84
5.3.2.	Yoksulluk Nafakası Alacaklısının Bir Başka Kimseyle Resmi Bir Evlilik Olmaksızın Fiili Birliktelik Yaşaması	86
5.3.3.	Nafaka Alacaklısının Yoksulluk Halinin Ortadan Kalkması	91
SONUÇ		97
KAYNAKÇA.....		106
EK 1- RÖPORTAJ FORMU		115
Ö Z G E Ç M İ Ş		117

KISALTMALAR LİSTESİ

AATUHK	6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
AAÜT	Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
Bk.	Bakınız
C.	Cilt
E.	Esas
HD.	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK	2004 Sayılı İcra İflas Kanunu
İş Kanunu	4857 Sayılı İş Kanunu
K.	Karar
Kazancı	Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
Lexpera	Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi
m.	madde
MK	743 sayılı Medeni Kanun
No.	numara
RG	Resmi Gazete
s.	sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SSGSK	5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
T.	Tarih
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

TCK	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TKHK	6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TL	Türk Lirası
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi Bilişim Sistemi
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
vs.	ve saire
www.	world wide web
Y.	Yargıtay
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
3444 sayılı Kanun	743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin ve 818 sayılı Borçlar Kanunun 49. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun
4787 sayılı kanun	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
6284 sayılı Kanun	Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

ÖZET

Aile hukuku, toplumun en temel yapıtaşlarından olan “aile” kurumuna ilişkin taraflar arasında doğabilecek anlaşmazlıkların çözüm yollarıyla ilgili hükümleri barındıran bir hukuk dalıdır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve T.C. Anayasasında aile kurumuna yer verilmiştir. Aile Hukuku mahiyeti gereği; toplum içerisindeki huzur, düzen ve aile birliğinin korunması için temel teşkil etmektedir. Ailenin yapılanmasında, aile kurumunun sona ermesindeki taraflar arası menfaatlerin dengelenmesi noktasında ve toplum düzeninin korunmasında aile hukuku önemli rol oynamaktadır. Aile kurumunun sona ermesiyle, yoksulluğa düşecek olan taraf lehine, diğer taraf aleyhine hükmedilen aile hukukunun alt başlıklarından olan yoksulluk nafakası kurumu düzenlenmiştir. Tezimizin konusu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu kapsamında yoksulluk nafakasıdır. Türk Medeni Kanununda yoksulluk nafakasının düzenlendiği m. 175 hükmü ayrıntılarıyla incelenmiştir. Yoksulluk nafakasının getiriliş amacında sosyal ekonomik kaygılar yer almaktadır. Zayıfın güçlü olana karşı korunması, yoksulluk nafakasının temelinde yer alan düşüncelerden biridir. Yoksulluk nafakası; boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek veya düşme tehlikesi ile karşılaşacak olan tarafın, diğer taraftan kusurunun daha fazla olmaması kaydıyla mahkeme tarafından hükmedilen mali bir yardımdır. Yoksulluk nafakası, evlilik birliğinin devamı sürecinde eşlerin yardım ve dayanışma yükümlülüğünün boşanma sonrası da devamı olarak nitelendirilebilir. Yoksulluk nafakası boşanmanın mali sonuçları arasında yer almaktadır. Nafaka türleri arasında, bakım nafakaları üst başlığı altında yer alır. Tez çalışmamız kapsamında, yürürlükteki Türk Medeni Kanununda yoksulluk nafakası incelenmiş olup, 743 sayılı Medeni Kanunumuz ile farklarına da değinilmiştir. Ayrıca uygulamada Yargıtay Kararları kapsamında yoksulluk nafakasının nasıl ele alındığına yönelik konuyla ilgili kararlara da yer verilmiştir. Tez çalışmamızda, nafaka kavramına, nafakanın hukuki niteliği ve özelliklerine değinilmiş; yoksulluk nafakasının başlangıcı, usul hükümleri ve sona erme şartları incelenerek çalışmamız tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nafaka, Yoksulluk Kavramı, Yoksulluk Nafakası, Boşanma, Süresiz.

SUMMARY

POVERTY ALIMONY WITHIN THE SCOPE OF TURKISH CIVIL CODE

Family law is a branch of law that includes provisions on the solution of disputes that may arise between the parties regarding the "family" institution, which is one of the most fundamental building blocks of society. Turkish Civil Code No. 4721 and T.C. The family institution is included in the Constitution. Due to the nature of Family Law; It is the basis for maintaining peace, order and family unity in the community. Family law plays an important role in the structuring of the family, in balancing the interests between the parties in the end of the family institution and in the protection of the social order. With the end of the family institution, the institution of poverty alimony, which is one of the subheadings of the family law ruled against the other party, has been arranged in favor of the party that will fall in to poverty. The subject of our thesis is poverty alimony within the scope of the Turkish Civil Code numbered 4721. The provision of article 175 in the Turkish Civil Code regulating poverty alimony has been examined in detail. There are social economic concerns in the purpose of bringing alimony for poverty. Protecting the weak against the strong is one of the underlying considerations of poverty alimony. Poverty alimony; It is a financial aid that is ordered by the court, provided that the party that will fall in to poverty or face the danger of falling due to divorce, on the otherhand, is not more defective. Poverty alimony can be described as the continuation of the spouses' obligation to help and solidarity after divorce during the continuation of the marriage union. Poverty alimony is among the financial consequences of divorce. Among the types of alimony, it is under the heading of maintenance alimony. Within the scope of our thesis, poverty alimony in the current Turkish Civil Code has been examined, and its differences with our Former Civil Code numbered 743 have also been mentioned. In addition, in practice, within the scope of the Supreme Court Decisions, related decisions regarding how poverty alimony is handled are also included. In our thesis, the concept of alimony, the legal nature and characteristics of alimony were mentioned; Our study has been completed by examining the beginning of poverty alimony, procedural provisions and termination conditions.

Keywords : Alimony, The Concept of Poverty, Poverty Alimony, Divorce, Indefinite.

TEŞEKKÜR

Eğitim-öğretim hayatımın başlangıcı olan anaokuluna başladığım ilk günden, bu zorlu tez sürecime dek her türlü yardım ve fedakarlıkta bulunan; her zaman yanımda olarak bana destek olan, evlatları olmaktan onur ve gurur duyduğum sevgili annem ve babama, ablası olmaktan gurur duyduğum kardeşime ve eğitim hayatım boyunca desteğini hissettiğim, varlığıyla bana güç veren sevgili Mustafa dedeme sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans ve Lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübeleri ile yoluma ışık tutan, edindiğim bilgi ve becerilerde payı olan ve bana her konuda destek olan danışmanım kıymetli hocam Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ' ye tez çalışmama sağladığı katkılarından ve sabırla sunduğu desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Tez çalışmama değerli görüşleri ile katkı sağlayan sevgili ablam Hakim Zeynep COŞGUN' a teşekkür ediyorum. Tez jürime katılmayı kabul ettikleri ve çok değerli görüş ve önerileri ile tezime katkıda bulundukları için değerli hocalarım Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ ve Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR'a teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖNSÖZ

Çalışmamızda, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu kapsamında yoksulluk nafakası incelenmiştir. Yoksulluk nafakası, toplumun temelini oluşturan aile kurumunun alt başlıklarından biridir. Yoksulluk nafakası TMK m. 175 hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 175 hükmü: *”Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz”* şeklindedir. Yoksulluk nafakası boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan tarafın, geçinmesi için gerekli olan miktarı karşı taraftan kusuru daha fazla olmamak kaydıyla ve karşı tarafın mali gücü oranında süresiz olarak isteyebileceği nafakadır.

Tezimiz, Türk hukuk uygulamasında önemli bir yere sahip olan ve zaman içinde güncelliğini koruyan yoksulluk nafakası tüm boyutları ile ele alınarak, konuya ilişkin sorunların çözüme kavuşturulmasında yardımcı olunması amacıyla hazırlanmıştır. Yoksulluk nafakasına ilişkin öğretide tartışmalı konulara yer verilmiş, bunun uygulamadaki yansımalarına değinilerek güncel yargı kararları ışığında konu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Tezde yoksulluk nafakası beş bölüm halinde incelenmiştir. İlk bölümde nafaka kavramı, tanımı, türleri ve ortak özelliklere değinilecektir. İkinci bölümde yoksulluk kavramı, yoksulluk nafakasının tanımı, amacı, hukuki niteliği ve yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için gerekli koşulları üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde yoksulluk nafakasının başlangıcı, miktarı, ödenmesi, ödeme yükümlülüğünün ihlali, süresi ve alacağın haczi izah edilmeye çalışılacaktır. Dördüncü bölümde yoksulluk nafakasında usul hükümleri hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır. Son olarak beşinci bölümde yoksulluk nafakasının sona erme halleri incelenecektir.

Tez çalışmamızın her aşamasında yardımcı olan, tez danışmanlığımı yapma lütfünde bulunan ve bilgilerinden yararlanma imkanı tanıyan kıymetli hocam Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ’ ye teşekkür ve saygılarımı sunuyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI, TANIMI, TARİHÇESİ, AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ, NAFAKA TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Nafaka Kavramı

Nafaka kavramı, Arapça kökenli bir kelimedir. Nafaka; beslenme, geçindirme, çıkma, gitme, sarf etme anlamına gelen “infak” kelimesinden türemiştir¹. Türk Dil Kurumuna göre nafaka kavramı: “*Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik*”² anlamındadır. Ayrıca “zaruret içinde bulunan kimseye nakdi ve istisnai hallerde ayni olmak üzere yapılan yardım”³ tanımına rastlamak da mümkündür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda nafaka kavramı tanımlanmamıştır. Öğretide yer alan tanımlara göre yoksulluk nafakası; muhtaç durumda bulunan karı-kocanın birbirlerine, altsoyun üstsoyuna, üstsoyun altsoya, kardeşin kardeşlerine yardım yükümlüğüne verilen addır⁴. Nafaka kavramı tanımlara bakıldığında, geçinmek için gerekli görülen, varlığını idame ettirebilecek düzeyde ihtiyaç duyulan yardım olarak tanımlanabilir. Nafaka kavramının temelinde her şeyden önce yardımlaşma, paylaşma, zor zamanlarda durumu daha kötü olana yardım eli uzatma değerleri vardır. Bu yönüyle nafaka tanımlamasında etik değerler de yer almaktadır. Toplumun temel en küçük yapıtaşı olan “aile” kurumunun içerisinde yer alan nafaka kavramı, bizlere aile kurumunun olduğu gibi ne kadar önemli bir kurum olduğunu da gözler önüne sermektedir.

1.2. Nafakanın Tanımı

Nafaka, Türk Medeni Kanununda belirtilen şartlar içerisinde, genellikle yoksulluğa düşen veya düşme tehlikesi ile karşılaşan, yardıma muhtaç kişilerin geçimlerini sağlamak için yine kanunda belirtilen kişiler tarafından verilen para veya yardımı ifade etmektedir. Evlilik birliği ile aile kurumu söz konusu olduğunda ise nafaka; evlilik birliği devam ederken veya evlilik sona erdiğinde eşler ile çocukların ihtiyaçlarının karşılanması adına maddi durumu diğer taraf göre daha iyi olan eşin yardıma ihtiyacı olan eş ve çocuklara ödediği para olarak

¹Köseoğlu, 2005: 131; Akıntürk ve Ateş, 2016: 304; Dural vd., 2014: 153; Erdem, 2018: 200; Gençcan, 2011: 842; Hatemi ve Oğuztürk, 2013: 115; Kılıçoğlu, 2014: 133; Öztan, 2015: 833; Yılmaz ve Yıldırım, 2020: 238; Zevkliler vd., 1997: 850.

²<https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 15.12.2020).

³Türk Hukuk Kurumu, 1991: 265.

⁴Yılmaz, 1985: 533.

tanımlanabilir⁵. Yargıtay bir kararında nafakayı; ”*Bir kimsenin geçimini sağlamak üzere yapılan ayni veya nakdi yardımdır.*” olarak tanımlamaktadır⁶.

1.3. Nafakanın Tarihsel Gelişimi

İlk toplumlar, örf ve adetlerin doğaüstü güçler tarafından belirlenip, yine bu doğaüstü güç tarafından korunduğuna inanılmıştır. Toplumların örf ve adetlere uyması, doğaüstü güçlerin ceza verebileceği korkusu ile sağlanmıştır⁷. Roma Hukukunun başlarında boşanma davası açıldığında; kadının kusuru bulunmadığı takdirde kocanın kadına nafaka ödeme gerekliliği ve yükü söz konusu idi. Çocuk bakımından da; çocuğun meşru olması ve babası tarafından çocuğa bir sanat öğretilmiş olması şartıyla babanın çocuğuna nafaka ödeme yükümlülüğü kabul edilmişti⁸. M. S. 527-565 yılları arasında, Justinianus tarafından hukuk kurallarının bir araya getirildiği Corpus Juris Civilis ile aile hukuku, miras hukuku ve mülkiyet hukuku gibi alanlar düzenlenmiştir⁹. Tarih içerisinde zamanın durağan olmadığı gibi zaman içerisindeki düşünceler, örf ve adetler, ahlak kuralları ve buna bağlı oluşan kavramlar da değişerek günümüze gelmişlerdir. İşte nafaka kavramı da bu değişim ve gelişimin içinde kendisini bulmuştur. Geçen zaman devlet yapılarının sosyal ve ekonomik gelişmelerini de değiştirmiş, böylelikle “yardıma muhtaç kişilere yardım kavramı”, sosyal devlet anlayışında bir gereklilik olarak doğmuş ve bunun sonucu olarak nafaka hükmü yasal temellerin içerisinde yerini almıştır¹⁰. Türk toplumlarına gelindiğinde ise; İslamiyet’in kabulünden önceki dönemde aile hukuku, geleneklere dayanmıştır. İslamiyet’in kabulünden sonra özel hukuk alanında Osmanlı yönetimi, şer’i hukuk esaslarını uygulamıştır¹¹. İslam hukukunda evlilik nafakası; evliliğin devamı süresince nafaka ve evlilik sonrasında (iddet dönemi) nafaka olarak ikiye ayrılmıştır. Kural olarak erkek nafaka yükümlüsü, kadın ise nafaka alacaklısı kabul edilmiştir. Kadının nafakayı hak etmesi için meşru ve makul bir nedenin olması gibi şartlar aranmıştır¹². Evlilik birliği erkek tarafa bağlı bir nedenle sona ermiş ise veya kadın taraf haklı sebeple boşanmışsa; kadına iddet süresi(bekleme süresi) içinde evlilik birliğinin devamı niteliğinde iddet nafakası hakkı tanınmıştır. İslam hukukunda nafakanın miktarının

⁵ Orhan, 2009: 68.

⁶Yavuz, N. (2008): 18; (Yargıtay 3. HD. E.2006/3874 K.2006/4440, T.17.04.2006).

⁷ Güriz, 2006: 21.

⁸Kol, Ö. P. (2013). Türk Hukukunda Tedbir Nafakası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

⁹ Necip, 2009: 69;70

¹⁰Özyazgan, Ö. (2019). Yoksulluk Nafakası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.

¹¹ Erhan, 2012: 299.

¹²Özdemir, 2013: 4

hesaplanmasında; kadının sağlığı, barınma ve beslenme gibi ihtiyaçları ile ev içerisinde bulunan eşyaların gerektirdiği masraflar ele alınmıştır¹³. 1926 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanunumuzdan önceki ihtilafların çözülmesinde, 1868-1876 yılları arasında Mecelle-i Ahkam'ı Adliye hükümleri uygulanmakta idi¹⁴. Mecelle'de nafakaya ilişkin hüküm bulunmamaktaydı. Bu sebeple nafaka ile ilgili uyuşmazlıklarda fıkıh prensiplerine göre çözümler bulunmaktaydı. 1926 yürürlük tarihli Medeni Kanunumuza kadar, uyuşmazlıklara uygulanmak üzere 1917 yılında “Kitabu'n Nafakat” hazırlanmıştır. Bu eser, nafakanın düzenlenip bir araya getirildiği ilk eser olma özelliğine sahiptir. 1926 yılında ise; Cumhuriyet döneminin ilk Medeni Kanunu olan, İsviçre'den iktibas edilen 743 sayılı Türk Kanun-u Medenisi ile nafaka konusu çözümlenmiştir. Bu çözüm, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği 2001 yılına dek devam etmiştir. Günümüzde, Türk Hukuk sisteminde nafaka ilişkin hükümler 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunumuzda yer almaktadır.

Sonuç olarak tarihsel süreçte nafaka; günlük sosyal hayatımızın temelini teşkil eden aile düzenini, yardımlaşma düşüncesiyle güvence altına almak, aileyi oluşturan unsur olan kişilerin zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla yardım temini zorunluluğundan doğmuş bir kuruluştur¹⁵.

1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği

Nafaka, aile hukukundan doğan bir taraf aleyhine borç doğuran yasal bir yükümlülüktür. Nafaka, nafaka ödeme yükümlüsü olan tarafa bir borç doğurmasından dolayı 6098 sayılı Türk Borçlar Hukuku kapsamında bir borç olarak nitelendirilmektedir. Bir borç söz konusu olduğunda, bu borcu meydana getiren kaynağa da değinmekte fayda vardır¹⁶. Türk Borçlar Kanunu, borç ilişkisinin kaynaklarını üçe ayırmıştır. Bu kaynaklar; sözleşmeden doğan borçlar, sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar ve haksız fiilden doğan borçlardır. Türk Borçlar Kanununda, bu üç borç ilişkisi kaynağı düzenlenmesine rağmen, bunlar dışında borç ilişkisinin kaynağı olarak “Kanundan doğan borçlar” da kabul edilmektedir. Nafaka, kanundan doğan bir borç olarak kabul edilmektedir. Ancak nafaka borcu, özelliği gereği diğer kanundan doğan borçlardan farklılık arz etmektedir. Nafaka borcunun diğerlerinden en önemli ayrımı; mahkeme tarafından ilama bağlanan nafaka yükümlülüğünü ihlal eden kişi hakkında

¹³ Aydın, 2013: 285.

¹⁴ <https://www.guncelhukuk.com.tr/dergiden/mecelle-mecelle-i-ahkam-adliyye.html> (erişim tarihi: 18.12.2020).

¹⁵ İnal, 1992: 33.

¹⁶ Bozdağ, 2015: 22.

İcra İflas Kanununda tazyik hapsi yaptırımı öngörülmüş olmasıdır. Öngörülen bu ceza ertelenemez ve adli para cezasına çevrilemez¹⁷.

Kanunda düzenlenen ancak sayılan üç borç ilişkisi kaynağına dahil edilemeyen borç ilişkilerinden biri olan yoksulluk nafakası TMK m. 175 hükmünde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede nafaka yükümlüsünün borcu, nafaka alacaklısına karşı borç olarak düzenleme altına alınmıştır. TMK m. 175 hükmünde düzenlenen nafaka borç ilişkisinin kaynağı kanundan doğmaktadır¹⁸. Nafaka borcunun kanundan doğan bir borç ilişkisi olmasının sonuçlarında biri; kişilerin iradelerine dayanmamasıdır. Daha açık bir ifadeyle; taraflar bir araya gelip nafakanın şeklini, ödenme biçimini kararlaştırmış olsalar dahi, bu durum nafakaya sözleşmeden kaynaklı bir yükümlülük kazandırmayacaktır. Nafaka kanunda yer alan şartlar oluşmadan doğmayacaktır. Nafaka ile ilgili uyuşmazlıklarda, örneğin; nafakanın miktarının artırılması veya azaltılmasına ilişkin davalar söz konusu olduğunda, bu dava sebepsiz zenginleşme veya haksız fiilden doğan borç olmayıp; kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili davası niteliğinde olacaktır¹⁹. Sonuç olarak nafakanın hukuki niteliği; aile hukukundan doğan, bir taraf aleyhine borç doğuran kanundan kaynaklanan bir borç ilişkisidir. Nafaka borcu, kaynağını kanundan aldığından; tarafların iradesine dayanmaz. Nafaka ile ilgili uyuşmazlıklarda açılan davalar; kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili davası niteliği taşımakla birlikte; kişiye sıkı sıkıya bağlı olan nafaka hakkı; nafaka konusunda davanın açılmasıyla birlikte malvarlığı hakkına dönüşmektedir²⁰.

1.5. Nafaka Türleri

Çalışmamızın konusunun yoksulluk nafakası olması sebebiyle; diğer nafaka türlerinden farklarını açıklayabilmek açısından bu bölümde sadece kanunumuzda yer alan diğer nafaka türlerinin tanımlamakla yetineceğiz. Türk Medeni Hukuk sisteminde nafakalar, bakım nafakaları ve yardım nafakası olmak üzere iki ana başlığa ayrılmaktadır. Bakım nafakaları; tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olarak üçe ayrılmaktadır. İki ana başlık olan; bakım nafakası ve yardım nafakası arasında yapılan ayrımın temelini nafaka borcunun yükümlüsü oluşturmaktadır. Bundan dolayı yardım yükümlülüğünün karşılanması

¹⁷Reisoğlu, 2014: 46.

¹⁸Kılıçoğlu, 2013: 37.

¹⁹Ruhi, 2003: 19; 20.

²⁰Ruhi, 2003: 27.

yardım nafakası ile bakım yükümlülüğünün karşılanması ise bakım nafakaları olan; tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakaları ile sağlanmaktadır²¹.

1.5.1. Bakım Nafakaları

Bakım nafakalarının kaynağını, evlilik birliğiyle oluşan içerisinde eşler arasındaki veya soybağı gereği anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiler oluşturmaktadır²². Kanunun aile bireylerinin birbirlerine karşı yükledikleri sorumlulukların mahiyetine göre eş için öngörülen bakım nafakaları; yoksulluk nafakası ile tedbir nafakası olarak belirlenmiş iken çocuk için tedbir nafakası ve iştirak nafakası öngörülmüştür.

1.5.1.1. Tedbir Nafakası

Tedbir nafakası; TMK m. 169, m. 196 ve m. 197 hükümlerinde düzenlenmiştir. Tedbir nafakası, boşanma davası açıldığında dava ile talep edilebileceği gibi boşanma davası açılmaksızın da istenebilecek bir nafaka türüdür. Buradaki boşanma davası geniş kapsamlı olup, hem boşanma davalarını hem de ayrılık davalarını kapsamaktadır. Evlilik birliği içerisinde eşlerden biri tarafından bakım yükümlülüğünün ihlali söz konusu olduğunda, diğer eş tedbir nafakası talep edebilir²³. Mahkeme tarafından hükmedilecek olan tedbir nafakasında, alacaklı eşin kusur derecesi herhangi bir önem arz etmemektedir. Eşlerden birinin boşanma davası veya ayrılık davası açması halinde, mahkeme tarafından talep olup olmamasına bakılmaksızın tedbir nafakasına hükmedilir²⁴. Tedbir nafakasına mahkeme tarafından resen, davaların açıldığı tarihten itibaren hükmedilir. Tedbir nafakasının miktarının belirlenmesinde hakimin, eşlerin sosyal ekonomik koşullarını araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Hakim, eşlerin sosyal ekonomik durum araştırmasını yaparken, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'unun m. 5 hükmü uyarınca uzmanlardan yararlanılabilir²⁵. Parasal katkı niteliğinde olan tedbir nafakasının miktarı belirlenirken dikkate alınacak hususlar arasında; taraf olan eşlerden birinin ev işlerini yapıp yapmaması, çocuk ile ilgilenip ilgilenmemesi ve hatta yemek yapıp yapmaması dahi sayılabilir²⁶. Hükmedilecek olan tedbir nafakasının miktarı, nafaka yükümlüsü olan eşin, ekonomik durumu ile orantılı olup ödemesinde güçlüğü düşürecek düzeyde olmamalıdır²⁷.

²¹Özdemir, 2014: 65.

²²Sonat, 2013: 237;239.

²³Kılıçoğlu, 2014: 133.

²⁴Gençan, 2011: 842.

²⁵18.01.2003 tarihli ve 24997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²⁶Bozovalı, 1990: 13.

²⁷Yargıtay 15. HD. 24.6.2009 Tarihli ve Esas No:2008/9961, Karar No: 2009/12386 sayılı Kararı <https://emsal.yargitay.gov.tr> (erişim tarihi: 18.12.2020); Akıntürk, 2016: 304.

Sözün özü, hakim nafaka miktarı belirlenmesinde hakkaniyet (hak ve nesafet) ilkesine uygun olarak davranmalıdır. Tedbir nafakasının sona ermesine gelindiğinde ise, boşanma kararı verildiği anda tedbir nafakası sona erer²⁸. Boşanma davası kesinleştikten sonra ise kanundaki diğer şartların varlığı ve talep olması halinde mahkeme tarafından tedbir nafakası; eş için yoksulluk nafakasına, çocuk için iştirak nafakasına dönüştürülerek hükmedilir.

1.5.1.2. İştirak Nafakası

İştirak nafakası, Türk Medeni Kanunu m. 182 hükmünde düzenlenmiştir. İştirak nafakası kısaca; velayet altındaki küçüklerin veya ergin olsa bile kanunda yer alan şartların varlığı halinde kısıtlanan çocukların bakım, beslenme, barınma, eğitim gibi giderlerine, anne babanın mali güçleri oranda katılmalarıdır²⁹. İştirak nafakası, tedbir nafakasından farklı olarak boşanma davasının kesinleşmesinden sonra başlayıp, ergin olmayan küçüğün ergin olmasına kadar devam eden hukuki bir kurumdur³⁰. Bu durumun tek istisnası; Türk Medeni Kanunu m. 328/II hükmünde yer almaktadır. Çocuk ergin olduktan sonra eğitim hayatının devam etmesi koşuluyla iştirak nafakası devam ettirilebilir. Somut durumun özelliğine göre anne ve babadan beklenebilecek ölçüde, çocuğun eğitim hayatının sonuna kadar anne-babanın ergin çocuğa bakmakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Boşanma veya ayrılık davasının kesinleşmesiyle çocuk üzerinde velayet hakkı kendisine verilen eş bakımından çocuğun bakım masrafları üzerinde olmaktadır. Velayet hakkı kendisinde olmayan taraf, aile hukukunun getirdiği ilkeler sonucu çocuğun bakımına katılmak amacıyla mahkemenin takdir edeceği miktarda nafaka ödemekle yükümlüdür. Çocuğun bakımına katılması sebebiyle, katılma anlamına gelen “iştirak” kavramı bu nafakanın anlamlandırılmasında kullanılmıştır. İştirak nafakasına, çocuk lehine talep olmaksızın yani mahkemece resen hükmedilir. İştirak nafakasına hükmedilmesinde kusur araştırması yapılmamaktadır³¹. İştirak nafakası konusunda bilinmesi gereken önemli bir nokta; yoksulluk nafakası almasına hükmedilen kişinin, iştirak nafakası ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır³². Bunun sebebi; iştirak nafakasının miktarının, ödemekle yükümlü olan kişinin mali gücü ile orantılı olarak belirlenmesidir. Hakkaniyet gereği, kendi geçimini dahi sağlaması mümkün olmayan bir diğer anlatımla yoksulluk nafakası alan eşin, çocuk için iştirak nafakası ödemesi de kendisinden beklenemez³³.

²⁸Gençcan, 2011: 834.

²⁹Özügür, 2015: 291;Sonat, 2013: 237.

³⁰Bk. 1.5.1.1. Tedbir Nafakası

³¹Bozovalı, 2015: 55.

³²Bozdağ, 2015: 62.

³³Medar, 2018: 31.

1.5.1.3. Yoksulluk Nafakası

Yoksulluk nafakası Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 175/I hükmü: “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*” şeklindedir. Yoksulluk nafakası, bakım nafakasının alt dallarından biridir³⁴. Yoksulluk nafakasından bahsedilebilmesi için evliliğin boşanma ile sona ermiş olması gerekmektedir. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde şartlardan birinin evliliğin sona ermesi olduğundan, yoksulluk nafakası boşanmanın mali sonuçları arasında sayılmaktadır. Yoksulluk nafakasının talep edilmesi süre sınırına bağlanmıştır. Yoksulluk nafakasının talep edilebilmesi için kanunda belirlenen süre bir yıldır. Yoksulluk nafakasında yer alan “kusur” bahsi, ikinci bölümde ayrıntılı olarak irdeleneceğinden tekrara düşmemek açısından sadece TMK m. 175 hükmünde yer aldığı gibi; nafaka talep eden eşin, nafaka ödeyecek olan eşten daha az kusurlu veya kusursuz olması gerektiği bilgisinin söylenmesi ile yetinilecektir³⁵.

1.5.2. Yardım Nafakası

Yardım nafakası TMK m. 364 hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 364/I hükmü: “*Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.*” şeklindedir. Hukuk Sözlüğü’nde yardım nafakası: “*Anne, baba, kardeş vb. hısımlara kanuni bir yükümlülük gereği yapılan para yardımı.*” olarak tanımlanmaktadır³⁶. Yardım nafakası, altsoy-üstsoy ve kardeşler arasında söz konusu olabilen karşılıklı bir nafaka türüdür. Kısaca, nafaka yükümlüsü tarafından yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoy, altsoy ve kardeşe ödenen meblağı nafaka olarak tanımlayabiliriz. Yardım nafakasında yoksulluk hali, kanunda sayılan kişilerin zaruret halinde olması anlamında gelmektedir. Yardım nafakasında zaruret haline düşmede kişinin kusuru aranmaz. Yardım nafakasına mahkemece resen hükmedilemez. Nafaka alma hakkı bulunan kişinin mahkemeye sunulmuş bir talebi olması gerekmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus; nafaka alacaklısının talepte bulunacağı miktar kendi zaruret halinden kurtulmak için gerekli olan miktardan daha fazla olamayacağıdır³⁷.

³⁴Bk. 1.5. Nafaka Türleri; Bk. 1.5.1. Bakım Nafakaları; Öztan, 2015: 833.

³⁵Bk. 2.6.4. Nafaka Talep Eden Eşin Kusurunun Nafaka Yükümlüsü Eşin Kusurundan Daha Fazla Olmaması Koşulu.

³⁶Bağdatlı, 2012: 705.

³⁷Öztan, 2015: 707.

1.6. Tüm Nafaka Türleri İçin Ortak Özellikler

Nafaka alacağı, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Bu sebeple diğer alacaklardan farklı olarak kendine has özellikleri bulunmaktadır. Öncelikle, diğer borç ilişkilerinden farklı olarak borcun ödenmesiyle nafaka alacağı ilişkisi sona ermemekte; sürekli ödeme durumu söz konusu olduğundan sürekli bir ödeme ilişkisi karşımıza çıkmaktadır³⁸. Her kuralın istisnası olduğu gibi bu durumun da istisnası vardır. Nafaka yükümlüsü nafaka alacaklısına nafakayı toptan ve tek seferde ödediği durumda borç ilişkisi sona ermektedir. Ancak genel olarak, şartlar oluştuğu takdirde nafakanın ödenmesi devamlı surette olmalıdır. Somut olayın özelliğine göre nafaka miktarının artırımı, azaltılması talep edilebilir³⁹. Nafaka, kendine has özellikleri nedeniyle her türlü işleme konu olamamaktadır. Tüm nafakalar için ortak olan özellikler, çalışmamızın konusu olan yoksulluk nafakası için de geçerlidir.

1.6.1. Nafaka Alacaklarının Mirasçılara Geçmemesi

Nafaka alacağı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması sebebiyle, nafaka alacaklısının veya nafaka yükümlüsünün ölümü halinde sona erer⁴⁰. Nitekim bu durum Türk Medeni Kanununun m. 176/III hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm: “*İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; ...*” şeklindedir. Ancak açılmış bir nafaka davasını, nafaka alacaklısının mirasçıları külli halefiyet ilkesi gereği devam ettirebilirler⁴¹. Nafakaya ilişkin davanın açılmasıyla, kişisel hak olan nafaka hakkı malvarlığı hakkına dönüşmektedir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda, mirasçılar sınırlı bir talepte bulunabilir. Nafaka alacaklısının mirasçıları, davanın açıldığı tarih ile alacaklı murislerinin ölüm tarihi arasındaki dönemle sınırlı nafaka miktarını talep edebileceklerdir⁴². Bu durum, nafaka yükümlüsünün ölümü için de geçerlidir. Nafaka yükümlüsünün mirasçıları, murislerinin ölümünden önce açılmış bir nafaka davasını takip etmeye devam edebilirler. Nafaka yükümlüsünün mirasçıları sadece, dava açılan tarihle, murislerinin ölümü tarihine kadarki süre zarfından sorumlu olurlar. Nafaka alacaklarının mirasçılara geçmemesi özelliği, o süre zarfına kadar işlemiş nafakalar için geçerli değildir. Nafaka yükümlüsünün ölümü tarihine kadar ödenmemiş nafakalardan, nafaka yükümlüsünün mirasçıları sorumludur. Nafaka yükümlüsünün ölümü tarihine kadar ödenmeyen nafakalar, nafaka alacaklısı ölmüşse

³⁸ Ruhi, 2003: 127.

³⁹ Ruhi, 2004: 198.

⁴⁰ Bozovalı, 1990: 83.

⁴¹ Ruhi, 2003: 131.

⁴² Akıntürk ve Ateş, 2016: 453.

onun mirasçıları tarafından tahsil edilmektedir⁴³. Son olarak, nafakanın ödenmesine mahkeme tarafından toptan ödenmesi şeklinde hükmedilmiş ve bu miktarı nafaka alacaklısı almadan vefat etmişse; nafaka alacaklının mirasçıları bunu nafaka yükümlüsünden talep edebilirler⁴⁴.

1.6.2. Nafaka Alacaklarının Kamu Düzeni İle İlgili Olması

Toplumun en küçük yapıtaşı olarak ifade edebileceğimiz aile kurumu; bireyin, toplumun ve devletin gelişmesinde büyük role sahiptir. Bu sebeple Türk toplumunun temeli olan aile kurumu Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 41 hükmünde özel olarak yer almıştır. İşte aile kurumunun alt dallarından olan nafaka da toplumun temelini oluşturmaktadır. Türk Medeni Kanunumuz aile hukuku ile ilgili konularda, aile fertleri arasında daha zayıfın, güçlü olana karşı korunması ilkesinden yola çıkmaktadır⁴⁵. Buradan hareketle nafaka alacağı, kamu düzeni ile ilgili bir kurumdur⁴⁶. Kamu düzeni ile ilgili uyuşmazlıklarda hakim kendiliğinden hareket eder, talep aranmaz. Kamu düzeni hususu daha çok tedbir nafakasından karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple, hakim boşanma davası açıldığında eş veya çocuk lehine şartları oluşması takdirde talep olmasa dahi nafakaya hükmetmek zorundadır⁴⁷. Nafaka alacaklarının kamu düzeni ile ilgili olmasının diğer bir sonucu; taraflardan her ikisinin de yabancı ülke vatandaşı olması durumunda dahi nafaka davalarında tarafların rızası olmasa bile Türk mahkemeleri yetkilidir⁴⁸.

1.6.3. İlama Bağlı Nafaka Alacaklarının Haczedilememesi

İcra ve İflas Kanunu m. 83 hükmü: “İlama dayalı olmayan nafakalar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczedilebilir. Ancak haczedilecek miktar bunların dörtte birinden az olamaz.” şeklindedir⁴⁹. Söz konusu hüküm uyarınca nafaka alacaklarının haczedilebilir olup olmaması durumunu, nafakanın ilama bağlı olup olmaması belirlemektedir. İlama bağlı olmayan yani bir sözleşmeye dayalı nafaka söz konusu ise ve nafaka hakkında bir mahkeme

⁴³Dural vd., 2014: 153.

⁴⁴Dural vd., 2014: 154.

⁴⁵Hatemi ve Serozan, 1993: 340.

⁴⁶Akıntürk ve Akipek, 2015: 101; “Kamu düzeninin tanımı; bir ülkedeki kurum ve kuruluşların, devletin güvenliğini, toplumun huzurunu, refah seviyesini, sağlığını, bireyler arası ilişkilerde huzuru sağlamasını ahlak ve hukuk kuralları ile sağlamasına kamu düzeni denmektedir” <https://sozluk.adalet.gov.tr/kamu%20d%C3%BCzeni> (erişim tarihi: 19.12.2020).

⁴⁷Dural vd., 2014: 370.

⁴⁸Akıntürk ve Ateş, 2016: 453.

⁴⁹ 19.06.1932 Tarihli ve 2128 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

kararı da bulunmuyorsa, nafaka yükümlüsü ve ailesinin geçimi için gerekli miktar icra memuru tarafından takdir edildikten sonra kalan miktar haczedilebilmektedir. Bu durumda ilama bağlı olmayan nafakaların kısmen haczi mümkün denilebilir⁵⁰. Kısmen haciz, nafaka miktarında belirli bir oran ile sınırlandırılmıştır. Kısmen haczi mümkün olan miktar, nafaka yükümlüsünün ve ailesinin geçimi için gerekli miktarın dörtte bir oranından daha az olamaz⁵¹. Türk Medeni Hukuku kapsamındaki nafaka alacakları haczedilirken diğer alacaklara göre imtiyazlı grupta yer alır⁵². Nafaka, mahkemece nafaka alacaklısı bakımından geçimi için gerekli bir meblağ olması sebebiyle ilama bağlı nafaka alacağının haczi düşünülemez⁵³. Öte yandan ilama bağlı olmasına rağmen birikmiş nafaka alacağı kişisel hak olma özelliğini yitirmiş olacağından haczi mümkündür.

1.6.4. Kural Olarak Nafaka Alacağının Üçüncü Kişiyeye Devredilememesi

Alacaklar bakımından genel kural, TBK m. 183 hükmü gereği üçüncü kişilere devredilebilir olmasıdır⁵⁴. TBK m. 183 hükmü: “*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.*” şeklindedir. Kanunun sözüne göre; “işin niteliği gereği” devrin yasaklandığı hallerden biri de nafaka alacağıdır. Nafaka alacağı genel kuraldan farklı olarak; kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olması sebebiyle üçüncü kişilere devredilemez. Nafaka alacaklarının sosyal amaçları gereği, bir başka kimseye devri düşünülemez. Her kuralın olduğu gibi bu kuralın da bir istisnası vardır. Eğer nafaka alacağı ödenmemiş ve birikmiş bir nafaka alacağı ise devredilmesi mümkündür⁵⁵. Birikmiş nafaka alacağının, kişisel bir hak olma özelliğinden uzaklaşarak alelade bir hak olduğu kabul edilir⁵⁶. Nafakanın sosyal amacı, o andaki şart ve koşullarda zor durumun giderilmesi olduğundan, birikmiş nafaka alacaklarında bu sosyal amaçtan uzaklaşmış olup kişisel hak olma özelliğini kaybetmiş olmaktadır⁵⁷. Birikmiş nafaka alacağının, fiilen o andaki yoksulluğu gidermek özelliğini kaybettiğinden üçüncü kişiye devri mümkün olmaktadır. Kural olarak nafaka alacağı için devredilmeme kuralı geçerlidir. Nafaka borcu için bu kural geçerli değildir. Nafaka borcunun, bizzat nafaka yükümlüsü tarafından ifa edilmesi zorunluluğu yoktur. Nafaka borcunu üçüncü bir kişi de ifa edebildiğinden

⁵⁰Gençcan, 2018: 774.

⁵¹Yargıtay 12. HD. 27.11.2014 Tarihli ve Esas No: 2014/21047, Karar No: 2014/28636 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 20.12.2020).

⁵²Bozovalı, 1990: 81.

⁵³Bozovalı, 1990: 81.

⁵⁴Eren, 2016: 1274.

⁵⁵İnal, 1992: 40.

⁵⁶Tutumlu, 2009: 1157.

⁵⁷Bozovalı, 1990: 82; Akıntürk ve Ateş, 2016: 453; Bk. 2.4. Yoksulluk Nafakasının Amacı.

devredilmesinde bir sakınca bulunmamaktadır⁵⁸. Burada dikkat edilmelidir ki; borçlar hukukuna hakim olan ilkeler gereği borcun devrinin hukuki niteliği bir sözleşme olmasıdır. Nafaka borcunun üçüncü bir kişiye devri “sözleşmenin devri” hükümlerine tabi olmaktadır. Kural olarak her sözleşmenin devrinde olduğu gibi nafaka alacağının devrinde de alacaklının, borçlunun borcunu devir işlemini kabul etmesi gerekmektedir.

1.6.5. Nafaka Alacağı Üzerinde Rehin Tesisinin Mümkün Olmaması

Nafaka alacaklarının devri kural olarak mümkün olmadığı gibi, alacak üzerinde rehin hakkı tesisi de mümkün değildir⁵⁹. Bu sonuca, TMK m. 954/I hükmünün mefhum-u muhalifinden ulaşmaktayız. TMK m. 954/I hükmü “*Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.*” şeklindedir. Nafaka alacağının amacı, alacaklının geçimini sağlama ve onu yoksulluktan kurtarma olduğundan söz konusu alacak rehnedilemez. Nafaka alacağının rehnedildiği varsayımında, bu durum alacaklının geçimi için engel oluşturacağından kanun hükmünün konuluş amacına da ters düşecektir. Bize göre, devri mümkün olmayan nafaka alacaklarının üzerinde rehin hakkı tesis edilememesi gayet yerinde bir düzenlemedir⁶⁰. Birikmiş nafaka alacaklarında, nafakanın sosyal amacından uzaklaştığından devri ve rehnedilmesi mümkün hale gelmektedir⁶¹. Rehin hakkı sınırlı aynı haklardan olup aynı zamanda ayn’a(eşya) bağlı bir haktır. Rehin hakkı, sahibine; borç ifa edilmediğinde taşınır, taşınmaz ve devredilebilen diğer haklar üzerinde konulmuş rehinden alacağını almada öncelik hakkı verir. Daha açıklayıcı bir anlatımla, herhangi bir alacak üzerinde rehin hakkı tesis edilmişse vadesi geldiğinde alacak ödenmediği durumda, rehin hakkı sahibi alacağına mahsuben hakkını paraya çevirerek alacağını tahsil edebilir. Netice itibarıyla, sosyal ekonomik getiriliş amaçları gereği nafaka alacaklarının üzerinde rehin hakkı tesisi mümkün değildir.

1.6.6. Nafaka Alacaklarının, Alacaklının Rızası Olmadan Takasa Konu Edilememesi

Takas (trampa) müessesesi TBK m. 139/I hükmünde düzenlenmiştir. TBK m. 139/I hükmü “*İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir.*” şeklindedir. Takas müessesinin hukuki niteliği bozucu yenilik doğuran hak olmasıdır⁶².

⁵⁸Dural vd., 2014 : 370.

⁵⁹Nomer ve Ergüne, 2019: 312; Ruhi, 204: 198; Akıntürk ve Ateş, 2016: 453.

⁶⁰İnal, 1992: 42.

⁶¹Ruhi, 2010:107; Bk. 1.6.4. Kural Olarak Nafaka Alacağı Üçüncü Kişiye Devredilemez.

⁶²Eren, 2016: 1274.

Takas, sözleşme olmadığından karşı tarafın kabulüne bağlı değildir⁶³. Takas hakkını borçlu, tek taraflı ve karşıya varması gerekli irade beyanıyla kullanır⁶⁴. Nafaka alacaklarının takası ile ilgili kanun koyucu özel düzenleme yapmıştır. TBK m. 144/III hükmü “*Aşağıdaki alacaklar takas haklarının doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir: ... 3. Nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar.*” şeklindedir. Kanun koyucu ilgili m. hükmü ile nafaka alacaklısını koruma saiki ile hareket etmiştir. İstisna bir düzenleme olarak; nafaka alacaklarının sosyal amacı alacaklının ihtiyaçlarının giderilmesi olduğundan, nafaka alacaklısının rızası olmadan nafaka yükümlüsünün üçüncü kişilerdeki alacağı ile takas edilemez⁶⁵. Takasta rıza aranmasının sebebi; nafaka alacaklısının yoksulluğunun giderilmesi ve geçiminin sağlanmasının nafakanın amaçları arasında yer almasıdır. Nafaka alacakları, bu özel nitelikleri gereği mutlaka nafaka alacaklısının eline geçmesi gerekli bir değer olduğundan kabul iradesi olmadan takas yapılması düşünülemez⁶⁶. Nafaka alacaklarının takasa konu edilememesi kuralı, nafaka yükümlüsünün üçüncü kişilerdeki alacağı ile nafaka alacaklısının alacağı arasında yapılacak olan takaslar için geçerlidir. Ancak, nafaka alacaklısının, nafaka yükümlüsüne bir borcu var ise, ödenecek nafaka borcunu işbu borç ile takas edebilir⁶⁷. Nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsüne karşı borçlarını takas edeceğini, nafaka yükümlüsüne bildirmesi yeterlidir⁶⁸.

1.6.7. Doğmamış Nafaka Alacaklarından Önceden İbra ve Feragat Edilememesi

Nafaka alacaklısının nafaka talebinden vazgeçmesine feragat denmektedir. Genel kural, henüz doğmamış bir haktan feragat edilemediğinden; nafaka hakkından da önceden ve toptan olarak feragat edilemez⁶⁹. Bir başka anlatımla; nafaka alacaklısı, müstakbel nafaka alacağından bu alacak doğmadan önce feragat edemez⁷⁰. İleride doğacak nafaka alacaklarından, feragat edileceğine ilişkin yapılan sözleşmeler geçerli değildir⁷¹. Nafaka alacaklısı ileride geçinmesinde zorluğa düşebileceğini önceden değerlendiremeyeceği için, kendi durumunu ağırlaştırıcı bir işlem yapması engellenmiştir. Önceden feragat etmesi

⁶³Eren, 2016: 1274; Akıntürk ve Ateş, 2016: 453

⁶⁴Eren, 2016: 1274; Akıntürk ve Ateş, 2016: 453

⁶⁵Özügür, 2015: 785; Dural vd., 2014: 370.

⁶⁶Hatemi ve Serozan, 1993: 339; Ruhi, 2010: 106.

⁶⁷Ruhi, 2010: 116.

⁶⁸Akıntürk ve Ateş, 2016: 453; Ruhi, 2010: 107.

⁶⁹Ruhi, 2004: 200.

⁷⁰Ruhi, 2010: 17; Emekli Yargıç Nihat İnal nafaka hakkından vazgeçmenin mümkün olmadığını şu örnekle açıklar: “Örneğin, karı veya oğul ben bundan böyle kocamdan veya babamdan hiçbir surette nafaka istemeyeceğim, onu bu hakkımdan kesin surette bağışlıyorum, dese bu açıklama sözleşmeye bağlanmış olsa dahi hiçbir surette geçerli değildir.”(İnal, 1992: 40).

⁷¹Ruhi, 2010: 17.

engellenerek nafaka alacaklısı korunmak istenmiştir. Bu konuyla ilgili Yargıtay bir kararında,“(…) Boşanma davası sırasında annenin, velayeti altında bulunan küçüğün menfaatine aykırı olarak ve henüz tahakkuk etmemiş (doğmamış bir alacaktan) iştirak nafakasından feragati geçersizdir(…)”şeklinde ifade etmiştir⁷². Yargıtay ilgili kararında boşanma davasının devamı sırasında çocuğun velayetini almayan tarafın ödemekle yükümlü olduğu iştirak nafakasından, velayeti alan tarafın çocuğun yararını göz önüne almadan iştirak nafakasından feragatini geçerli kabul etmemiştir⁷³. Somut olayda yer alan iştirak nafakasının her an doğan ve işlemeye devam eden, çocuğun haklı menfaati gereği hükmedilen bir nafaka türü olması sebebiyle Yargıtay’ın verdiği karar bize göre haklı ve isabetlidir. İbra, bir taahhüt işlemi olmayıp; bir tasarruf işlemidir. İbra tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁷⁴. İleride doğacak bir haktan feragat ve ibra edilemeyeceğinden; nafaka hakkından da önceden feragat ve ibra edilemez. Yargıtay diğer bir kararında geleceğe yönelik bir haktan ve nafaka talebinden feragatin geçersiz olduğunu ve bu feragatin taraflar arasında bir sonuç doğurmayacağını kaleme almıştır. Karara konu olayda “davacının maddi ve manevi tazminat taleplerini icraya koyarken yoksulluk nafakası istemediği, ayrıca ibranamenin kapsamına nafakayı da dahil ettiği, bu durum karşısında tarafların yoksulluk nafakasını sona erdirdiklerinin kabulü gerekçeleri ile ilk derece mahkemesi tarafından davacının yoksulluk nafakası talebi reddedilmiş ise de, hükmün temyizi üzerine konuyu inceleyen Yargıtay; taraflarca düzenlenen “karşılıklı sözleşme ve ibraname” başlıklı belgede; gelecekte doğacak ve ilerideki tarihlere yönelik nafaka borçlarından ve taleplerinden açıkça feragatin mevcut olmadığını, tarafların; “bugünkü tarih itibarıyla” diyerek birbirlerinden nafaka, maddi ve manevi tazminat alacak ve borçları bulunmadığını belirtmek suretiyle belge düzenlediklerini, ayrıca geleceğe yönelik bir alacaktan ve nafaka talebinden feragatin geçersiz olup, tarafları bağlamayacağını ifade ederek, davacı lehine nafakaya hükmedilmesi gerektiği...” sonucuna ulaşmıştır⁷⁵. Henüz doğmamış, ileride muaccel hale gelecek nafaka alacağından ivaz karşılığı feragat edilmiş olması da bu feragati geçerli hale getirmemektedir⁷⁶. Son olarak, nafaka alacağının ibra ve feragat edilememesi kuralının istisnası bulunmaktadır. Nafaka alacaklısı

⁷²Yargıtay 3. HD. 13.09.2010 Tarihli ve Esas No: 2010/9685, Karar No:2010/13957 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 24.12.2020).

⁷³Yargıtay 3. HD. 13.09.2010 Tarihli ve Esas No: 2010/9685, Karar No:2010/13957 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 24.12.2020).

⁷⁴Eren, 2016: 115.

⁷⁵Ruhi, 2010: 482; Yargıtay 3. HD. 15.06.2006 Tarihli ve Esas No:2006/4831, Karar No: 2006/7861 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 24.12.2020).

⁷⁶Ruhi, 2010: 107.

ancak birikmiş nafaka alacağından ibra ve feragat edebilir. Öte yandan açılmış bir nafaka davasından ve başlatılmış bir icra takibinden de feragat mümkündür⁷⁷.

1.6.8. Nafaka Alacaklarında Zamanaşımı Süresinin Özel Nitelikli Olması

Türk Borçlar Hukukunda TBK m. 146 gereği kural, alacaklar on yıllık genel zamanaşımı süresine tabidir. Ancak istisnai durumlarda daha uzun veya daha kısa zamanaşımı süreleri öngörülmektedir. İcra İflas Kanunu m. 39/I hükmü gereği mahkeme ilamına dayanan, ilamlı takip yapıldığında zamanaşımı süresi son işlem üzerinden on yıldır. Bu sebeple nafaka alacakları hakkında mahkeme ilamına dayalı takip yapıldığında on yıllık zamanaşımı süresi geçerlidir⁷⁸. Nafaka alacaklarında, nafaka yükümlüsü temerrüde düşürülmediyse nafaka davası açmak için beş yıllık zamanaşımı süresi vardır. Bu sebeple nafaka alacaklısı beş yıldan daha öncesinde tahakkuk eden nafaka alacaklarını talep edemez⁷⁹. Yoksulluk nafakası için de özel zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Kesinleşmiş bir boşanma kararına istinaden nafaka alacağı talepleri kesinleşmeden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir⁸⁰. TMK m. 178 hükmü: *“Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”* şeklindedir. Burada zamanaşımı süresinin kısa tutulması ilgili hükmün gerekçesinde açıklanmaktadır: *“Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma ile son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddi ya da manevi tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri engellenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır.”* Boşanma davası devamı sürecinde yoksulluk nafakası talep edilmiş ve karar altına alınmışsa bu nafakaların arttırılması ve azaltılmasına ilişkin davalar zamanaşımına tabi olmaksızın her zaman açılabilir⁸¹. Boşanma davası içinde yoksulluk nafakası talep edilmemişse TMK m. 178 hükmü gereği davanın kesinleşmesinden bir yıl sonra açılan yoksulluk nafakası talepli dava mahkemece reddedilecektir⁸². Ancak, nafaka talep eden davacının çok önceden beri yoksulluk hali devam ediyor olsa bile sonradan açılan dava hukuken geçerli bir dava olduğu için nafaka hakkı zamanaşımına uğramaz. Nafakaların alt başlıklarından olan tedbir nafakalarında durum farklıdır. Tedbir nafakaları, yenilenebilir ve

⁷⁷Dural vd., 2014: 370.

⁷⁸Gençcan, 2018: 857; İnal, 1992: 746.

⁷⁹Özüğür, 2015: 196.

⁸⁰Öztaş, 2015: 509; Dural vd., 2017: 151.

⁸¹Bozdağ, 2015:123.

⁸²Bozdağ, 2015: 123.

devamlı bir borç niteliğinde olduğundan, nafaka hakkı sahibi daha önce talep etmese dahi evlilik birliği devam ettiği sürece zamanaşımına tabi olmaksızın her zaman talepte bulunabilecektir⁸³.

1.6.9. Nafaka Alacaklarının Kural Olarak Nakden ve Peşin Ödenmesi

Nafakanın peşin ödenmesi, nafakanın tek seferde para veya para yerine geçecek ödeme vasıtaları ile ödenmesidir. İrat olarak ödeme ise, nafakanın belirli dönemler halinde bir diğer bir anlatımla taksitlendirilerek ödenmesidir⁸⁴. Kural olarak nafaka yükümlüsü nafaka borcunu, alacaklıya her ayın başında ve peşin olarak ödemelidir. Çalışmamızın konusu olan yoksulluk nafakası bu kuralın istisnasıdır. TMK m. 176/I hükmüne göre: “*Maddî tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.*” İlgili hüküm gereği yoksulluk nafakasının toptan-peşin olarak veya irat biçiminde ödenmesinde takdir hakkı hakime bırakılmıştır. TMK’nın ilgili hükmü uyarınca hakim ödeme şeklini takdir ederken; yükümlünün ekonomik durumu ve alacaklının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak karar vermelidir⁸⁵.

Eşler nafakanın ödeme şekli konusunda anlaşma yaparak; nafakanın peşin mi yoksa taksitler halinde mi ödeneceğini kararlaştırabilirler. Bu konuda anlaşmanın geçerli olabilmesi TMK m. 184/V hükmü gereği hakim onayına bağlıdır. Taraflar anlaşamamışlar ise nafakanın ödeme şekli hakim takdirine bağlıdır. Çalışmamızın iştirak nafakası başlıklı kısmında tanımlanan, çocuk için ödenen iştirak nafakası nakden ve aylık iratlar halinde ödenir⁸⁶. Bu konuyu düzenleme altına alan kanun hükmü TMK m. 330/I ve m. 330/II hükümleridir. TMK m. 330/I ve m. 330/II: “*Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur. Nafaka her ay peşin olarak ödenir.*” şeklindedir. Çocuk için hükmedilen nafakanın toptan ödenmesi çocuğun yararına aykırı bulunmuştur⁸⁷. Çocuğun yararına olması durumunda irat şeklinde ödenmesine hükmedilebilir⁸⁸.

Uygulamada toptan peşin ödenmesine karar verilebilmektedir. Yargıtay 29.12.2004 tarihli kararında “*iştirak nafakasına irat biçiminde hükmedileceğine (TMK m. 182) toptan ödeme şeklindeki hüküm davacı tarafından temyiz sebebi yapılmamış olmasına göre yerinde*

⁸³ İnal, 1992: 744.

⁸⁴ Bozdağ, 2015: 88.

⁸⁵ Özügür, 2015: 200; Akıntürk, 2016: 453; Bozovalı, 1990: 75.

⁸⁶ Bk. 1.5.1.2. İştirak Nafakası

⁸⁷ Akyüz, 1991: 200.

⁸⁸ Akyüz, 1991: 200.

bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına” hükmetmiştir⁸⁹. Diğer bir nafaka türü olan yardım nafakası da aylık dönemler halinde ve nakden ödenecektir. Nafakanın amacı ihtiyaçlarının giderilmesi, geçimin sağlanması olduğundan toptan ödenmesi amaca aykırılık teşkil eder. Bu sebeple toptan ödenmesi kabul edilemez. Para borçları kural olarak ülke parası ile ödenir⁹⁰. Taraflar aralarında anlaşmadığı sürece kural olarak nafakanın yabancı para ile ödenmesine hükmedilemez⁹¹. Nafaka alacaklarının nakden ödenmesine karar verilmesi halinde mahkeme TBK m. 99/I hükmü gereği bu ödemenin Türk Lirası olarak ödenmesine hükmetmelidir⁹².

1.6.10. Nafaka Davalarında Faizin Dava Tarihinden İtibaren İşletilememesi

Nafaka borcunun kanuni dayanağı mahkeme ilamıdır. Mahkeme ilamına bağlı olarak ödenmesi gereken para borcu niteliğindeki nafaka borcunun, zamanında ifa edilmemesi ve borçlunun temerrüde düşmesi üzerine işletilecek faiz türü temerrüt faizidir⁹³. TBK m. 117/I ve 117/II hükümleri *“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.”* şeklindedir. Temerrüt için kanun koyucu iki şart öngörmüştür: “borcun muaccel olması” ve “ihtar “edilmesidir. Genel bir şekil öngörülmeyle, alacaklının borçludan ifayı talep etmesi ihtar niteliğindedir⁹⁴. Boşanma davası açılması veya ayrı bir dava ile nafaka talep edilmesi de ihtar niteliği taşır⁹⁵. Nafakanın icra yoluyla takip edilmesi de borçlu açısından ihtar niteliği taşımaktadır. Dava tarihi itibarıyla hakim nafaka ödenmesine henüz karar vermediğinden, belirli ve muaccel bir borç olmadığından temerrüt tarihinin, davadaki karar tarihi kabul edilmesi gerekir⁹⁶. Bu sebeple yoksulluk nafakasında son karar tarihi itibarıyla; tedbir nafakalarında ise ara karar tarihi itibarıyla; alacağa temerrüt faizi yürütülmelidir. Temerrüt faizi belirlenirken; tarafların kararlaştırdığı orandan, kararlaştırılmadı ise kanunen belirlenen orandan yararlanılır. Kanundaki temerrüt faizi ile ilgili düzenleme TBK m. 120/II hükmünde yer alır.

⁸⁹Yargıtay 2.HD. 29.12.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/15985, Karar No: 2004/16127 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 25.12.2020).

⁹⁰Ruhi, 2003: 131.

⁹¹Ruhi, 2003: 132; Akıntürk, 2016: 453; Bozdağ, 2015: 52.

⁹²Gençcan, 2011: 184.

⁹³Eren, 2016: 980.

⁹⁴Oğuzman ve Öz, 2013: 474.

⁹⁵Oğuzman ve Öz, 2013: 474.

⁹⁶Bozdağ, 2015: 46.

Çalışmamızın konusu yoksulluk nafakası bakımından da faiz işletilmesi hukuken olanaklıdır. Yoksulluk nafakası dava açıldığı tarih itibariyle belirli ve talep edilebilir bir alacak hüviyetinde olmadığından yoksulluk nafakasına faiz dava tarihinden itibaren yürütülemez. Yargıtay yoksulluk nafakasında faizin başlangıç tarihini bir kararında “*istem halinde karar tarihinden itibaren faize hükmedileceği*” şeklinde belirtmiştir⁹⁷.

Özetle nafaka alacaklarının mahkeme kararına dayalı, bir diğer anlatımla ilama bağlı alacak olması durumunda haczedilemeyeceğini, ilama bağlı olmadığı durumda kısmen haczin mümkün olduğunu, sayılan özellikleri ile kural olarak rehnedilemeyeceğini, mahsup ve takasa konu edilemeyeceğini, bu haktan feragatin mümkün olmadığını, üçüncü kişilere devir ve temlik edilemeyeceğini, miras yoluyla başka kişilere geçemeyeceğini ve istisnaları olmakla beraber kural olarak nakden ve peşin ödeneceğini, son olarak da kamu düzeni ile ilgili olup, niteliği gereği özel zamanaşımı sürelerine tabi olduğunu belirtmek isteriz.

⁹⁷Ruhi, 2010: 49; Yargıtay 3.HD. 01.11.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/11566, Karar No: 2004/11941 sayılı Kararı <https://emsal.yargitay.gov.tr> (erişim tarihi: 25.12.2020).

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI, YOKSULLUK NAFAKASININ TANIMI, AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ, KOŞULLARI

2.1. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk nafakası TMK m. 175 hükmünde düzenlenmiştir. Kanun koyucu m. 175 hükmünde yoksulluk kavramının tanımına yer vermemiştir. Yoksulluk nafakasının mantığının kavranabilmesi için öncelikle “yoksulluk” kavramının ne olduğunun bilinmesi gerektiği kanaatindeyiz. Kanun koyucu yoksulluk kelimesinin tanımlamayıp kural içi boşluk öngörmüştür. Hakim, temel hukuk ilkelerinden TMK m. 4 hükmü gereği takdir hakkını kullanarak yoksulluk kavramını açıklamalıdır⁹⁸. Yoksulluğun tespitinde ekonomik kaygılar dikkate alınmıştır. Öğretide, kendi gelirleri ile geçimini sağlayamayan tarafın yoksulluğa düşeceği belirtilmektedir⁹⁹. TDK yoksulluk kavramını “*Yoksul olma durumu, yoksuzluk, varyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik*” olarak tanımlanmıştır¹⁰⁰. Yoksulluk, 1982 Anayasası m. 17 hükmünde “ *Herkes, yaşama maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*”denmekle temel haklar adı altında güvence altına alınmıştır¹⁰¹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında “*yeme, sığınma, barınma, sağlık, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları, karşılayacak düzeyde geliri olamayanları*” yoksul olarak nitelendirmiştir¹⁰². Yoksulluk olgusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ölçüt olarak, “*asgari geçim düzeyi*” kavramını ele almıştır¹⁰³. YHGK’ya göre; malvarlıkları ile kendi gereksinimlerini karşılayamayacak durumda olma yoksulluk olarak belirlenmiştir¹⁰⁴. Öğretide bir tanıma göre yoksulluk, bir kimsenin kendi geçimini malvarlığı, geliri veya çalışması ile sağlayamamasıdır¹⁰⁵. Yoksulluk halinin tanımı konusunda Yargıtay

⁹⁸Özta, 2012: 147, Özta, 2015: 834.

⁹⁹Akıntürk ve Ateş, 2016: 303.

¹⁰⁰<https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 26.12.2020).

¹⁰¹Gençcan, 2018: 1140.

¹⁰²Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 07.06.1998 Tarihli ve Esas No:1998/2-656, Karar No: 1998/688sayılı Kararı <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=72709> (erişim tarihi: 26.12.2020).

¹⁰³Yargıtay HGK. 30.3.2016 Tarihli ve Esas No: 2014/3-1085, Karar No: 2016/436 sayılı kararı <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2014-859-k-2016-428-t-30-3-2016>(erişim tarihi: 26.12.2020).

¹⁰⁴Yargıtay HGK. 30.3.2016 Tarihli ve Esas No: 2014/3-1085, Karar No: 2016/436 sayılı kararı <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2014-859-k-2016-428-t-30-3-2016>(erişim tarihi: 26.12.2020).

¹⁰⁵Dural vd., 2014: 371; Akıntürk, 2016: 303.

2013 yılında verdiği bir kararında, 1998 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararında yer alan tanımlamaya atıf yapmıştır¹⁰⁶.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1998 tarihli kararında yoksulluk halini; “...yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür(eğitim) gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların yoksul kabul edilmesi gerektiği...” şeklinde ifade etmiştir¹⁰⁷. Yoksulluk kavramı nafaka hukuku açısından, boşanacak eşlerin evlilik birliği içindeki refah düzeylerinin boşanmadan sonra devam ettirip ettiremeyeceklerine ilişkindir¹⁰⁸. Nafaka konusunda yoksulluk durumunu hakim takdir ederken, nafaka alacaklısının sosyal-ekonomik durumu, yaşı, sağlığı, geliri olup olmadığına bakacaktır. Kişinin çalışıyor olması salt geçimini sağlıyor olabileceği anlamına gelmemektedir. Kişi çalışsa dahi ihtiyaçlarını gideremiyor olabilir¹⁰⁹. Bir kimse çalışabileceği halde kendi isteğiyle veya nafaka talep etmesi dolayısıyla çalışmıyorsa bu durumu da hakim göz önünde bulundurmalıdır¹¹⁰. Sonuç olarak Yargıtay içtihatlarında ve öğretide yoksulluk kavramının tanımı yapılmaya çalışılmış ise de; bu konuda en önemli rol, TMK m. 4 düzenlemesi gereği somut olayın özelliklerine göre hakime aittir.

2.2. Yoksulluk Nafakasının Tanımı

Yoksulluk nafakası terimi; 743 sayılı önceki Medeni Kanunumuzda m. 144 hükmünde “nafaka” başlığı altında düzenlenmekteydi. Söz konusu hüküm değişikliğe uğrayarak “yoksulluk nafakası” başlığına dönüştürülmüştür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde “yoksulluk nafakası” terimini benimsemiştir¹¹¹. Böylelikle, yoksulluk nafakası ile ilgili en güncel düzenleme, yürürlük kanunumuz olan 01.01.2002 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 175. maddesinde karşımıza çıkmaktadır. İlgili madde hükmü yoksulluk nafakasını: “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz” şeklinde düzenlemiştir. Kanun koyucu, evlilik birliği boşanmadan sonra sona erse dahi eşler arasında nafaka yükümlülüğünün devamını uygun görmüştür¹¹². Bir bakıma taraflar arasındaki ilişki sona erse de dahi taraflar arası maddi bağ

¹⁰⁶Yargıtay 3.HD. 25.02.2013 Tarihli ve Esas No: 2013/1114, Karar No: 2013/2907 sayılı karar <http://www.cemalettingurur.av.tr/tr/yargi-karari/esas-no-2013-1114-karar-no-2013-2907> (erişim tarihi: 26.12.2020).

¹⁰⁷Yargıtay HGK. 07.06.1998 Tarihli ve Esas No: 1998/656, Karar No:1998/688 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 26.12.2020).

¹⁰⁸Bozovalı, 1990: 69-70; Öztan, 2015: 839.

¹⁰⁹Öztan, 2015: 502.

¹¹⁰Öztan, 2015: 502.

¹¹¹Akıntürk ve Ateş, 2016: 302.

¹¹²Öztan, 2015: 833; Ruhi, 2010: 69.

ve yardımlaşma devam etmektedir. Eşler arasındaki evlilik birliği boyunca devam eden yükümlülükler, TMK m. 185 hükmünde düzenlenmiştir. T.C. Anayasası m. 2 açık hükmü gereği Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir. Kanun koyucu nafaka yükümlülüğü bakımından, devletin sosyal olma niteliği gereği geçinmesinde mağdur olan veya mağdur duruma gelecek olan kimseleri koruma amacı gütmüştür¹¹³. Yoksulluk nafakasının düzenlenme sebebi bunlara ek olarak, eşlerin evlilikte birbirlerine karşı sahip oldukları yardım yükümlülüğünün devamı niteliğinde olmasıdır¹¹⁴. Türk Medeni Hukuk öğretisinde evlilik kurumunun genel hükümlerine göre, eşler nasıl evlilik birliğinde birlikte yaşamak, birbirlerine sadakatli olmak ve yardımcı olmak zorundalar ise; boşanmayla sona erecek evlilik birliği sonrasında da eşlerden birinin, yoksul olacak eşe yardımcı olmak sorumluluğu devam etmektedir. Yoksulluk nafakasını tanımlamak gerekirse; nafaka yükümlüsünden daha az kusurlu veya kusursuz olan tarafın boşanma sebebiyle yoksulluğa düşmesi veya düşme tehlikesi ile karşılaşması durumunda ihtiyaçlarının temini için süresiz nafaka talep edebilmesidir. Burada yer alan nafaka talebi, nafaka yükümlüsünün mali ekonomik gücü ile orantılı olmalıdır. YHGK yerleşik içtihatlarına göre, asgari ücret ölçüsünde gelire sahip olunması yoksulluk nafakasına hükmedilmesine engel teşkil etmediği kabul edilmiştir¹¹⁵. Nafaka ödeyecek olan tarafın yani nafaka yükümlüsünün kusurlu olup olmamasının önemi yoktur¹¹⁶. Yoksulluk nafakasında yalnızca nafaka alacaklısının, nafaka yükümlüsünden daha az veya kusursuz olması gerekmektedir¹¹⁷. TMK m. 175 hükmüne taraflar açısından bakıldığında, yoksulluk nafakası talep eden bakımından kadın-erkek ayrımı yapılmayarak eşlerden her birine tanınmıştır. Uygulamada çok sık karşılaşılmayan bir konu; erkeğin de, kadın olan taraftan yoksulluk nafakası talep edebilme hakkına sahip olmasıdır. Önceki Medeni Kanunumuz olan 743 sayılı kanuna göre; erkeğin kadından yoksulluk nafakası talep edebilmesinde en önemli şart; kadının refah seviyesinin erkekten daha iyi olmasıydı. İlgili hükümdeki refah durumu, kadın erkek eşitliğine aykırı olduğu gerekçesi ile kaldırılmıştır¹¹⁸. Düzenlemede yapılan değişiklik, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin m. 1, m. 2 ve m. 7 hükümlerinde yer alan; “Herkesin eşit ve hür olup, ayrımcılığa tabi

¹¹³Ruhi, 2003: 45.

¹¹⁴Akıntürk ve Ateş, 2016: 302-303; Yavuz, 2008: 257.

¹¹⁵Bk. 2.1. Yoksulluk Kavramı; Yargıtay 3.HD. 09.10.2017 Tarihli ve Esas No:2017/11957, Karar No:201/13613 sayılı kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 27.12.2020).

¹¹⁶Ruhi, 2010: 45; Akıntürk ve Ateş, 2016: 302.

¹¹⁷Bozovalı, 1990: 71.

¹¹⁸http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunm.leri?_adf.ctrlstate=sx55zmpnt_14&pkanunlarno=10285&pkanunnumarasi=4721 (erişim tarihi: 27.12.2020).

olmadığında dair evrensel ilkeler” doğrultusunda olmuştur¹¹⁹. Düzenlemenin yeni hali ile boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek veya düşme tehlikesi ile karşılaşacak eş erkek taraf olsa bile, kadın taraftan daha az kusurlu ya da kusursuz olması halinde refah şartı aranmaksızın nafaka talebinde bulunabilecektir¹²⁰. Yoksulluk nafakası aynı zamanda maddi ve manevi tazminat gibi boşanmanın mali sonuçları arasında yer almaktadır¹²¹. Tez kapsamında; yoksulluk nafakasının TMK ve öğreti kapsamında düzenleniş biçimine, kronolojik olarak tarihsel değişimine, amacına, hukuki niteliğine ve hakim olan ilkelere değinilecektir.

2.3. Yoksulluk Nafakasının 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunundaki Yeri ve Değişimi

Yoksulluk nafakasının yasal dayanağı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde yer almaktadır. Medeni Kanunumuz olan 743 sayılı kanunda, yoksulluk nafakası 144. maddeye karşılık gelmektedir¹²². MK m. 144 hükmünün başlığı “Nafaka” olarak düzenlenmekteydi¹²³. MK m. 144 hükmünün ilk halinde: “*Kabahatsiz olan karı yahut koca, boşanma neticesi olarak büyük bir yoksulluğa düşerse, diğeri boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile mütenasip bir surette bir sene müddetle nafaka itasına mahkûm edilebilir.*” şeklinde ifadeler yer almakta idi.

04.05.1998 tarihinde 3444 sayılı kanun ile MK’nın m. 144 hükmü değişikliğe uğramıştır¹²⁴. MK düzenlemesine göre; boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek tarafın, diğeri taraftan bir yıllık süre sınırı ile nafaka talep edebileceği düzenlenmiştir. MK’ ya göre, nafaka ödeyecek tarafın kusuru olup olmaması bir önem arz etmemekteydi. Eleştiriler sonucu m. hükmü 3444 sayılı kanun ile 1998 yılında değişikliğe uğrayarak; “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğeri eşten mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz*” haline dönüştürülmüştür. Değişiklik öncesi yalnızca “kabahatsiz” (kusursuz) eş nafaka talep edebilirken, değişiklik sonrası kusuru karşı taraftan “fazla olmamak” şartıyla nafaka talep edilebileceği düzenlenmiştir¹²⁵. Yapılan değişiklik ile yoksulluk nafakası talep etme hakkı, kusuru daha az olan eşe de tanınmıştır. Nafaka talep edilebilecek bir yıllık süre sınırı kaldırılmıştır. “Yoksulluk Nafakasının Tanımı” kısmında değinildiği gibi; kadının

¹¹⁹ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> (erişim tarihi: 27.12.2020).

¹²⁰ Özügür, 2015: 71.

¹²¹ Gençcan, 2012: 454.

¹²² <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-kanunu-medenisi-743> (erişim tarihi: 28.12.2020).

¹²³ Akıntürk ve Ateş, 2016: 302.

¹²⁴ Kılıçoğlu, 2014: 20.

¹²⁵ Akıntürk, 2016: 302.

halinin “refah” olması kaydıyla erkeğe de nafaka talebinde bulunma hakkı tanınmıştır¹²⁶. Kanun hükmü değişikliği döneminde Yargıtay “refah halini” yoksulluk nafakası bakımından tanımlamazken, yardım nafakası bakımından ele alarak bir kararında bu kavrama yer vermiştir¹²⁷. “Refah” şartı eşitliğe aykırı olduğu gerekçesi ile kaldırılmıştır¹²⁸. Değişiklik kanunu m. 6 hükmünün gerekçesi şu şekildedir: “144. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi yürürlükteki maddesinden sadeleştirilmek suretiyle alınmıştır. Yürürlükteki maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesindeki “Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir” hükmü, kadın erkek eşitliğine ters düştüğü için çıkarılmıştır. Maddenin ikinci fıkrası aynen yürürlükteki Kanundan alınmıştır.”¹²⁹. Ek olarak, MK m. 145 hükmü de değişikliğe uğrayarak yoksulluk nafakasının sona erdiği haller düzenlenmiştir¹³⁰. MK 01.01.2002 tarihinde yürürlükten kaldırılarak, 4721 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe koyulmuştur. 4721 sayılı TMK m. 175 hükmünde yer alan, “yoksulluk nafakası” başlıklı hüküm “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.” şeklindedir. TMK ile değişiklik kanunu 3444 sayılı kanun; nafakanın ödenme süresinin “süresiz” olması konusunda benzerlik göstermektedirler. TMK m. 176/III ve m. 176/IV hükümleri Medeni Kanunun tekrarıdır. Benzerliklerinin yanı sıra en önemli farklılık “kadının refah hali” şartının eşitliğe aykırı olduğu gerekçesiyle TMK’ da yer almamasıdır¹³¹. Çünkü nafaka alacaklısı kadın taraf olduğunda nafaka ödeyecek erkek tarafın refah hali aranmazken, erkek nafaka alacaklısı iken kadının refahta olması şartı aranması ayrımcılık kabul edilip eşitliğe aykırı bulunmuştur¹³². TMK ile süre konusunda da değişiklik yapılmıştır. Medeni Kanunda yoksulluk nafakası talep edilebilecek süre yani zamanaşımı düzenlemesi yer almakta idi. Öğreti ve uygulamada nafaka talep eden tarafın, nafakayı talep edebileceği süre konusunda tartışma söz konusuydu. Türk Medeni Kanunumuz m. 178 hükmü ile bu tartışmalara son verilmiştir. TMK m. 178 hükmü gereği; boşanma dolayısıyla açılacak tüm davaların boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Talep süresi; boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıldır¹³³. Bu

¹²⁶Bk. 2.2. Yoksulluk Nafakasının Tanımı.

¹²⁷Medar, 2018: 19; Yargıtay 2.HD. 05.11.1985 Tarihli ve Esas No: 1984/9089, Karar No: 1985/8985 sayılı Kararı <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-1984-332-k-1985-980-t-04-12-1985> (erişim tarihi: 28.12.2020).

¹²⁸Ruhi, 2004: 69.

¹²⁹Ruhi, 2004: 69.

¹³⁰Akinci, 2016: 34.

¹³¹Başpınar, 2003: 85-86; Ruhi, 2004: 69.

¹³²Akintürk ve Ateş, 2016: 304-305.

¹³³Bk.2.6.2.1.Talepte Bulunma Süresi; Özdamar, 2002: 388.

konu çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır¹³⁴. Değişiklik kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce boşanmış eşler bir yıl süre içinde nafaka talep edebileceklerinden, 12.05.1988 tarihinden önce boşanan eşler artık yoksulluk nafakası talebinde bulunamayacaklardır¹³⁵.

Türk Medeni Kanunumuzda yer alan diğer bir yenilik de yetki konusuyla ilgilidir. Yetki ile ilgili olarak; TMK m. 177 hükmü “*Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.*” şeklindedir. Kanun koyucu yetki konusundaki düzenleme ile yoksul durumda olan nafaka alacaklısının yerleşim yerinde dava açılmasını öngörerek kolaylık sağlamayı amaçlamıştır¹³⁶. TMK m. 175 hükmünden yoksulluk nafakasının şartlarını belirtmek gerekirse; nafaka talebinde bulunacak tarafın boşanması, boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşecek olması, boşanmada kendisinin karşı taraftan daha ağır kusurunun olmaması, geçimi için nafakaya muhtaç olması ve nafaka miktarının nafaka yükümlüsünün ekonomik gücü ile orantılı olması gerekir. Yoksulluk nafakasının koşullarına ikinci bölümde ayrıntılı olarak değinilecek olup, bu bölüm için sadece; sayılan şartların kümülatif olarak tümünün varlığı halinde nafakaya hak kazanılabileceğinin bilinmesi yeterlidir¹³⁷.

2.4. Yoksulluk Nafakasının Amacı

Yoksulluk nafakasının niteliği, koşulları ve usul hükümlerine geçmeden önce amacının ne olduğunun anlatılması gerektiği kanaatindeyiz. Eşler arasındaki evlilik boşanma sebebiyle sona erdiğinde; eşlerden birinin geçim sıkıntısı yaşayacak olup yoksulluğa düşecek olmasına binaen, sosyal düşüncelerle yoksulluk nafakası kurumu düzenlenmiştir. Nafaka ile zor durumda kalan tarafın korunmak istenmesi, Anayasa m. 2 hükmünde düzenlenen devletin “sosyal devlet olma niteliği” gereğidir¹³⁸. Sosyal devlet; tehlikeye maruz kalan, zor durumdaki kişilerin güvence altına alınmasında rol oynar¹³⁹. Kanun koyucu, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eşi korumayı amaçlamıştır¹⁴⁰. Evlilik sona erdikten sonra eşlerden birinin yoksulluğa düşme tehlikesini açıklamak gerekirse; eşler evlilik birliğinin devamı süresince gerek bir tarafın gerekse iki tarafın katkılarıyla ulaştıkları belirli yaşam standardının değişecek olması olarak ifade edilebilir. Yoksulluk nafakasının amacı; bu ulaşılan yaşam standardından tarafların uzaklaşmasını engellemektir. Eşlerin yardımlaşma

¹³⁴Bk.2.6.2.1.Talepte Bulunma Süresi.

¹³⁵Özüğür, 2004: 283-284.

¹³⁶Kılıçoğlu, 2014: 20; Özüğür, 2015: 511.

¹³⁷Bk. 2.6.Yoksulluk Nafakasına Hükm edilebilmesi İçin Gerekli Koşullar.

¹³⁸https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf (erişim tarihi: 01.01.2021).

¹³⁹Gözler, 2009: 118.

¹⁴⁰Akıntürk ve Ateş, 2016: 302; Zevkliler vd., 1997: 850; Öztan, 2015: 832.

yükümlülüğü TMK m. 185/III hükmünde “*Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.*” şeklinde düzenlenmiştir. Yardım yükümlülüğünün kapsamı maddi ve manevi yardımdan oluşmaktadır. Yoksulluk nafakasının boşanmanın mali sonuçlarından biri olması sebebiyle yardım yükümlülüğünün maddi tarafında yer aldığı açıktır. Söz konusu hükmün mefhum-u muhalif yorumundan eşler arasındaki yardım yükümlülüğünün boşanma ile sona ereceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak yoksulluk nafakası, yardımlaşma yükümlülüğünün bir nevi istisnasını oluşturmaktadır. Eşler arasındaki ekonomik yardımlaşmanın boşanma sonrası da devamı niteliğinde, erkek-kadın farkı gözetilmeksizin TMK m. 175 hükmünde yoksulluk nafakası kurumuna yer verilmiştir¹⁴¹. Yoksulluk nafakası ile eşlerin, boşandıktan sonra da birbirlerine yardımda bulunması, öğretide “Clean Break İlkesi” olarak adlandırılan “Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi” ile açıklanabilir¹⁴². Yoksulluk nafakası ve hukuk öğretisinin temelinde hakkaniyet ilkesi yer almaktadır¹⁴³. Temelde hakkaniyet ilkesinin yer alması sonucu; yoksulluk nafakasının ortaya konulmasında sosyal, ekonomik ve ahlaki düşüncelerin etkisinin olduğu görülmektedir¹⁴⁴. Yoksulluk nafakasının ortaya konulmasında etkili olan düşünceler 2012 tarihli Anayasa Mahkemesi Kararında şu şekilde yer almıştır: “*Evlilik birliğinde eşler arasında geçerli olan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün, evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da kısmen devamı niteliğinde olan yoksulluk nafakasının özünde, ahlaki değerler ve sosyal dayanışma düşüncesi yer almaktadır.*”¹⁴⁵. Yargıtay, yoksulluk nafakasının amacının evliliğin devamı sürecindeki ekonomik ve sosyal durumun koruması değil; yeme,içme, barınma ve giyinme gibi zorunlu, temel ihtiyaçların giderilmesi olduğunu bir kararında ifade etmiştir¹⁴⁶. Yoksulluk nafakası belirtilen amaçları gereği bakım nafakası türleri arasında yer

¹⁴¹ Akıntürk ve Ateş, 2016: 303; Öztan, 2015: 836.

¹⁴² Kocabaş, 2013: 360;Clean Break İlkesi:“Anglo-Amerikan hukuk sistemi kaynaklı bir ilke olan clean break ilkesi günümüzde İsviçre boşanma hukuku sistemini karakterize eden bir ilke durumundadır Boşanma kararıyla birlikte tarafların birbirleriyle olan bağlarının kesilmesi düşüncesidir. Bu anlamda, clean break ilkesi, boşanan taraflar arasındaki ekonomik ilişkilere ve uyuşmazlıklara kesin olarak son verilmesi işlevini üstlenir.Yoksulluk nafakasının amacı, boşanmaya bağlı ekonomik olumsuzlukların dengelenmesi yoluyla geçimini tek başına sağlayamayan tarafı kısa bir zaman dilimi içinde ekonomik özgürlüğüne kavuşturmadır. Bu amaç doğrultusunda clean break ilkesinin yoksulluk nafakası alanında somutlaştırılması için “kendi geçimini sağlama yeteneği” temel yapı taşı olarak kabul edilir” Kocabaş, 2013: 356.

¹⁴³ Öztan, 2015: 833.

¹⁴⁴ Dural vd., 2016: 150; Öztan ,2015: 832; Akıntürk ve Ateş ,2016: 302.

¹⁴⁵ Anayasa Mahkemesi 17.05.2012Tarihli ve Esas No: 2011/136, Karar No: 2012/72 sayılı Kararı <http://emsal.uyap.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 01.01.2021); Yargıtay HGK. 13.04.2016 Tarihli ve Esas No: 2014/2-771, Karar No: 2016/504 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 01.01.2021).

¹⁴⁶ Yargıtay 3.HD. 16.02.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/19698, Karar No: 2012/3887 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (erişim tarihi: 01.01.2021).

almaktadır¹⁴⁷. Yoksulluk nafakası bir bakım nafakası türü olması sebebiyle ceza veya tazminat niteliğinde bir amaca sahip değildir¹⁴⁸.

2.5. Yoksulluk Nafakasının Hukuki Niteliği

Yoksulluk nafakası, aile hukukundan doğan, bir taraf aleyhine borç doğuran ve kanundan kaynaklanan bir borç ilişkisidir¹⁴⁹. Bu borç, kaynağının kanun olmasından dolayı tarafların iradesine dayanmamaktadır. Yoksulluk nafakası bir hak olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır¹⁵⁰. Ancak nafaka konusunda davanın açılmasıyla birlikte malvarlığı hakkına dönüşmektedir¹⁵¹. Yoksulluk nafakasının nafaka türleri içinde bakım nafakası başlığı altında yer alması sebebiyle ceza veya tazminat niteliğinde değildir¹⁵². Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için talepte bulunan eşin, diğer eşten daha az kusurlu olması gerekir. Buna karşın boşanma sebebiyle tazminata hükmedilebilmesi için talep eden tarafın hiç kusurunun olmaması veya daha az kusurlu olması gerekir. Ceza ve tazminattan yoksulluk nafakasının farkı kusur bahsindendir. Bir kimsenin cezalandırılabilmesi için kusurlu addedilebilir olması gerekmektedir¹⁵³. Her ne kadar nafaka aile kurumunu korumak için düzenlenmiş olsa da tazminat ve ceza niteliğinden kusur konusunda ayrılmaktadır. Tazminata hükmedilebilmesi şartlarından biri de kusurdur. Tarafın kusuru olmadan aleyhine tazminata hükmedilemez. Ancak yoksulluk nafakasında kusuru bulunmayan eş de nafaka yükümlüsü kılınabilir. Yoksulluk nafakasında kusur aranmayacağı Türk Medeni Kanunu m. 175/II hükmünde düzenlenmiştir. Sonuç olarak yoksulluk nafakası hukuki niteliği itibariyle ceza veya tazminat olarak nitelendirilememektedir. Konunun daha iyi anlaşılması açısından, maddi tazminat ile yoksulluk nafakasının farklarına ayrıntılı olarak daha sonra değinilecektir¹⁵⁴. Nafakanın hukuki niteliğine ilişkin çalışmamız kapsamında yapılan açıklamalar, yoksulluk nafakasının hukuki niteliği açısından da geçerlidir¹⁵⁵. Yoksulluk nafakası hukuki niteliği itibariyle; aile hukukundan doğan, bir taraf aleyhine borç doğuran kanundan kaynaklanan bir borç ilişkisidir.

¹⁴⁷Bk. 1.5.1.Bakım Nafakaları.

¹⁴⁸Akıntürk ve Ateş, 2016: 302; Öztan, 2015: 833.

¹⁴⁹Bk. 1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği.

¹⁵⁰Akıntürk ve Ateş, 2016: 453.

¹⁵¹Ruhi, 2003: 27.

¹⁵²Akıntürk ve Ateş, 2016: 302; Öztan, 2015: 833; Gençcan, 2012: 478.

¹⁵³Özgenç, 2005: 245.

¹⁵⁴Bk. 2.5.1. Yoksulluk Nafakası ile Boşanma Sonucu Hükmedilen Maddi Tazminat Arasındaki Farklar.

¹⁵⁵Bk. 1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği.

2.5.1. Yoksulluk Nafakası ile Boşanma Sonucu Hükmedilen Maddi Tazminat Arasındaki Farklar

Yoksulluk nafakasının amacı ve hukuki niteliği konularının daha iyi anlaşılabilmesi için nafaka ile benzer şekilde aile hukuku ile ilgili olan maddi tazminat kurumuna değinmekte fayda vardır. Kanun koyucu Türk Medeni Kanunu boşanmanın mali sonuçları ile ilgili düzenlemesinde yoksulluk nafakası ve tazminata yer vermiştir. Maddi tazminata ilişkin talepler TMK m. 174/I hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 174/I hükmü: “*Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.*” şeklindedir. Maddi tazminat talebi, boşanmada kusurlu olan eşe karşı bir taleptir. Maddi tazminat talebinde bulunan eşin, boşanmaya sebep olan olayda hiç kusurunun olmaması veya diğer eşe göre daha az kusurlu olması gerekir¹⁵⁶. Yoksulluk nafakasında ise; nafaka alacaklısının kusurunun, nafaka yükümlüsünden daha fazla olmaması yeterlidir. Bu kapsamda maddi tazminat ile yoksulluk nafakası arasındaki farklardan biri kusur bakımındandır. Eşlerin kusurlarının eşit olması durumunda dahi yoksulluk nafakasının sosyal, ahlaki amaçları ve hakkaniyet ilkesi gereği nafakaya hükmedilir. Buna karşın, boşanmaya sebep olan olaylarda tam kusurlu olan eşin yoksulluk nafakası talep etme hakkı bulunmamaktadır¹⁵⁷. Her iki eş boşanmada kusursuz olsalar dahi yoksulluk nafakasına hükmolunabilir¹⁵⁸. Her iki tarafın boşanmada kusursuz olması durumunda maddi tazminat talep edilemez. Eşlerin boşanmada eşit kusuru olması durumunda da maddi tazminat istenemez. Eşlerin boşanmada eşit kusurunun olması durumunda tazminat talebinde bulunamayacaklarını, Yargıtay bir kararında ifade etmiştir¹⁵⁹. Örnek vermek gerekirse; eşlerden birinin ayırt etme gücünü bulunmadığı varsayımında kusurlu olmasından bahsedilemeyeceğinden kendisinden maddi tazminat talep edilemez. Aynı örnekte ayırt etme gücü olmayan eşten, kusuru bulunmasa dahi koşullarının olması halinde yoksulluk nafakası talep edilebilecektir¹⁶⁰. Boşanma davasında eşlerden biri kanundaki koşulların gerçekleşmesi durumunda yoksulluk nafakası ile birlikte maddi tazminat talebinde bulunabilir. Talepte bulunan lehine önce maddi tazminata hükmedilmiş ise; yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde bu husus dikkate alınır¹⁶¹. Yoksulluk nafakası talebinde bulunan lehine tazminata hükmedilse dahi talepte bulunanın yoksulluğa düşüp

¹⁵⁶Özta, 2015: 483.

¹⁵⁷Özta, 2015: 499; Özuğur, 2004: 321-329; Ruhi, 2003: 77.

¹⁵⁸Akıntürk ve Ateş, 2016: 302.

¹⁵⁹Yargıtay 2.HD. 24.12.2018 Tarihli ve Esas No: 2018/1929, Karar No: 2018/15107 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 03.01.2021).

¹⁶⁰Akıntürk ve Ateş, 2016:303.

¹⁶¹Akıncı, 2016: 36.

düşmediği araştırılır¹⁶². Bu araştırma yapılmadan, talepte bulunan eş lehine hem maddi tazminata hem de yoksulluk nafakasına hükmedilmesi sebepsiz zenginleşmeyi gündeme getirebilir. Kanaatimizce de yoksulluk nafakası talebinde bulunan eş lehine maddi tazminata hükmedilmiş olup, yoksulluğa düşme durumu söz konusu değilse nafaka koşulları oluşmadığından yoksulluk nafakası talebinin reddi gerekir. Ekonomik-mali durumları araştırılarak lehine maddi tazminata hükmedilen eş için yaşam standardı sağlandı ve geçinmesinde zorluk bulunmuyorsa; yoksulluk nafakasına hükmedilmesine gerek kalmayacaktır.

Kanaatimizce; aynı davada hem maddi tazminat talebi hem de yoksulluk nafakası talebi olması durumunda, hakim öncelikle şartları konusunda araştırma yaparak maddi tazminat talebini karara bağlamalı ve ardından” yoksulluğa düşme durumu” olup olmamasına göre nafakaya hükmetmelidir. Tazminata ve yoksulluk nafakasına aynı anda hükmedilemeyeceğine ilişkin bir kural yoktur. Maddi tazminat talebi kabul edilen eş için, tazminat miktarının geçiminde yeterli olmaması durumunda yoksulluk nafakasına da hükmedilmesinde bir sakınca yoktur. Maddi tazminat ile yoksulluk nafakası amaçları bakımından da birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Yoksulluk nafakasının amacı; yoksulluğa düşecek olan zor durumdaki eşe yardım niteliğinde iken, maddi tazminatın amacı boşanmaya sebep olan eşin karşı tarafa verdiği zararın maddi olarak tazminidir¹⁶³.

2.6. Yoksulluk Nafakasına Hükmedilebilmesi İçin Gerekli Koşullar

Yoksulluk nafakasının koşullarını, Türk Medeni Kanununun m. 175 hükmü ve öğretide yer alan görüşlerin yorumlanmasından çıkarmaktayız¹⁶⁴. Hakimin, talepte bulunan eş lehine yoksulluk nafakasına hükmedebilmesi için gerekli koşullar beş başlık altında toplanmaktadır¹⁶⁵. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde bu beş şartın bir arada gerçekleşmiş olması gereklidir. Yoksulluk nafakasının koşulları arasında kümülatiflik söz konusudur. Bu şartları genel kapsamda görebilmek açısından TMK m. 175 hükmüne burada yer vermekte fayda vardır. TMK m. 175 hükmü “(1)Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.(2)Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.” şeklindedir. İlgili kanun hükmü gereği beş şartı şu şekilde sıralayabiliriz; boşanmanın gerçekleşmesi koşulu, talepte bulunulmuş olması koşulu, boşanmanın gerçekleşmesi ile yoksulluğa düşme veya

¹⁶²Kaçak, 2006: 152; Dural vd., 2014: 153.

¹⁶³Ruhi, 2010: 41-44.

¹⁶⁴Demir, 2018: 42.

¹⁶⁵Akıntürk ve Ateş, 2016: 303.

yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşılaşmış olma koşulu, kusur koşulu ve nafaka yükümlüsünün mali gücü olması koşuludur.

2.6.1. Boşanmanın Gerçekleşmesi Koşulu

Boşanma müessesesi, eşlerin kanunda sayılan sebeplere dayanarak açtıkları dava sonucunda, mahkeme kararı ile evlilik birliklerine son verilmesi olarak tanımlanabilir. Boşanma davasının sonuçları üç başlık altında toplanmaktadır: kişisel sonuçlar, çocuklar bakımından sonuçlar ve boşanmanın mali sonuçlarıdır¹⁶⁶. Çalışmamızın konusu olan yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçlarındandır¹⁶⁷. TMK m. 175/I hükmünde yer alan “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf*” ifadesinden, yoksulluk nafakasının koşullarından birinin bir boşanma olgusunun varlığı ve bu olgunun gerçekleşmiş olması gerektiği sonucuna varmaktayız. Boşanma olgusunun varlığı için de kanundaki şekil şartlarına uygun olarak gerçekleşmiş resmi bir evlilik olması gerekir. Kanunda boşanma koşulunun aranması sebebiyle resmi bir evliliğin varlığı olmaksızın fiili birliktelikler sonucu ayrılıklarda yoksulluk nafakası talep edilemeyecektir. Resmi nikah olmaksızın fiili birliktelik yaşayan tarafların yoksulluk nafakası talep edemeyecek olması mağduriyet fikrini akla getirebilir. Kanaatimizce, kanunda tarafların evlilik ve evliliğin sona ermesiyle boşanmanın sonucu olan hak ve yükümlülüklerini korumak ve mağduriyetlerini önlemek açısından resmi nikah müessesesi getirildiğinden, fiili birlikteliklerde yoksulluk nafakası talep edilememesini yerinde bulmaktayız. Batıl olan evliliklerde yoksulluk nafakası talep edilip edilemeyeceği konusu üzerinde durulmalıdır. Bu konuda öncelikle batıl olan evliliğin ne olduğu açıklanmalıdır. Batıl evlilik; evlenmenin geçerli olması için kanunda aranan şartlarda eksiklik veya sakatlık olması nedeniyle geçersiz kabul edilen evliliğin mahkeme kararı ile sona erdirilmesidir. Butlan sebebiyle geçersiz kabul edilen evlilikte yoksulluk nafakası talep edilip edilemeyeceği TMK m. 156 hükmünde yer almaktadır. TMK m. 156 hükmünde butlan sebebiyle mahkeme kararı ile iptal edilen evliliğin, geçerli bir evlenmenin tüm sonuçlarını taşıdığı düzenlenmektedir¹⁶⁸. TMK m. 158 hükmünde evlilik butlan sebebiyle iptal edildiğinde eşler yönünden sonuçları da düzenlenmiştir. İlgili hükümden; butlan sebebiyle sona eren evlilik geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğurduğundan nafaka hükümlerinin eşler hakkında uygulanacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Boşanmanın mali sonuçlarından olan yoksulluk nafakası, butlan sebebiyle evlilikleri sona eren eşler tarafından, kanundaki diğer koşulların da varlığı halinde talep edilebilecektir. Buna karşılık, nafaka talep eden eşin butlanla sakat bir evliliğe bilerek ve

¹⁶⁶Dural vd., 2014: 136.

¹⁶⁷Dural vd., 2014: 79.

¹⁶⁸ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 156 hükmü:” Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.”.

isteyerek sebep olmuş olması halinde iyi niyetli olduğundan bahsedilemez. Temel hukuk kurallarımızdan olan TMK başlangıç hükümlerinden yer alan iyiniyet, eski adıyla hüsnüniyet ilkesi; “*Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır.*” şeklinde yasal dayanak altına alınmıştır. İyiniyet ilkesi gereği: bilerek ve isteyerek batıl evliliğe sebep olan eş kusurlu davranmış olduğundan diğer şartlar gerçekleşmiş olsa dahi yoksulluk nafakası talebinde bulunması kabul edilemeyecektir¹⁶⁹.

2.6.1.1. Boşanma Kararı Verilmiş ve Kesinleşmiş Olmalı

Boşanmanın gerçekleşmesi koşulu, nafakanın talep edilmesinde değil, nafakaya hükmedilmesinde aranan bir koşuldur. Bu sebeple yoksulluk nafakası boşanma davası devam ederken talep edilebileceği gibi, boşanma gerçekleştikten sonra da talep ve dava edilebilir. Bu husus Türk Medeni Kanunu m. 177 hükmünde düzenlenmiştir. Boşanma davası devam ederken talepte bulunulsa dahi, yoksulluk nafakasına boşanma kararı kesinleştikten sonra hükmedilecektir. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde boşanma kararının verilmiş olması gerekir¹⁷⁰. Boşanma davası reddedildiğinde evleviyetle yoksulluk nafakası talebi de reddedilmiş olacaktır. Boşanma davası sonucunda ayrılık kararı verilmiş olması durumunda, boşanma koşulu gerçekleşmediğinden yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Ayrılık sürecinde eşlere hakkında hükmedilen nafaka, TMK m. 197/II hükmünde yer alan tedbir nafakasından ibarettir. Yargıtay’ın bir kararında bu durum “*O halde, ayrılık süresi içindeki bu nafakanın hukuki niteliğinin ayrılık süresiyle sınırlı Türk Medeni Kanununun 197/2. maddesindeki talep koşuluna bağlı olarak hükmedilebilecek bir tedbir nafakası olduğunun kabulü gerekir.*” şeklinde ifade edilmiştir¹⁷¹. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için verilen boşanma kararının kesinleşmiş olması gerekmektedir. Kesinleşmesi için kanuni tüm yolların tüketilmiş olması gerekmektedir. Yargıtay, yoksulluk nafakasının boşanma kararının kesinleşmesi ile hüküm ve sonuç doğurduğunu kararlarında ifade etmiştir¹⁷². Yargıtay bir kararında: “*Boşanma davasında bir taraf lehine Türk Medeni Kanununun 169. maddesi gereğince hükmedilen tedbir nafakasının dava hakkında verilen hükmün kesinleşmesine kadar geçerli olacağı ve yoksulluk nafakası da boşanma hükmünün kesinleşme tarihinden itibaren karar verilebileceği gözetilmeden; tedbir nafakasının hüküm tarihine kadar kararlaştırılması,*

¹⁶⁹Uzun, 2013: 26.

¹⁷⁰Uzun, 2013: 23; Kaçak, 2006: 144.

¹⁷¹Yargıtay 2.HD. 20.9.2012 Tarihli ve Esas No: 2012/2173, Karar No: 2012/21934 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 04.01.2021).

¹⁷²Yargıtay 2.HD. 03.04.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/12586, Karar No: 2012/8165 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 04.01.2021); Yargıtay 3.HD. 10.10.2011 Tarihli ve Esas No: 2011/8423, Karar No: 2011/14999 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 04.01.2021).

yoksulluk nafakasının da hüküm tarihinden başlatılması doğru olmamıştır.” şeklinde karar vermiştir¹⁷³. Sonuç itibariyle; boşanma davasında karar kesinleşmeden hükmedilen nafakanın türü yoksulluk nafakası olmayıp tedbir nafakasıdır¹⁷⁴. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanma kararının verilip bu kararın kesinleşmiş olması gerekmektedir.

2.6.2. Talepte Bulunulmuş Olma Koşulu

Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde “*nafaka isteyebilir.*” ifadesi yer aldığından, yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesinde talep koşulu gerçekleşmelidir. Bu sebeple bir boşanma davasında hakim, yoksulluk nafakasına re’sen karar veremez¹⁷⁵. Yargılamada yoksulluk nafakası talebinde bulunmayan eş hakkında yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceği hususu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararında ifade edilmiştir¹⁷⁶. Talep olmadan mahkemenin yoksulluk nafakasına hükmetmesini Yargıtay bozma nedeni kabul etmiştir¹⁷⁷. Sonuç olarak hakimin yoksulluk nafakasına hükmetmesi, yoksulluğa düşecek olan eşin talepte bulunmasına bağlıdır¹⁷⁸. Yoksulluk nafakası, talep halinde hükme esas alınması koşuluyla resen hükmedilen tedbir nafakası ve iştirak nafakası türlerinden ayrılmaktadır.

2.6.2.1. Talepte Bulunma Süresi

Yoksulluk nafakası hükmünün tesisi için istekte bulunulması, koşullardan biridir. Boşanma davası açılmakla talep ileri sürülebileceği gibi boşanma davası sonuçlandıktan sonra da yoksulluk nafakası talep edilebilecektir. Talepte bulunma süresi TMK m. 178 hükmünde yer almaktadır. İlgili hükümde süre “*Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına*

¹⁷³Yargıtay 2.HD. 03.04.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/12586, Karar No: 2012/8165 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 04.01.2021); Yargıtay 3.HD. 10.10.2011 Tarihli ve Esas No: 2011/8423, Karar No: 2011/14999 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 04.01.2021) .

¹⁷⁴Yargıtay 3.HD. . 03.05.2017 Tarihli ve Esas No: 2017/10036,Karar No: 2017/6463 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 04.01.2021).

¹⁷⁵Demir, 2018: 44.

¹⁷⁶Yargıtay HGK. 31.01.2008 Tarihli ve Esas No: 2008/2-51, Karar No: 2008/87 sayılı Kararı:“Somut olayda; davacı karşı davalı kadın, yargılamanın hiçbir aşamasında yoksulluk nafakası talebinde bulunmamış olup, talep olmadığından yoksulluk nafakasına hükmedilmesi mümkün değildir” <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁷⁷Yargıtay 2.HD. 12.11.2012Tarihli ve Esas No:2012/9105, Karar No: 2012/26786 sayılı Kararı:”Davacı kadının yoksulluk nafakası talebi bulunmadığı gibi; talep ettiği tedbir nafakasının boşanmadan sonra devam etmesi yönünde veya yoksulluk nafakası talebi anlamına gelebilecek başka bir beyanı mevcut değildir. Durum böyleyken; talep olmadan davacı yararına yoksulluk nafakası takdiri usul ve yasaya aykırı olmuş; bozmayı gerektirmiştir”<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁷⁸İnal, 1992: 126; Akıntürk ve Ateş, 2016: 303; Dural vd., 2014: 148; Öztan, 2015: 836.

uğrar.“ şeklinde belirlenmiştir. Buna göre talepte bulunmak için, boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren bir yıllık süre öngörülmüştür. Yoksulluk nafakasının, boşanma davasının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık sürede açılacak davada talep edilebileceği açıkça TMK m. 177 hükmünde düzenlenmiştir. Boşanma davası kesinleştikten sonra açılan yoksulluk nafakası talepli davada hakim, yoksulluk nafakasına ilişkin koşulları belirlemede boşanma kararının kesinleştiği tarihi esas alacaktır¹⁷⁹. Yargıtay, süresinde talep edilmeyen yoksulluk nafakası konusunda karar verilmemesi gerektiğini bir kararında belirtmiştir¹⁸⁰. Daha önceden açılmış bir boşanma davasının reddi durumunda, boşanma koşulu gerçekleşmediğinden yoksulluk nafakası talebi de reddedilmiş sayılır. Yeni bir boşanma davası açıldığında yeniden yoksulluk nafakası talebinde bulunulması gerekmektedir.

2.6.2.2. Talebin Şekli

Kanunda yoksulluk nafakası için özel bir şekil şartı öngörülmemiştir. Yoksulluk nafakası talep eden eş, talebini yazılı veya sözlü olarak tutanak altına aldırarak suretiyle yapabilir. Talepte bulunan eşin, talebinde mutlaka “yoksulluk nafakası istiyorum” şeklinde ifade etmesine gerek yoktur. Hukuki terim olan yoksulluk nafakası kavramını bilmesinde dahi o anlama gelen, yoksulluğunu anlatan “zor durumdayım, boşanma gerçekleşirse geçimimi sağlayamayacağım.” şeklinde ifadeler kullanması yoksulluk nafakası talebi olarak değerlendirmede yeterlidir. Tarafın talebinden, hangi nafaka olduğu anlaşılamadığı durumlarda hakim resen talebin içeriğini tarafa açıklattırır¹⁸¹. Talepte bulunan eşin talebi açıklattırılmadan nafaka hakkında hüküm kurulmasını Yargıtay bozma sebebi kabul etmiştir¹⁸².

2.6.2.3. Taleple Bağlılık

Taleple bağlılık; Medeni Usul Hukukunda yargılamaya hakim ilkeler arasında düzenlenen ilkedir. Hakimin, tarafların talepleriyle bağlı olmasına ilişkindir. Hakim önüne gelen uyuşmazlıkta bu ilke gereği, tarafların taleplerinden fazlasına veya başkasına karar veremez. Ancak somut olayın şartlarına göre hakim, talep sonucunun daha azına karar

¹⁷⁹Kaçak, 2006: 145.

¹⁸⁰Yargıtay 2.HD. 24.10.2018 Tarihli ve Esas No: 2017/2014, Karar No: 2018/12045 sayılı Kararı:”...davalı kadının süresinde talep edilmeyen Türk Medeni Kanunu'nun 175. m.sine dayalı yoksulluk nafakası isteği hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerekirken, kesin hüküm oluşturacak şekilde reddine karar verilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir...”<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁸¹Ruhi, 2010: 46.

¹⁸²Yargıtay 2.HD. 25.02.2008 Tarihli ve Esas No: 2008/5174, Karar No: 2008/2241 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

verebilir. Yoksulluk nafakası bakımından hakim taleple bağlı olup; talepteki miktardan fazlasına karar veremez. Bu durum 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26/I hükmünde düzenlenmiştir. HMK m. 26 *”Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir.”* şeklindedir. Hakimin, talep edilen miktarın daha altında bir miktara karar vermesinde bir sakınca yoktur. Yargıtay, yoksulluk nafakasında istenilen miktarı aşan hüküm kurulmasını usul ve yasaya aykırı bulmuştur¹⁸³. Yoksulluk nafakası talebinde nafaka miktarı açık ve belirli olarak yer almalıdır. Miktar belirtilmemiş veya talepten miktar anlaşılmıyorsa hakim, talepte bulunandan talebini aydınlatmasını ister¹⁸⁴.

2.6.2.4. Yoksulluk Nafakası Talebinden Feragat Edilmesi Durumu

Feragatin *“vazgeçme, el çekme”* anlamına geldiğini birinci bölümde belirtmiştik¹⁸⁵. Yoksulluk nafakası talebinde bulunan eş, boşanma davası devamı sürecinde, yoksulluk nafakasını istemediğini belirtirse; bu beyan nafaka hakkında feragat ettiği sonucunu doğurur. Bu irade açıklamasından geri dönülemez. Yargıtay’ın bir kararında feragat durumu: *”Davacı, dava dilekçesinde kendisi için nafaka talebinde bulunmadığını bildirmiştir. Bu beyan yoksulluk nafakasından feragat niteliğindedir. Feragatten dönme mümkün değildir.”* şeklinde yer almıştır¹⁸⁶. Feragat iradesi kesin hüküm teşkil eder. Feragat iradesi açıklandığı anda hüküm ve sonuç doğurur. Boşanma davasında verilen yoksulluk nafakası kararı kanun yollarından temyiz aşamasındayken, yoksulluk nafakası talebinden vazgeçilmesi halinde *“Feragat nedeniyle temyiz talebinin reddine”* karar verilir.”¹⁸⁷. Yoksulluk nafakasından feragat eden eş, bu iradesini şarta bağlayamaz. Yoksulluk nafakası talep etme hakkına sahip olan eşin: *“Yoksulluk nafakası hakkımdan şu şartla feragat ediyorum veya yoksulluk nafakası talep etmeyeceğim ancak şu şartla talep etmeyeceğim.”* şeklinde bir feragatte bulunması geçerli değildir¹⁸⁸. Yoksulluk nafakasının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle; feragatin vekil aracılığı ile yapılacak olması halinde, vekaletnamede özel yetki verilmiş olması gerekmektedir¹⁸⁹. Yoksulluk nafakası talebe bağlı olduğundan, yoksulluk nafakası istemeyen taraf lehine yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Sonuç olarak yoksulluk nafakası

¹⁸³Yargıtay 2.HD. 14.02.2008 Tarihli ve Esas No: 2008/1084, Karar No: 2008/1516 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁸⁴Ruhi, 2010: 46; Kaçak, 2006: 145-146.

¹⁸⁵B.k. 1.6.7. Doğmamış Nafaka Alacaklarından Önceden İbra ve Feragat Edilememesi; <https://sozluk.adalet.gov.tr/Harf/F> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁸⁶Yargıtay 2.HD. 12.6.2013 Tarihli ve Esas No: 2013/4149, Karar No: 2013/16282 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁸⁷Özkan, 2015: 499; Ruhi, 2010: 46.

¹⁸⁸Yargıtay HGK. 12.6.2013 Tarihli ve Esas No: 2012/3-1626, Karar No: 2013/813 sayılı kararı <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2012-3-1626-k-2013-813-t-12-06-2013/1374621/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁸⁹Atar, 2016: 258.

talebinden feragat mümkündür. Boşanma davası sırasında, açık bir şekilde yoksulluk nafakası istemediğini belirten ya da talepte bulunmuş olup bu talebinden feragat eden eş daha sonradan talepte bulunamaz¹⁹⁰.

2.6.2.5. Talepte Harç ve Vekalet Ücreti Konusu

Yoksulluk nafakası talebinde bulunmak herhangi bir harca tabi değildir. Boşanma davası ile birlikte yoksulluk nafakası talep edildiğinde; boşanma davasının fer'i unsuru olduğundan davadan ayrı vekalet ücretine hükmedilemeyeceği gibi ayrı harç da alınmaz¹⁹¹. Boşanma davasından ayrı bir dava ile yoksulluk nafakası talep edildiğinde, ayrı dava olması sebebiyle harç ve vekalet ücretine tabi olacaktır. Ayrı bir dava konusu yapılan yoksulluk nafakasının peşin nispi harca tabi olduğu 2004 tarihli Yargıtay kararında yer almıştır¹⁹². Boşanma davasından ayrı talep edilen yoksulluk nafakasında harç davanın açıldığı tarihte yatırılır¹⁹³. 2021 yılı Yargı Harçları Genel Tebliğe göre, nafaka davalarına has harç miktarı binde 11,38 olarak belirlenmiştir¹⁹⁴. Boşanma davasından ayrı olarak sonradan açılan davada harç miktarı, talepteki miktarın bir yıldaki karşılığı üzerinden hesaplanmalıdır¹⁹⁵. Bu düzenlemedeki amaç, bir hakkın tesisinde zor durumda olanı korumak ve hakkına kolay erişmesine olanak sağlamaktır. Nafakanın düzenleniş amaçlarından biri olan devletin “sosyal devlet olma niteliği” gereği, yoksul durumda olan kişinin hakkına erişmesinin harca tabi tutulmaması kanaatindeyiz.

Boşanma davasından ayrı bir dava olarak öne sürülen yoksulluk nafakası talebinde vekalet ücreti, hükmedilen nafaka miktarı üzerinden Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi üzerinden kararlaştırılır¹⁹⁶. Kararda hükmedilen miktar, maktu vekalet ücretinden az olamaz. Ayrı bir davada talep edilen yoksulluk nafakası davasının kısmen reddi halinde, reddedilen kısım lehine vekalet ücretine hükmedilemez. Ayrı açılan davanın tümünün reddi halinde davalı taraf lehine vekalet ücretine hükmedilmesinde bir sakınca yoktur¹⁹⁷. Yoksulluk

¹⁹⁰Yargıtay HGK. 17.01.2017 Tarihli ve Esas No: 2017/2, Karar No: 2017/3102 sayılı kararı <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2012-3-1626-k-2013-813-t-12-06-2013/1374621/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁹¹Özügür, 2015: 895;Ruhi, 2010: 48.

¹⁹²Yargıtay 2.HD. 28.04.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/4694, Karar No: 2004/5483 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁹³Ruhi, 2003: 83;Uzun, 2013: 92.

¹⁹⁴<http://www.lebiblyalkin.com.tr/mevzuat/mevzuattaki-son-degisiklikler/2020-mevzuattaki-son-degisiklikler-temp-temp-000/2020-aralik-temp-temp-000-2020-12/harclar-kanunu-genel-tebliği-seri-no-86.html> (erişim tarihi: 05.01.2021).

¹⁹⁵Gençcan, 2012: 454.

¹⁹⁶<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2021-avukatlik-asgari-ucret-tarifesi-24-kasim-2020den-itibaren-gecerlidir-81492> (erişim tarihi: 05.01.2021); Özügür, 2015: 895; Gençcan, 2012: 466.

¹⁹⁷Gençcan, 2012: 54;Özügür, 2015: 308.

nafakası talepli davada harç ve vekalet ücreti konusuna çalışmamızın dördüncü bölümünde ayrıntılı olarak değinilmiştir¹⁹⁸.

2.6.3. Boşanmanın Gerçekleşmesi İle Yoksulluğa Düşme veya Yoksulluğa Düşme Tehlikesiyle Karşılaşmış Olma Koşulu

Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için koşullardan biri de; talep eden eşin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olmasıdır¹⁹⁹. Bu koşul, yoksulluk nafakasına ismini vermektedir. Yoksulluk kavramının tanımı Türk Medeni Kanunu hükümlerinde yer almamıştır. Yoksulluk ölçütünün ne olduğuna dair somut bir veri de bulunmamaktadır. Ancak somut olayın özelliğine, tarafların durumlarına, yaşam koşullarına ve hatta bulundukları çevreye göre yoksulluk belirlenmelidir²⁰⁰. Kişinin yoksul olması en kısa tanımıyla; kendi zorunlu ve temel ihtiyaçlarını sağlayamıyor olmasıdır. “Nafakanın Tarihsel Gelişimi” başlığında yer verilen; eski düzenlemelerde aranan yoksulluğa düşme koşulunda “yoksulluğun büyük olması” gibi bir şart Türk Medeni Kanununda aranmamaktadır²⁰¹. TMK’ya göre yoksulluğa düşecek olunması yeterli olup, yoksulluğun büyük olması gerekmemektedir. Yoksulluk nafakası; eşler arasındaki evlilik boşanma sebebiyle sona erdiğinde eşlerden birinin geçim sıkıntısı yaşayacak olup yoksulluğa düşecek olmasına binaen, sosyal saiklerle düzenlenmiştir²⁰². Yoksulluk nafakasının düzenleniş amaçlarından olan boşanma sebebiyle yoksul olacak eşin korunması, yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde önemli koşullardan biridir. Yoksulluk nafakasına hükmederken hakim, talepte bulunan eşin boşanma sebebiyle yoksulluğa düşüp düşmeyeceğini araştırmalıdır²⁰³. Yoksulluk nafakası talep eden eşin yoksulluk hali veya yoksul olma tehlikesinin boşanma kararının verildiği tarihte mevcut olması gerekmektedir. Boşanmanın gerçekleştiği tarihte yoksul durumda olmayıp; daha sonradan yoksulluğa düşme nedeniyle kendisine yoksulluk nafakası bağlanması talebinde bulunması halinde bu talep reddedilecektir. Yoksulluğa düşme veya yoksulluk tehlikesi ile karşılaşacak olma koşulu boşanma kararının gerçekleştiği tarihte var olmalıdır²⁰⁴. “Yoksul olma tehlikesi ile karşılaşacak olma durumu” boşanma davası açıldığında, yoksulluğun boşanma sebebiyle gerçekleşme olasılığını öngören eş tarafından talep edilmesidir. Yoksulluğa düşme ve yoksulluk tehlikesiyle karşılaşacak olma koşulunun nedensellik bağı boşanma olgusuyla birlikte olmalıdır. Diğer bir anlatımla, bu koşulun sebebi boşanma

¹⁹⁸Bk. 4.6. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Harç, Faiz ve Vekalet Ücreti Konusu.

¹⁹⁹Dural vd., 2014: 146.

²⁰⁰Uzun, 2013: 5.

²⁰¹Bk. 1.3. Nafakanın Tarihsel Gelişimi.

²⁰²Bk. 2.4. Yoksulluk Nafakasının Amacı.

²⁰³Ruhi, 2003: 67.

²⁰⁴Öztan, 2015: 482.

dolayısıyla gerçekleşmesidir. Kişinin boşanma sebebi dışında; iflas, dolandırıcılık vs. sebeplerle yoksul duruma düşmesi, yoksulluk nafakası talebinde haklılık oluşturmaz²⁰⁵. Bu noktada belirtilmesi gereken diğer bir konu da; nafaka ödeyecek olan eşin yoksul olmaması gerekir. Nafaka ödeyecek eşin mali durumu ile ilgili ayrıntılı bilgiye daha sonra değinilecektir²⁰⁶.

Nafaka alan eş, çalışmaya başlayarak gelir elde ediyorsa veya herhangi bir şekilde yoksulluktan kurtuldu ise Yargıtay nafaka hakkının düşeceğini kabul etmektedir²⁰⁷. Ancak yoksulluk nafaka hakkı düştükten sonra eşin gelirinin bitmesiyle yeniden yoksul duruma gelmesi halinde tekrar yoksulluk nafakası talep edemeyecektir. Bu konuyla ilgili Yargıtay, kararlarından birinde; yoksulluk nafakası almak için çalıştığı ve sürekli gelir aldığı işyerinden ayrılan eşin, iyiniyet kurallarına aykırı davrandığından bahisle yoksulluk nafakası talebinin reddedilmesi gerektiği ve karşı taraf eşin de ödemeye zorlanamayacağını ifade etmiştir²⁰⁸. Yoksulluk nafakası talep eden eşin, bir geliri olmasa da kendi maliki olduğu taşınmazı, arazisi veya birikmiş parası varsa Yargıtay yoksul kabul etmemektedir²⁰⁹. Yüksek mahkeme talepte bulunanın malvarlığına sahip olmasının, onu yoksul olmaktan kurtaracağı görüşündedir. Geçimini çalışma karşılığı geliriyle veya kendi malvarlıklarıyla sağlayamayan taraf yoksul kabul edilmektedir. Kişinin bir işte çalışması, geliri olması da salt yoksul olmadığı anlamına gelmemektedir. Yoksulluk nafakasından amaç, talepte bulunan eşin evlilik birliğinin devamındaki yaşam koşullarının boşanma sonrasında da devamının sağlanmasıdır. Nafaka talep eden eş, bir işte çalışıyor olsa dahi aldığı gelir ile evlilik birliği içindeki refah yaşam standardını sağlayamıyor ise yoksul kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay HGK yerleşik içtihatlarında “asgari ücret seviyesinde gelire sahip olmayı” yoksulluk nafakası almada bir engel kabul etmemiştir²¹⁰. Yargıtay, koşul olarak asgari ücret almanın yoksulluğa engel

²⁰⁵Bozovalı, 1990: 69; Öztan, 2015: 499; Uzun, 2013: 33; Bozdağ, 2015: 76.

²⁰⁶Bk. 2.6.5. Talep Edilen Nafaka Miktarının, Nafaka Yükümlüsünün Mali Gücü ile Orantılı Olması Koşulu.

²⁰⁷Yargıtay 2.HD. 24.04.2007 Tarihli ve Esas No: 2006/11934, Karar No: 2007/ 6711 sayılı Karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 07.01.2021); Yargıtay 2.HD. 02.04.2007 Tarihli ve Esas No: 2007/4382, Karar No: 2007/5439sayılı Karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 07.01.2021).

²⁰⁸Yargıtay 2.HD. 31.10.2018 Tarihli ve Esas No: 2017/556, Karar No: 2018/ 12159 sayılı Karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 07.01.2021).

²⁰⁹Yargıtay 2.HD. 03.12.2018 Tarihli ve Esas No: 2018/3688, Karar No: 2018/13941sayılı Karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 07.01.2021).

²¹⁰Yargıtay HGK.07.10.1998 Tarihli ve Esas No:1998/2–656, Karar No:1998/688 sayılı Kararı:”Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir. Bu temel hakkın tabii sonucu yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul kabul etmek gerekir.”; Yargıtay HGK 26.12.2001 Tarihli ve Esas No: 2001/2–1158,Karar No:2001–1185 Sayılı Kararı:”Hemen belirtmek gerekir ki; Hukuk Genel Kurulu'nun yerleşik kararlarında "asgari ücret seviyesinde gelire sahip olunması" yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu kabul edilmediği gibi asgari ücretin üzerinde gelire sahip olunması da yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu olarak kabul edilmemiştir.”<http://kazanci.com.tr/gunluk/3hd-2015-16747.htm> (erişim tarihi: 07.01.2021).

olmadığını salt olarak kabul etmemiş, yine durum ve koşullara göre farklı değerlendirmelerde bulunmuştur²¹¹. Son olarak boşanma davasının devamı sırasında, eş hem maddi-manevi tazminat hem de yoksulluk nafakası talebinde bulunmuş ise tazminatlara ilişkin karardan sonra tazminat almasına rağmen yoksulluğa düşüp düşmeyeceği araştırılmalıdır²¹².

2.6.4. Nafaka Talep Eden Eşin Kusurunun, Nafaka Yükümlüsü Eşin Kusurundan Daha Fazla Olmaması Koşulu

Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde yer alan koşullardan biri de kusur koşuludur. Yoksulluk nafakası talep eden eşin boşanmadaki kusuru, karşı taraf eşten daha fazla olmamalıdır. Söz konusu kusur, boşanmaya tesir eden kusurdur. En azından her iki eşin de boşanmadaki kusurlarının eşit olması gerekmektedir²¹³. Eşlerin boşanmada kusurlarının eşit olması halinde yoksulluk nafakasına hükmedilebileceğine ilişkin Yargıtay; *“Evlilik birliğine ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeyen davalı eş ile ona hakaret eden davalı eşin kusurlarının eşit derecede olduğunu kabul edip, , bu nedenle davacı eş lehine yoksulluk nafakası hükmedilmesi gerektiği”* şeklinde hüküm tesis etmiştir²¹⁴. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için, koşulların hepsinin var olması gerekir. Bu sebeple, yoksulluk nafakası talep eden eşin kusuru diğer eşin kusurundan daha fazla ise, boşanma sonrası yoksulluğa düşecek olsa dahi nafakaya hükmedilemeyecektir²¹⁵. Yüksek Mahkeme, boşanmada tam kusurlu eş lehine yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceği görüşündedir²¹⁶.

Boşanma davasında kusur koşulunda, kısaca boşanma sebeplerine değinmekte fayda vardır. Boşanma sebepleri TMK m. 161 ve devamı hükümlerde düzenlenmiştir. Kanunda yer alan boşanma sebeplerinin bazılarında kusur arandığı halde bazı sebeplerde kusur aranmamaktadır. TMK özel boşanma sebepleri ve genel boşanma sebepleri ayrımı yapmıştır. Genel boşanma sebeplerinin varlığı halinde tarafların kusuru ispat etmesi gerekirken, özel boşanma sebeplerinde taraflar kusuru ispat etmek zorunda değildirler. Kanunda yer alan özel boşanma sebepleri sınırlı sayı ilkesine (Numerus Clausus) göre sayılmıştır²¹⁷. Özel boşanma sebepleri; aldatma(zina), terk, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, akıl hastalığı olarak sayılmıştır. Sayılan sebeplerle açılan boşanma davasında, yoksulluğa düşecek olan ve kusuru karşı taraftan daha fazla olmayan eşe nafaka

²¹¹ Darende, 2013: 58.

²¹² Akıntürk ve Ateş, 2016: 304.

²¹³ Özügür, 2015: 499; Zevkliler vd., 1997: 1035.

²¹⁴ Yargıtay 2.HD. 5.12.2011 Tarihli ve Esas No:2010/20942, Karar No: 2011/20904 sayılı Kararı <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/2hd-2010-20942.htm> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²¹⁵ Akıntürk ve Ateş, 2016: 303.

²¹⁶ Yargıtay 2.HD. 05.04.2007 Tarihli ve Esas No: 2006/17148, Karar No: 2007/5741 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²¹⁷ <https://www.hukukmedeniyeti.org/numer-clausus/nedir/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

ödenmesi gerektiği Yüksek Mahkeme tarafından kabul edilmiştir²¹⁸. Yargıtay bir kararında; boşanmaya zina nedeniyle sebep olan davalı tarafın tam kusurlu olduğunu kabul ederek, davacı lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerektiğini savunmuştur²¹⁹. Sayılan özel boşanma sebeplerine dayanarak boşanan eşin kusuru, davalı eşin kusurundan daha ağır sayılmaz²²⁰. Kusur konusunda Yargıtay, eşlerden birinin evlilik kurumuna karşı sadakatsiz davranışta bulunmasının kusurlu davranış olduğu ve diğer eşe göre daha ağır bir kusur olduğundan bahisle sadakatsiz davranan eş lehine nafakaya hükmedilmemesi gerektiğini kabul etmiştir²²¹. Koşullardaki “kusur” meselesi, nafaka talep eden eş için aranan bir koşuldur. Kendisinden nafaka talep edilen müstakbel nafaka yükümlüsü eşin daha az kusurlu olup olmaması önem arz etmemektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında “*Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*” şeklinde hüküm kurmuştur²²². Nafaka ödeyecek olan eşin boşanmada hiç kusuru olmasa dahi yoksulluk nafakası ödemeye zorlanabilecektir. Nafaka yükümlüsü eşin kusurunun aranmaması durumu yoksulluk nafakasını, maddi ve manevi tazminat taleplerinden ayırmaktadır. Kusuru olmayan taraftan maddi ve manevi tazminat talep edilemezken, kusuru olmasa dahi örneğin akıl hastası bir kimseden yoksulluk nafakası talep edilebilecektir²²³. Örnekteki varsayımda, nafaka yükümlüsü taraf akıl hastalığı nedeniyle kusursuz olduğundan, nafaka alacaklısı tarafın yoksulluk nafakası talep edebilmesi için boşanmada kusursuz olması gerekmektedir. Kusurun oranının daha fazla olup olmadığına hakim, somut olayın şartlarına göre karar verecektir. Yoksulluk nafakasına hükmedildikten sonra açılacak nafaka miktarının arttırılması ve azaltılmasına ilişkin davalarda, boşanmadaki kusur araştırmasına yeniden gidilemez²²⁴. Sonuç olarak, nafaka talep edenin kusurunun, karşı taraftan daha ağır olduğu durumlarda yoksulluk nafakası talebi reddedilecektir²²⁵.

²¹⁸Çıtak, 2016: 243; Yargıtay 2.HD. 05.11.1992 Tarihli ve Esas No:1992/10377, Karar No: 1992/10863 sayılı Kararı:“...boşanma kararı, terk hukuki sebebine dayanılarak verilmiştir. Toplanan delillerden, kadının çağrılan eve gelmediği ve bu şekilde boşanmada tam kusurlu olduğu anlaşılmaktadır. Kusuru ağır olan eş yararına yoksulluk nafakası verilmesi mümkün değildir.”<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/292213> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²¹⁹Yargıtay 2.HD. 20.3.2003 Tarihli ve Esas No: 2003/2785, Karar No: 2003/3900 sayılı Kararı <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/2hd-2003-2785.htm> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²²⁰Doğan, 2015: 78-80.

²²¹Yargıtay 2.HD. 03.05.2011 Tarihli ve Esas No: 2010/6706, Karar No: 2011/7565 sayılı Kararı:“...Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden davalı kadının sadakatsiz davranışlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Boşanmaya neden olan olaylarda daha ağır kusurlu olan davalı kadın lehine yoksulluk nafakası takdir edilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²²²Yargıtay 2.HD. 21.06.2004 Tarihli ve Esas No:2004/7479, Karar No:2004/8108 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²²³Kaçak, 2006: 153; Akıntürk ve Ateş, 2016: 303.

²²⁴Özüğür, 2015: 499.

²²⁵Kaçak, 2006: 153; Özüğür, 2004: 321; Yargıtay 2.HD. 24.12.2018 Tarihli ve Esas No: 2018/6565, Karar No: 2018/15119 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

2.6.5. Talep Edilen Nafaka Miktarının, Nafaka Yükümlüsünün Mali Gücü ile Orantılı Olması Koşulu

Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmüne göre Yoksulluk nafakasına hükmedilmesinin aranan şartlardan sonuncusu da; talep edilen nafaka miktarının, nafaka yükümlüsünün mali gücü ile orantılı olması koşuludur. Bu koşula kısaca “mali güç koşulu” ifadesini kullanmak yerinde olacaktır. TMK m. 175 hükmü gereği; talep edilen nafaka miktarı, nafaka ödeyecek olan tarafın ekonomik durumu ile orantılı olmalıdır²²⁶. Mali güç koşulu, talep edilen nafakaya hükmedilmesi halinde nafaka ödeyecek taraf olan nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun buna elverişli olması ile ilgilidir. Hükmedilecek olan nafaka miktarı, talepte bulunan eşin geçimini sağlayacak seviyede bir miktar olmalıdır. Nafaka miktarına hükmedilmesinde ölçülülük ve hakkaniyet ilkeleri göz önüne alınır²²⁷. Talepte bulunan eşin, zaruri ihtiyaçlarını aşacak ve nafaka yükümlüsüne külfet niteliğinde yoksulluk nafakasına hükmedilemez²²⁸. Karara esas yoksulluk nafakasının üst sınırı, nafaka yükümlüsü eşin mali gücüdür²²⁹. Nafaka ödeyecek eşin ekonomik-mali gücü, talep edilen nafaka miktarından daha az ise hakim ödeme yapacak eşin durumuna göre miktarı takdir eder²³⁰. Nafaka ödeyecek eşin mali durumunun hiç olmaması halinde Yargıtay İBK gereği yoksulluk nafakasına hükmedilemez²³¹. Buna karşın, nafaka yükümlüsünün ekonomik gücünün fazla olması, yoksulluk nafakası talep eden eşin yoksulluğunu giderecek miktarı aşan nafakaya hükmedileceği anlamına gelmez²³². Nafaka miktarında “orantılılık” hususu burada devreye girmektedir. Yoksulluk nafakasının amacının; talepte bulunan eşin durumunun refah üstü seviyeye getirilmesi değil, zorunlu ihtiyaçlarının temini ile yoksulluğunun giderilmesi olduğu unutulmamalıdır.

Boşanma davası sonucu maddi veya manevi tazminata hükmedilmişse, nafaka ödeyecek eşin tazminat miktarını da ödeyeceği göz önüne alınarak ekonomik gücü karşılığı nafaka miktarı takdir edilmelidir. Hakim, önüne gelen uyuşmazlıkta her iki tarafın da menfaatlerini göz önüne alarak dengeli bir miktar takdir etmelidir. Tarafların her ikisinin de çalışıyor olması yoksulluk nafakasına hükmedilmeyeceği anlamına gelmez. Öte yandan her iki tarafın da çalışması durumunda yoksulluk nafakasının takdir edilecek miktarında; tarafların ekonomik durumları değerlendirilmelidir. Güncel tarihli bir Yargıtay kararında,

²²⁶Akıntürk ve Ateş, 2016: 304.

²²⁷Ruhi, 2010: 45.

²²⁸Ruhi, 2010: 50.

²²⁹Dural vd., 2014: 149.

²³⁰Dural vd., 2014: 149.

²³¹Yargıtay İBK. 12.12.1966 Tarihli 5/11 sayılı İçtihat:”...zorunlu askerlik görevini yapmakta olan ve şahsi geliri veya paraya çevrilebilir malı ve serveti bulunmayan kocanın nafaka ile sorumlu tutulamayacağına...” <https://app.e-uyar.com/karar/index/857dfc4-9b6d-4293-8bb6-10083495b354> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²³²Dural vd., 2014: 149; Akıntürk ve Ateş, 2016: 304.

tarafların her ikisinin de asgari ücretle çalıştığından ekonomik güçlerinin aynı seviyede olduğu gerekçesiyle nafakaya hükmedilmesi kararını bozmuştur²³³. Son olarak, sözleşmenin genel geçerlilik sebeplerine göre ahlaka, kamu düzenine ve emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla eşlerin nafaka miktarını belirleyebileceklerini Yargıtay bir kararında ifade etmiştir²³⁴. Özetle, eşler yoksulluk nafakası miktarını aralarında anlaşarak belirleyebilirler. Bu anlaşmanın geçerliliği TMK m. 184/V hükmüne göre hakim onayına bağlıdır.

²³³Yargıtay 2.HD. 15.01.2018 Tarihli ve Esas No: 2016/9608, Karar No: 2018/476 sayılı Karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

²³⁴Yargıtay 3.HD. 04.03.2003 Tarihli ve Esas No:2003/1941, Karar No: 2003/2097 sayılı Karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASININ BAŞLANGICI, MİKTARI, ÖDENMESİ, ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ, SÜRESİ VE ALACAĞIN HACZİ

3.1. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı

Yoksulluk nafakası, açılan boşanma davası sürecinde talep edilebileceği gibi boşanma davasından sonra verilen boşanma ilamının kesinleşmesinden bir yıllık süre içinde de istenebilir²³⁵. Boşanma davası sürecinde talep edilen yoksulluk nafakası, hüküm ve sonuçlarını boşanma kararının kesinleşmesi ile doğurur. O halde, yoksulluk nafakasının başlangıcı boşanma kararının kesinleşme tarihidir²³⁶. Yoksulluk nafakasının başlangıcının boşanma kararının kesinleşmesi olması sebebiyle, karar kesinleşene kadar yoksulluk nafakası gündeme gelmez. Yoksulluk nafakasının, boşanma davasının eki niteliğinde olmasından dolayı boşanma davasının reddi halinde yoksulluk nafakasından bahsedilemeyecektir²³⁷. Boşanma davası kesinleştikten sonra bir yıllık süre içinde ayrı bir dava ile yoksulluk nafakası talep edildiğinde; nafakanın başlangıcı sonradan açılan davanın açılış tarihidir. Ayrı açılan yoksulluk nafakasının başlangıcında kesinleşme tarihi değil, davanın açılış tarihi esas alınır. Mahkeme tarafından verilecek kararda, yoksulluk nafakasının hangi tarihten itibaren hüküm ve sonuç doğuracağını belirtilmesi gerekmektedir²³⁸. Özetle yoksulluk nafakası davasının açılış tarihi, nafakanın başlangıcıdır²³⁹. Yoksulluk nafakasının başlangıcını bir örnekle açıklamak gerekmektedir. A ve B boşanmışlardır. A ve B'nin boşanma kararlarının kesinleşme tarihi 02.01.2020'dir. Boşanma davasında yoksulluk nafakası talep etmeyen B, kesinleşme tarihinden bir yıllık süre içerisinde 02.06.2020 tarihinde dava açar. B lehine yoksulluk nafakası kararı verilmesi durumunda, nafakanın başlangıcı yoksulluk nafakası davasını açtığı 02.06.2020 tarihi olacaktır. Bu örnekte B'nin yoksulluk hali araştırmasında, boşanma davasını kesinleştiği tarihin esas alınacağı da göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2. Yoksulluk Nafakasının Miktarı

Yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesi iki şekilde mümkündür. Belirlenme şekillerinden ilki; hakim tarafından yoksulluk nafakası miktarının takdir edilmesidir. İkincisi

²³⁵Ruhi, 2003: 81; Yargıtay HGK. 10.19.1990 Tarihli ve Esas No: 1990/2-407, Karar No: 1990/487 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 09.01.2021).

²³⁶Ruhi, 2003: 82; Akıntürk ve Ateş, 2016:305; Bozovalı, 1990: 74.

²³⁷Ruhi, 2003: 82.

²³⁸Yargıtay 2.HD. 05.10.2006 Tarihli ve Esas No: 2006/ 6397, Karar No:2006/13134 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 09.01.2021).

²³⁹Ruhi, 2003: 82; Bozovalı, 1990: 74.

ise; eşlerin kendi araların belirleyeceği miktarın Türk Medeni Kanunu m. 184 hükmü gereği hakimın onaylaması ile belirlenmesidir²⁴⁰. TMK m. 175 hükmü, yoksulluk nafakasının miktarının takdirinde nafaka yükümlüsünün “mali gücü” ile orantılı olmasını esas alır. Kanun koyucu miktarın, nafaka yükümlüsünün mali gücü ile orantılı olması gerektiğini belirtirken, mali gücü belirlemede dikkate alınması gereken hususları belirtmemiştir. Kanaatimizce kanun koyucu bu konuda bilinçli bir boşluk bırakmıştır. Her bireyin ekonomik mali durumunu etkileyen farklı özellikleri ve koşulları bulunabilir. Nafaka yükümlüsünün mali gücünü belirlemede belli kıstasların kanunda düzenlenmiş olması, her bireyi aynı kefeye koymak anlamına gelir. Bu durum hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Hakim önüne gelen uyuşmazlıklarda nafaka miktarını takdir ederken, nafaka yükümlüsünün ekonomik-mali gücünü kendi içinde değerlendirerek karar vermelidir.

Hakim nafaka miktarını tespit ederken yeterli araştırmalarda bulunmalıdır²⁴¹. Hakim yoksulluk nafakası miktarını belirlerken; eşlerin ekonomik durumlarını, gelirlerini, imkanlarını, yaşları, çevreleri, ihtiyaçları ve hatta sağlık durumlarını dahi değerlendirerek hakkaniyet ilkesi çerçevesinde takdir hakkını kullanacaktır. Yoksulluk nafakasının miktarının tespitinde hakim, eşlerin evli kaldıkları süreyi, eşlerin yaşları, ortak çocukların olup olmadığını ve varsa çocukların yaşları gibi hususları göz önüne almaktadır. Özellikle yoksulluk nafakasına ilişkin davalarda; evlilik birliği uzun senelere dayanan, nafaka talep eden eşin çalışmadığı ve evlilik sonucu artık çalışma imkanının güçleşmesi durumları ile karşılaşmaktadır. Hakim hem nafaka talep eden eşin ihtiyaçlarını hem de nafaka yükümlüsü olacak eşin ödeme gücünü, ekonomik durumunu göz önüne alacaktır. Yoksulluk nafakasında amaç nafaka talep edenin yoksulluktan kurtarılması olduğundan, takdir edilecek miktar nafaka alacaklısı eşin geçimine yardımcı olacak ve ihtiyacı oranında makul bir miktar olmalıdır²⁴². Takdir edilecek miktar, nafaka alacaklısı eşin hayat standardının üstünde olacak bir miktar değil; geçimine yardımcı ve ihtiyacı oranında makul bir miktar olmalıdır. Yoksulluk nafakası, nafaka yükümlüsü ekonomik açıdan varlıklı biri olsa dahi nafaka alacaklısının temel gereksinimlerini karşılayacak miktarda olacaktır²⁴³. Hakim tarafından, geliri yeterli seviyede olmayan, çalışmayan veya çalışmakla beraber durum ve koşulu nafaka vermeye elverişli olmayan eşin nafaka ödemesine hükmedemez²⁴⁴. Yoksulluk nafakası miktarı, nafaka talep

²⁴⁰ Arbek, 2004: 143.

²⁴¹ Ruhi, 2010: 50.

²⁴² Dural vd., 2014: 150; Yargıtay 2.HD. 07.10.2003Tarihli ve Esas No: 2003/12087, Karar No: 2003/11826 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 10.01.2021).

²⁴³ Dural vd., 2014: 146.

²⁴⁴ Ruhi, 2010: 45.

eden eşin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek düzeyde takdir edilmelidir²⁴⁵. Yoksulluk nafakasında iki taraf olması sebebiyle, nafaka yükümlüsünün ekonomik-mali gücü ile orantılı takdir edilecek miktar aynı zamanda nafaka alacaklısını yoksulluk halinden kurtaracak miktarda olmalıdır²⁴⁶.

Yoksulluk nafakası talep eden eşin çalışmıyor olması, salt olarak yoksul olduğu anlamına gelmez. Yoksulluk nafakası talep eden eş çalışma gücüne sahip iken çalışmamayı tercih ediyorsa; bu durum nafaka talep etmesine engeldir²⁴⁷. Yoksulluk nafakası talebinde bulunanın meslek sahibi olduğu ve yoksul olma halini ortadan kaldıracak biçimde işte çalışma imkanı bulunmasına rağmen çalışmayı tercih etmediğinin anlaşılması halinde, bu durum TMK m. 2 hükmünde yer alan dürüstlük ilkesi ile bağdaşmayacağı için lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmemesi gerekir²⁴⁸. Nafaka yükümlüsü açısından “çalışmama” durumu, mazereti fiziksel veya zihinsel bir hastalık olmadıkça ödeme yükümlülüğünü devam ettirmektedir. Çalışmama durumu ve benzeri mazeretler, nafaka yükümlüsü lehine miktarın alt seviyede tespitinde dikkate alınmaktadır. Nafaka yükümlüsünün çalışmaması, geçici ve haklı bir mazerete dayanıyorsa hakim bu durumu göz önüne alarak haklı mazeretin ortadan kalkacağı dönem sonrası için nafakaya hükme bağlamalıdır²⁴⁹. Geçici ve haklı mazerete örnek olarak; nafakaya yükümlüsü erkeğin askere gitmesi ve başkaca geliri veya malvarlığı olmaması durumu verilebilir. Yargıtay bir kararında halihazırda çalışmayan nafaka yükümlüsünün fiziksel, zihinsel ve fikri gücü dikkate alınarak elde edeceği gelirin gözetilmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁵⁰. Yoksulluk nafakasının tespitinde, hakim HMK m. 26 hükmü gereği eşlerin talepleriyle bağlıdır. Hakim, yoksulluk nafakası talep eden eşin talebinde belirttiği miktardan fazlasına hükmedemez²⁵¹. Önüne gelen uyuşmazlıkta durum ve koşullara göre hakim, talep edilen miktarın daha altına hükmedebilir. Eğer eşler daha öncesinde birbirlerinden yoksulluk nafakası talep etmeyeceklerine ilişkin anlaşmaya vardılarsa; hakim bu durumda anlaşmanın dışına çıkıp yoksulluk nafakasına hükmedemez. Eşlerden biri nafaka miktarı hakkında talepte bulunmuş fakat bu talep anlaşılır değilse, hakim talepte bulunandan talebini açıklamalıdır. Talep aydınlatılmadan hakim resen nafakaya

²⁴⁵Erdem, 2018: 200; Akıntürk ve Ateş, 2016: 304.

²⁴⁶Erdem, 2018: 201.

²⁴⁷Yargıtay 2.HD. 24.09.2013 Tarihli ve Esas No:2012/24151, Karar No:2013/21700 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 10.01.2021).

²⁴⁸Çıtak, 2016: 244.

²⁴⁹Yargıtay 2.HD. 06.02.2003 Tarihli ve Esas No: 2003/670, Karar No: 2003/1770 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 10.01.2021).

²⁵⁰Yargıtay 3.HD. 14.05.2002 Tarihli ve Esas No: 2002/3928, Karar No: 2002/5423 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 10.01.2021).

²⁵¹Yargıtay HGK. 06.03.2013 Tarihli ve Esas No: 2012/3-836, Karar No: 2013/306 sayılı Kararı https://www.kanunum.com/_yargitay (erişim tarihi: 10.01.2021).

hükmetmemelidir. Nafaka taleplerinde belirsizliklerin önüne geçmek adına yoksulluk nafakası talep eden eşin beyanında açıkça nafaka miktarını belirtmesi gerekmektedir.

Eşlerin kendi aralarında yapacakları bir anlaşma ile de yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesi mümkündür. Eşler arasındaki anlaşmanın; kamu düzenine, emredici hukuk ilkelerine ve ahlaka aykırı olmaması gerekir²⁵². Taraflar arasında yapılan yoksulluk nafakasının miktarına ilişkin anlaşmanın şekli yazılı veya duruşma tutanağına kaydettilmek suretiyle sözlü olabilir. Yazılı veya duruşma zaptına geçirilen anlaşma hakim tarafından onanması ile yoksulluk nafakası hükme bağlanır. Eşler arasında belirlenen miktar hakimın anlaşmayı onaylaması ile hüküm ve sonuç doğurur. Öğretide bir görüş, tarafların anlaşarak belirlediği nafaka miktarını hakimın onayına sunması nedeniyle miktarın serbestçe belirlendiğinden bahsedilemeyeceğini savunur²⁵³. Uygulamada, tarafların anlaşarak yoksulluk nafakası miktarı belirlediklerinde hakimın müdahalede bulunmasının çok nadir karşılaşılan durum olduğu belirtilir²⁵⁴. Taraflar arası anlaşılan ve hakim tarafından onaylanan yoksulluk nafakası miktarında tarafların durumlarında öngörülemeyen değişiklik meydana gelmesi nedeniyle hakimın müdahalede bulunması istenebilir²⁵⁵.

3.3. Yoksulluk Nafakasının Ödenmesi

Yoksulluk nafakasının ödenmesine ilişkin düzenleme TMK m. 176 hükmünde yer almaktadır. İlgili hüküm “*Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.*” şeklindedir. Yoksulluk nafakasının ödenme şekli kanun uyarınca iki şekildedir. Ödenme şekilleri; toplu olarak sermaye biçiminde ödenmesi ve irat şeklinde düzenli aralıklarla bir nevi taksitle ödenmesidir²⁵⁶. Yoksulluk nafakasına ilişkin mahkeme hükmünde belirtilen miktarın, tek seferde ifa edilerek nafaka borcunun sona erdirilmesini yoksulluk nafakasının toptan ödenmesi olarak tanımlayabiliriz. Yoksulluk nafakasının tek seferde toplu olarak ödenmesine karar verilmesi halinde borç tek seferde sona ereceğinden, nafaka miktarının artırılması veya azaltılması talep edilemeyecektir. Yoksulluk nafakasının irat şeklinde düzenli aralıklarla ödenmesi, hükmedilen nafaka miktarının aylık olarak nafaka alacaklısına ödenmesi olarak tanımlanabilir. Nafakanın toptan ödenmesinden farklı olarak, düzenli aralıklarla irat şeklinde

²⁵²Dural vd., 2014: 149.

²⁵³Erdem, 2018: 202.

²⁵⁴Erdem, 2018: 202.

²⁵⁵Yargıtay 3.HD. 26.01.2017 Tarihli ve Esas No:2016/9940, Karar No:2017/669 sayılı Kararı <http://kazanci.com.tr/gunluk/3hd-2016-9940.htm> (erişim tarihi: 10.01.2021).

²⁵⁶Zeytin ve Ergün, 2013: 193; Dural vd., 2014: 151; Akıntürk ve Ateş, 2016: 307-309; Erdem, 2018: 202-205; Yılmaz ve Yıldırım, 2020: 238.

ödenen nafaka miktarının; değişen koşullara uyarlanmak suretiyle arttırılması veya azaltılması mahkemeden talep edilebilecektir.

Kural olarak yoksulluk nafakasının ödenme şekline hakim karar verir²⁵⁷. Ancak eşler de ödenme şekline ilişkin bir anlaşma yapıp; bu anlaşmayı TMK m. 185/V hükmü gereği hakime onaylatmak suretiyle ödenme şeklini belirleyebilirler²⁵⁸. Ödenme şekline ilişkin taraflar arasında anlaşmanın bulunmaması durumunda, yoksulluk nafakasının ödenme şeklini belirlemede hakim geniş takdir hakkına sahiptir²⁵⁹. Hakim ödemenin irat şeklinde mi toptan sermaye şeklinde mi ödeneceğine karar verirken toptan ödenmesine hükmedebilmesi için eşlerden birinin talebi olması gerekmektedir²⁶⁰. Eşlerden birinin yoksulluk nafakasının toptan şekilde ödenmesine ilişkin talebinin olmaması halinde, hakim kendiliğinden toptan şekilde ödenmesine karar veremez. Hakimin yoksulluk nafakasının ödenme biçimine karar verirken; tarafların ekonomik güçlerini, yaşlarını, evlenme olasılıklarını, ödeme durum ve koşulları ile bu yöndeki taleplerini göz önünde bulundurması gerekmektedir²⁶¹.

Yoksulluk nafakası yükümlülüğü para olarak ödenerek yerine getirilebilir²⁶². Para olarak ödenmesi ise TBK m. 99 hükmü gereği ülke parası olarak mümkündür. TBK m. 99 hükmünün ikinci fıkrasında bu kurala bir istisna getirilerek; ülke para biriminden başka bir para birimi ile ödenmesini tarafların kararlaştırabileceği düzenlenmiştir.

Faiz bakımından; nafakaya ilişkin hüküm verilmeden nafakanın ödenmesi talep edilemeyeceğinden, yoksulluk nafakasına faiz dava tarihinden itibaren işletilemez. Fakat yoksulluk nafakası ödenmesine mahkeme tarafından karar verildikten sonra nafaka yükümlüsünün borcunu yerine getirmekte temerrüde düşmesi halinde bu tarihten itibaren ve talep üzerine faiz işletilebilir²⁶³.

Eşler arası anlaşma olmaksızın hakim tarafından takdir edilecek ödeme şeklinin düzenli aralıklarla ödenmesine yoksulluk nafakasının irat biçiminde ödenmesi denir. Örnek olarak; Yargıtay ikinci Hukuk Dairesi bir kararında; nafaka yükümlüsü eşin aylık olarak maaş aldığı bir işte çalışması ve başka servetinin bulunmaması durumunda yoksulluk nafakasının irat şeklinde ödenmesine karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁶⁴. Hakim tarafların ekonomik güçlerini dikkate alarak irat biçiminde ödenmesine karar vermesi halinde, iratların

²⁵⁷Dural vd., 2014: 151.

²⁵⁸Öztaş, 2015: 504.

²⁵⁹Öztaş, 2015: 505; Akıntürk ve Ateş, 2016: 307.

²⁶⁰Demir, 2018: 85.

²⁶¹Ruhi, 2003: 88; Özüğür, 2015:1011; İnal,1992:123; Yargıtay 2.HD. 31.10.2017 Tarihli ve Esas No: 2016/6543 ,Karar No: 2017/11911 sayılı kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 17.01.2021).

²⁶² Demir, 2018: 82; Bk. 3.3.Yoksulluk Nafakasının Ödenmesi.

²⁶³Kaçak, 2006: 160.

²⁶⁴Yargıtay 2.HD. 12.12.2013 Tarihli ve Esas No: 2013/16542, Karar No: 2013/29453 sayılı kararı<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 17.01.2021).

vaktinde ödenmemesi ihtimaline karşı, nafaka yükümlüsünün teminat vermesine hükmedebilir²⁶⁵. Teminat olarak gösterilebilecekler arasında; taşınmazlar, banka garantisi ve benzeri teminatlar yer almaktadır²⁶⁶. İrat biçiminde yoksulluk nafakası ödenmesi durumunda nafaka miktarının arttırılması veya azaltılması taleplerinde bulunulabilir. Uygulamada hakim yoksulluk nafakasının daha çok belirli dönemler halinde yani irat biçiminde ödenmesine karar vermektedir²⁶⁷. Hakim, tarafların menfaatleri doğrultusunda yoksulluk nafakasının toptan ödenmesinin yerinde olacağı kanaatinde ise örnek olarak; gelir düzeyi yüksek bir iş imkanına sahip eşin nafaka yükümlüsü olması durumunda toptan sermaye şeklinde ödenmesine hükmedebilir. Toptan ödenen yoksulluk nafakası miras hukukunda tenkise tabi değildir²⁶⁸. Öte yandan yoksulluk nafakasının taksitle yani irat biçiminde ödenmesi ise tenkise tabidir.

Yoksulluk nafakasının irat şeklinde ödenmesi kararı kanunda sayılan belli koşulların gerçekleşmesi durumunda kaldırılır. TMK m. 176/III hükmü gereği; nafaka alacaklısı eşin yeniden evlilik yapması durumunda irat şeklinde ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile kaldırılacaktır. Aynı şekilde nafaka alacaklısının yeniden evlilik yapmaksızın fiili olarak evliymiş gibi bir başkası ile beraberliğine devam etmesi, kanundaki ifadeyle “haysiyetsiz hayat” sürdürmesi veya yoksul olma halini kaybetmesi durumunda da yoksulluk nafakası mahkeme kararıyla kaldırılacaktır. Yoksulluk nafakası kararı, taraf olan eşlerden birinin vefatı halinde kendiliğinden kalkacaktır²⁶⁹. Yoksulluk nafakasının irat şeklinde ödenmesine karar verilmesi, nafakanın kaldırılmaması adına nafaka alacaklısını evlilik dışı beraberliklere teşvik edebilir. Bu sebeple, hakim yoksulluk nafakasının ödenme şekline karar verirken tarafların durumları hakkında yeterli analizlerde bulunup karara varmalıdır. Sonuç olarak hakim önüne gelen uyuşmazlıkta tarafların durumlarına göre yoksulluk nafakasının ödenme şeklini takdir etmelidir.

3.3.1. Yoksulluk Nafakası Miktarında Değişiklik Yapılması

Ödenmesi gereken yoksulluk nafakası miktarı belirlendikten sonra, belirleme esnasında öngörülemeyen beklenmedik hal ve koşullar gerçekleştiğinde nafaka miktarının azaltılması veya arttırılması gündeme gelir. Nafaka miktarının arttırılması veya azaltılması durumu, TMK m. 176/IV hükmü gereği nafakanın irat şeklinde (taksitler halinde) ödenmesinde söz konusu olmaktadır. İlgili hükmün mefhum-u muhalifinden, toptan ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakası miktarının arttırılması veya azaltılması isteminde

²⁶⁵Öztan, 2004: 504.

²⁶⁶Perktaş, 2008: 38.

²⁶⁷Dural vd., 2014: 151.

²⁶⁸Öztan, 2015: 505;Ruhi, 2003: 88.

²⁶⁹Bk. 5.1. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi.

bulunulamaz. Nafakanın ödenmesi sürecinde, tarafların durumlarında meydana gelen değişimler nedeniyle nafaka miktarının değiştirilmesi gerekebilir²⁷⁰. Örnek vermek gerekirse; nafakaya hükmetme koşulları gereği nafaka yükümlüsünün mali gücü yeterli olmalıdır. Nafaka yükümlüsünün ekonomik gücünün kötüleşmesi sonucu kendisinden, hükmedilen miktarda nafaka ödemesini beklemek hakkaniyete aykırı olacaktır. Nafaka alacaklısı, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşen taraf olarak yoksulluk nafakasına hak kazanmıştır. Nafaka alacaklısının, yoksul olma durumunu değiştirecek nitelikte gelir elde edecek bir işte çalışmaya başlaması durumunda nafaka ihtiyacının değişmesi sebebiyle hükmedilen yoksulluk nafakası miktarı adaletsizlikler doğurabilir. Kanun koyucu, bu ihtimalleri göz önüne alarak TMK m. 176/IV düzenlemesinde; hükmedilen nafaka miktarında değişiklik yapılabilmesi olanağı tanımıştır. Değişen koşullar neticesinde nafaka miktarının hem azaltılması söz konusu olabileceği gibi hem de arttırılması söz konusu olabilir.

Mahkeme tarafından, nafaka miktarında artırma veya azaltma yapılabilmesi için ilgilinin talepte bulunması gerekmektedir²⁷¹. Mahkeme, önüne gelen uyuşmazlıkta taraf talebi olmadan, kendiliğinden nafaka miktarında değişikliğe gidemez. Taraf talebi sonucu verilecek nafaka miktarına ilişkin karar yenilik doğuran bir karar olacaktır. Yoksulluk nafakasının miktarına ilişkin talepte, azaltma veya arttırma yönünde bir miktar belirtilmesi durumunda hakim, talep miktarını aşacak ölçüde bir karar veremez²⁷². Tarafların nafaka miktarını arttırma veya azaltma talep edebilecekleri süre kanunda belirtilmemiştir. Talepte bulunulabilecek süre kanunda belirtilmediğinden; yoksulluk nafakasına hükmedildikten kısa bir zaman sonra talepte bulunulması durumunda hakim yeterli ve gerekli araştırmalar yaparak hakkaniyete göre karar vermelidir²⁷³. Talep üzerine hakim, taksitler halinde ödenecek nafakanın gelecek yıllara ve değişen koşullara göre ne şekilde ödeneceğine karar verir. TMK m. 176/V hükmünde bu durum: “*Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Yargıtay kararında da belirtildiği üzere; bu madde ilgililerin koşullara ilişkin her değişiklikte mahkemeden talepte bulunmalarını önlemesi ve usul ekonomisi açısından yerinde bir düzenleme olmuştur²⁷⁴.

²⁷⁰ Çıtak, 2016: 247.

²⁷¹ Dural vd., 2014: 151; Erdem, 2018: 204; Akıntürk ve Ateş, 2016: 308.

²⁷² Yargıtay 2.HD. 14.02.2008 Tarihli ve Esas No: 2008/1084, Karar No: 2008/1516 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (erişim tarihi: 16.01.2021).

²⁷³ Yargıtay 3.HD. 29.09.2003 Tarihli ve Esas No: 2003/11375, Karar No: 2003/11186 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (erişim tarihi: 16.01.2021).

²⁷⁴ Yargıtay 3.HD. 07.03.2006 Tarihli ve Esas No: 2006/189, Karar No: 2006/1831 sayılı Kararı: “Hakkaniyet bir bakıma adaleti deyimler. Fakat sevgi, anlayış ve hoşgörü duygularıyla paylaşırcı ve denkleştirici davranmak adaletli davranmaktan daha başka ve daha ileri bir anlam taşır... Aksi düşünce güven ilkesine ters

Nafaka miktarının arttırılması, nafaka alacaklısının kabul edilebilir bir gereksiniminin ortaya çıkması durumunda karşımıza çıkabilir. Örnek olarak; nafaka alacaklısının hastalığı sebebiyle pahalı bir tedaviye ihtiyacı olması durumu verilebilir²⁷⁵. Aksi halde nafaka yükümlüsünün de ekonomik gücünde kayda değer artış gözlenmesi gerekmektedir. Nafaka yükümlüsünün ekonomik gücünde kayda değer bir artış olmaksızın nafaka alacaklısının ihtiyacı artsa dahi nafaka miktarını arttırma talebi reddolacaktır. Çünkü nafaka alacaklısının artan ihtiyacını, nafaka yükümlüsü ekonomik gücü açısından karşılayamayacak durumdadır.

Nafaka miktarının değiştirilmesi taleplerinde, nafaka miktarının azaltılması talebi de gündeme gelebilir. Nafaka yükümlüsü, ekonomik gücünde azalma meydana geldiğinden veya nafaka alacaklısının ekonomik durumunda artış meydana geldiğinden hareketle yoksulluk nafakası miktarının azaltılmasını talep edebilir. Nafaka yükümlüsünün ekonomik gücünde azalma; gelir kaybı, hakkında iflas kararı verilme, emekli olma, işten çıkma veya çıkarılma şeklinde meydana gelebilir. Nafaka alacaklısının ekonomik durumunda artış ise; kendisine önemli ölçüde büyük bir mirasın intikali şeklinde söz konusu olabilir²⁷⁶. Nafaka miktarının azaltılması talebinde nafaka yükümlüsünün kusurunun önemi yoktur. Ancak nafaka yükümlüsünün ekonomik durumundaki değişimde, ağır ve kasıtlı bir kusurunun olması durumunda talebi doğrultusunda karar verilemeyecektir²⁷⁷. Nafaka yükümlüsünün bilerek ve isteyerek işten ayrılması durumunda nafakanın azaltılması talebinin kabulü hakkaniyete aykırı olacaktır.

Nafaka miktarında azaltma veya arttırma talebinin kabul edilebilmesi için bazı şartları varlığı gerekmektedir²⁷⁸. Şartlardan biri; nafaka alacaklısı veya nafaka yükümlüsünün ekonomik güçlerinde değişikliklerin meydana gelmesidir. Diğer bir şart; nafaka alacaklısı veya nafaka yükümlüsünün ekonomik güçlerinde meydana gelen değişikliğin sürekli olup geçici nitelikte olmaması gerekmektedir. Son olarak; tarafların ekonomik güçlerinde meydana gelen değişikliğin yoksulluk nafakasının hükmedildiği davada öngörülemiyor olması gerekir²⁷⁹. Yoksulluk nafakası talep edilen dava sırasında veya dava kesinleşmeden miktarın arttırılması veya azaltılması talepli davanın açılması durumunda, HMK m. 165 hükmü gereği miktara ilişkin dava bekletici mesele yapıp, yoksulluk nafakasına ilişkin davanın sonucu beklenmelidir²⁸⁰. Dolayısıyla, nafaka miktarında azaltma veya arttırma talepleri, daha

düşer.”<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>(erişim 16.01.2021).

²⁷⁵Dural vd., 2014: 152.

²⁷⁶Dural vd., 2014: 151.

²⁷⁷Öztan, 2015: 506.

²⁷⁸Öztan, 2015: 496.

²⁷⁹Öztan, 2015: 496-497.

²⁸⁰Öztan, 2015:505; Ruhi, 2010: 52.

önceden hüküm altına alınmış ve kesinleşmiş bir yoksulluk nafakası sonrasında ileri sürülebilir.

3.4. Yoksulluk Nafakasının Ödeme Yükümlülüğünün İhlali

Miktarı belirlenen ve nafaka yükümlüsünün ödemesine hükmedilen yoksulluk nafakasının ödenmemesi halinde, nafaka alacaklısının gidebileceği yollardan bahsedilecektir.

3.4.1. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin İcra Hukuku Boyutu

Birleşmiş Milletler Kadın birimi tarafından yapılan araştırmalar sonucu yayınlanan rapora göre, nafakaların ödenmiyor olması tespit edilmiştir²⁸¹. Bu rapora göre: “*Mahkemeler tarafından hükmedilen nafakaların yüzde 20,7’si nafaka yükümlüleri tarafından ödenirken, söz konusu nafakaların yüzde 0,7’si kısmen ödenmiş; yüzde 50,7’si ise hiç ödenmemiştir.*” tespit edilmiştir²⁸². Bu nedenle nafakanın ödenme yükümlülüğünün ihlali sonucu yapılması gerekenleri incelememiz gerekmektedir. Bir kararda kanun yollarına başvurulması kural olarak o kararın icrasını durdurmaz. Nafakaya ilişkin bir kararda istinaf veya temyiz yoluna başvurulması, ilamın icrasını ertelemeye engel teşkil etmez. Temyiz merci olan Yargıtay nafakaya dair hükmü bozduğunda nafaka yükümlüsü, nafakaya dair karar tarihi ile bozmaya ilişkin karar tarihi arasında ödemiş olduğu yoksulluk nafakasını sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre kendisine iadesini isteyebilir²⁸³. Nafakaya ilişkin kararlar derhal yerine getirilir²⁸⁴. Nafakaya dair hükümlerin icrası ertelenemez. Nafakaya dair hükümlerin icrası ertelenemediği için nafaka alacaklısının nafakaya ilişkin kararı icraya koyması durumunda nafaka yükümlüsü borcunu ödemeye mecbur kalacaktır. Nafaka yükümlüsü, icranın durdurulması talebinde bulunarak kanun yollarına gitmesiyle veya teminat mektubunu icra müdürlüğüne vermesiyle borcundan kurtulamayacaktır. Uygulamada nafaka alacaklısı, nafaka yükümlülüğüne aykırılık gerekçesiyle başlattığı icra takibinin kesinleşmesi halinde yükümlü aleyhine haciz yoluna başvurabilir, yükümlünün üçüncü kişilerdeki alacağına kısıtlama koydurabilir ve hatta yükümlünün maaşına kanunda belirtilen oranda haciz koydurabilir²⁸⁵. Elinde yoksulluk nafakası ödenmesine ilişkin mahkeme ilamı bulunan nafaka alacaklısı, daha öncesinde icra takibi başlatmasına gerek olmaksızın başka alacaklının koymuş olduğu hacze

²⁸¹ https://m.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/787/original/Kad%C4%B1n_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_Nafaka_Rapor_K%C4%B1sa_Ozeti-.pdf?1572609040 (erişim tarihi: 14.06.2021).

²⁸² https://m.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/787/original/Kad%C4%B1n_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_Nafaka_Rapor_K%C4%B1sa_Ozeti-.pdf?1572609040 (erişim tarihi: 14.06.2021).

²⁸³ Erdem, 2018: 95.

²⁸⁴ Ruhi, 2003: 99; Yargıtay 2.HD. 14.05.2002 Tarihli ve Esas No: 2002/3525, Karar No: 2002/6522 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 19.01.2021).

²⁸⁵ Öztan, 2015: 504; Bozdağ, 2015: 155.

İcra İflas Kanunu m. 101/III hükmü gereği imtiyazlı alacak olarak iştirak edebilir²⁸⁶. Nafaka alacaklısının hacze iştirakinde kanunda süre sınırı düzenlenmemiştir. Nafaka alacaklısının hacze iştiraki için kanun koyucu sadece kötü niyetli olmama koşulunu getirmiştir²⁸⁷.

Yoksulluk nafakasının iratlar halinde ödenmesine karar verilirken ödenmeme ihtimaline karşı nafaka yükümlüsünden teminat alınmasına karar verilebilir. Nafakanın ödenmeme ihtimaline karşı nafaka yükümlüsünden teminat alınmasına karar verilmiş ise nafaka alacaklısı bu teminatların paraya çevrilmesi yoluyla da alacağını tahsil edebilir²⁸⁸.

Nafaka yükümlüsü borcunu ödemedi vefat etmesi halinde; yoksulluk nafakasının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle nafaka borcu yükümlünün mirasçılarına geçmez. Ancak, nafaka yükümlüsünün hakkında iflas kararı verilmesi halinde nafaka borcunu ödeme yükümlülüğü iflas dairesine geçer. İflas durumunda, nafaka yükümlüsünün cezai sorumluluğu olmamakla birlikte iflasın açılmasından önce üç aylık nafaka borcu ile sınırlı sorumluluğa tabi olacaktır²⁸⁹. Nafaka alacaklısı eş, nafaka yükümlüsünün iflası halinde, İcra İflas Kanunu m. 206/IV gereği nafaka alacakları imtiyazlı alacaklardan olduğundan öncelikli sıra ile alacaklı olduğu nafaka miktarını alabilecektir.

3.4.2. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin Ceza Hukuku Boyutu

Yoksulluk nafakasının ödenme yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde ceza hukuku kapsamında tazyik hapsi öngörülmüştür. Yoksulluk nafakasının ödenmemesinin ceza hukukundan kaynaklanan yaptırımı; İcra İflas Kanunu m. 344 hükmünde düzenlenmiştir²⁹⁰. İİK m. 344/I hükmü: *"Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir."* şeklindedir. Yoksulluk nafakası alacaklısı, İİK m. 344 hükmü gereği şikayet hakkına sahiptir. Nafaka ödeme yükümlülüğünü ihlal eden nafaka yükümlüsü hakkında, nafaka alacaklısına şikayet hakkı tanınmıştır. Yoksulluk nafakası alacaklısının İİK m. 344 hükmüne göre bulunacağı şikayetin geçerli olabilmesi için nafaka alacaklısı lehine verilen mahkeme kararı olması ve nafaka borcunun şikayette bulunduğu tarih itibarıyla devam ediyor olması gerekmektedir²⁹¹. Nafaka yükümlüsü hakkında kanunda yer alan suçun oluşabilmesi için; kendisine yapılan ödeme emrinin tebliği ile alacaklı eşin şikayet tarihi arasında birikmiş toplam bir aylık nafaka

²⁸⁶ 19.06.1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²⁸⁷ Kuru vd., 2004: 313.

²⁸⁸ Öztan, 2015: 504.

²⁸⁹ Çolak, 2005: 138.

²⁹⁰ Özüğür, 2004: 708-709.

²⁹¹ Kaçak, 2006: 232; Bozdağ, 2015: 160; Uzun, 2013: 105.

miktari bulunması gerekmektedir²⁹². Yoksulluk nafakası alacaklısı, nafaka borcunun ödenmemesi fiilini öğrendiği tarihten üç aylık süre içerisinde İcra Ceza Mahkemesine başvuruda bulunarak nafaka yükümlüsü hakkında şikayette bulunabilir. İcra Ceza Mahkemesine yapılan şikayetin şekli yazılı veya sözlü olabilir. Şikayet üzerine mahkeme tarafından tayin edilen duruşma tarihinde şikayetçi olan nafaka alacaklısının veya vekilinin de bulunmaması durumunda İİK m. 349 gereği şikayet hakkı düşmektedir. Şikayet hakkı düştükten sonra nafaka yükümlüsünün tekrar ödeme yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde hakkında tekraren şikayette bulunulursa, cezalandırılması son ihlali üzerinde yapılır. Yaptırım olarak, nafaka alacaklısının şikayeti üzerine nafaka yükümlüsü aleyhine üç aylık süreye kadar tazyik hapsi öngörülmüştür. Yoksulluk nafakası yükümlüsünün, tazyik hapsi kararına karşı yedi günlük süre içerisinde itiraz yoluna başvurma hakkı vardır²⁹³. Nafaka yükümlüsünün itirazı üzerine verilen karar kesindir²⁹⁴. Tazyik hapsine ilişkin karar kesinleştikten sonra, nafaka alacaklısının kararın uygulanmasını talep etmek üzere iki yıllık zamanaşımı süresi vardır. İİK m. 344/I hükmü gereği, tazyik hapsi devam ederken nafaka yükümlüsü borcu olan yoksulluk nafakasını ödemesi halinde tahliye edilir²⁹⁵. İİK m. 344/II hükmü: “*Borçlunun, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Nafaka miktarının azaltılması veya arttırılmasına ilişkin açılmış bir dava olması halinde, tazyik hapsinin icrası için bu davanın sonucu beklenebilir²⁹⁶.

Nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsü hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında da gidebileceği yol düzenlenmiştir. Nafaka yükümlülüğünün ihlali ceza hukuku kapsamında TCK m. 233 hükmünde yer almaktadır²⁹⁷. TCK m. 233/I hükmü “*Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklindedir. İlgili hüküm gereği aile hukukunun alt başlıklarından olan nafakanın ödenmesinin ihlali kanunda suç olarak

²⁹²Uzun, 2013: 106; Yargıtay 16.HD. 19.09.2011 Tarihli ve Esas No: 2011/1865, Karar No: 2011/4409 sayılı Kararı <http://avukatnecatidindar.com/emsal-ictihatlar/nafaka-ilam-icra-emri-icra-ceza-mahkemesi-sikayet-tarihi-ve-vekil-teblig-tarihi> (erişim tarihi: 20.01.2021).

²⁹³Yargıtay 17.HD. 13.07.2006 Tarihli ve Esas No: 2005/13054, Karar No: 2006/186220 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 20.01.2021); Özüğür, 2004: 729.

²⁹⁴Özüğür, 2004: 726; Yargıtay 17.HD. 25.9.2006 Tarihli ve Esas No: 2006/1918, Karar No: 2006/7166 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 20.01.2021).

²⁹⁵Özüğür, 2004: 716.

²⁹⁶Uzun, 2013: 107; Yargıtay 16.HD. 1.2.2010 Tarihli ve Esas No: 2009/9168, Karar No: 2010/420 sayılı Kararı <https://yargitaykarar.wordpress.com/2013/02/19/2004-sayili-ik-m-334-ictihat/> (erişim tarihi: 20.01.2021).

²⁹⁷12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

düzenlenmiştir²⁹⁸. Medeni hukuktan kaynaklı yükümlülüğün ihlali suç sayılarak, ihlal edenlerin cezalandırılacağı düzenleme altına alınmıştır²⁹⁹. Aile hukukundan doğan yükümlülüğün ihlali suçunun faili, nafaka borcunu ödemeyen nafaka yükümlüsü eş, suçun mağduru ise nafaka alacaklısı eştir³⁰⁰. Sonuç olarak, yoksulluk nafakasının ödenme yükümlülüğünün ihlali durumunda nafaka alacaklısı, nafaka yükümlüsünün İİK m. 344 hükmü gereği İcra Ceza Mahkemesinde tazyik hapsi ile cezalandırılmasını talep edebileceği gibi TCK m. 233 hükmü kapsamında Ceza Mahkemeleri nezdinde şikayette de bulunabilir.

3.5. Yoksulluk Nafakasının Süresi

Yoksulluk nafakasının süresi konusunda 3444 sayılı “743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin ve 818 Sayılı Borçlar Kanununun 49 uncu Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun”dan bahsedilecektir³⁰¹. 3444 sayılı, MK’yı yürürlükten kaldıran kanunun yürürlük tarihi olan 12.05.1998 tarihinden önce, yoksulluk nafakası bir yıllık süre için hükmediliyordu³⁰². Ancak 12.05.1998 tarihinde 3444 sayılı kanundan sonra yoksulluk nafakasının süresiz olarak hükmedilebileceği kabul edilmiştir³⁰³. Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmüne göre yoksulluk nafakasına süresiz olarak hükmedilmektedir. Yoksulluk nafakasını, diğer nafaka türlerinden ayıran en önemli özelliklerinden birisi de süresiz olarak hükmedilebilmesidir³⁰⁴. Fakat her ne şartla olursa olsun, taraflar ölünceye kadar yoksulluk nafakasının devam edeceği anlaşılmamalıdır³⁰⁵. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için gerekli şartların kaybedilmesi halinde yoksulluk nafakası kaldırılabilir³⁰⁶. TMK m. 176/III hükmünde belirtilen hallerde, nafaka yükümlüsü yoksulluk nafakasını ödemeye devam etmez.

Boşanma sebebiyle yoksulluğa düşen veya düşme tehlikesi ile karşılaşan eş, kendi kusuru diğer eşin kusurundan daha fazla olmamak kaydıyla geçinmesi için ihtiyacı olan miktarı karşı taraf eşin mali gücü oranında süre sınırı olmaksızın yoksulluk nafakası adıyla talep edebilecektir³⁰⁷. Yoksulluk nafakasında süre konusuna ilişkin bir Yargıtay kararında; taraflardan birinin yoksulluk nafakasına ilişkin talebinde süre belirtmesi halinde, hakim bu taleple bağlıdır, ifadeleri yer almıştır³⁰⁸. Hakimin, eşlerin talepleriyle bağlı olmasının yasal

²⁹⁸ Zafer, 2009: 109.

²⁹⁹ Şener, 2010: 226-236.

³⁰⁰ Şener, 2010: 228.

³⁰¹ 12.05.1988 tarihli ve 1981 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³⁰² Özügür, 2015:381; Bk. 2.3. Yoksulluk Nafakasının 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunundaki Yeri ve Değişimi.

³⁰³ Akıntürk ve Ateş, 2016: 305; Kaçak, 206: 155; Akıncı, 2016: 34.

³⁰⁴ Bk. 1.5. Nafaka Türleri.

³⁰⁵ Hatemi ve Oğuztürk, 2013: 115; Dural vd., 2014: 148.

³⁰⁶ Öztan, 2004: 504.

³⁰⁷ Ruhi, 2003: 82; Öztan, 2004: 504

³⁰⁸ Yargıtay 2. HD. 20.10.1995 Tarihli ve Esas No: 1995/10569, Karar No: 1995/10750 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 26.01.2021).

dayanağı HMK m. 26 hükmüdür. Hakim önüne gelen uyuşmazlıkta, yoksulluk nafakasına ilişkin istemden fazlasına karar veremez. Fakat hakim talebin daha azına karar verebileceğinden, süresiz olarak talep edilen yoksulluk nafakasına hukuktaki evleviyet kuralı gereği süreli olarak hükmedebilecektir³⁰⁹. Yoksulluk nafakasına ilişkin süre belirterek yapılan istem üzerine verilen karar kesin hüküm teşkil eder³¹⁰.

Süreye ilişkin talep üzerine hükmedilen yoksulluk nafakası hakkında yeniden talepte bulunulamaz³¹¹. Yoksulluk nafakası talebi olmadan, eşin kendi isteğiyle diğer eşe yoksulluk nafakası ödemek istediğine dair mahkemede ifadede bulunması halinde bu beyan geçerli kabul edilir³¹². Yoksulluk nafakasının süresine ilişkin, eşler kendi aralarında anlaşmaya vararak belirlemede bulunabilirler. Bu anlaşmanın geçerliliği TMK m. 184 gereği hakim onaylamasına bağlıdır. Yargıtay kararında; eşlerin anlaşmalı boşanmak istemeleri halinde, sözleşmelerinde yoksulluk nafakasına ilişkin süre belirlemediler ise karara konu yoksulluk nafakasının süresiz olmasının zorunlu olduğunu ifade etmiştir³¹³.

Öğretide ve uygulamada yoksulluk nafakasının süreli veya süresiz olup olmaması konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Henüz kesinleşmemiş olmakla birlikte, yoksulluk nafakasına belirli sürelerle hükmedilmesine ilişkin çalışmalar mevcuttur. Yoksulluk nafakasının süreli olarak hükmedilmesini eleştiren görüşlere göre, uzun süren evlilik birlikteliklerinde evlilik süresi boyunca çalışmayan, ailesi ve çocukları için çalışma yaşamında yer almayan ve boşanma sonrası çalışma yaşamına dönmesi kendisinden beklenemeyen eş için yoksulluk nafakasının süre ile sınırlandırılması hakkaniyete aykırı bulunmuştur. Bu görüşü savunanlara göre, boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşecek eş hakkında süreli yoksulluk nafakasına hükmedilmesi adil olma noktasından ayrılmaktadır. Bu görüş yazarlarına göre; nafakanın kaldırılmasını gerektirecek koşulların meydana gelmesi hali dışında nafaka süresizdir³¹⁴. Öte yandan, yoksulluk nafakasının süreli olması gerektiğini savunanlara göre, nafaka yükümlüsü eş açısından ömür boyu karşı tarafa nafaka ödeyecek olunması hukuka, hakkaniyete aykırı olarak kabul edilmiştir³¹⁵. Yoksulluk nafakasının kaldırılması nedenlerinden biri nafaka alacaklısı eşin yeniden evlenmesi durumudur. Yoksulluk nafakası alacaklısı taraf, yeniden bir birliktelik kurmuş olsa dahi yoksulluk

³⁰⁹Yargıtay HGK. 02.05.1990 Tarihli ve Esas No: 2-111, Karar No: 261 sayılı Kararı <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/968AB2E513A24CE7AA873F327218A31A?doi=10.26650/mecmu.2018.76.01.0012> (erişim tarihi: 26.01.2021).

³¹⁰Özkan, 2004: 504.

³¹¹Özkan, 2004: 504.

³¹²Özkan, 2004: 504.

³¹³Özguşur, 2004: 211.; Yargıtay 2. HD. 03.07.1991 Tarihli ve Esas No: 2-30, Karar No: /347 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 26.01.2021).

³¹⁴Dural vd., 2014: 150; Hatemi ve Oğuztürk, 2013: 112.

³¹⁵Ruhi, 2010: 46.

nafakasının kaldırılmaması adına resmi evlilik yapmama yolunu tercih etmektedir. Hal böyle olunca resmi olmayan birliktelikler sebebiyle nafaka yükümlüsü taraf açısından nafakanın süresiz olması haksızlık teşkil etmektedir. Bu görüşün sahipleri bu sebeple yoksulluk nafakasının süreli olması gerektiğini savunmaktadırlar. Nitekim TMK m. 175 hükmünde yer alan yoksulluk nafakasının “süresiz” olma niteliğinin Anayasanın m. 2, m. 10 ve m. 41 hükümlerine aykırı olduğu gerekçeleriyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmuştur³¹⁶. Süresiz olması niteliğine dair yoksulluk nafakası hükmünün Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruda mahkeme; “süresiz” ifadesinin nafaka yükümlüsü taraf açısından ömrünün sonuna kadar ödeme anlamına gelmediğine ve evliliğin devamındaki dayanışma yükümlülüğünün evlilik sona erdikten sonra da devam ettiği görüşüne dayanarak itiraz konusu hükmün Anayasa aykırı olmadığına karar vermiştir³¹⁷.

Kanaatimizce yoksulluk nafakasının süreli veya süresiz olmasına karar verirken hakim; tarafların evlilik sürelerini, ekonomik ve sosyal durumlarını, müşterek çocuklarının olup olmadığını göz önüne alınmalıdır. Aksi yönde kabulde çok kısa bir süre için evli kalan tarafların, yoksulluk nafakası talebinde bulunmaları hakkın kötüye kullanılması sonuçlarını doğurabilir. Örneğin, maddi durumu iyi olmayan kişinin yalnızca yoksulluk nafakası almak adına evlilik gerçekleştirip, kısa bir zaman içerisinde boşanmak istemesi gibi durumlarla karşı karşıya gelinebilir. Çoğu zaman yoksulluk nafakasından faydalanmak adına evlenip boşanan kişi için yoksulluk nafakasının, amacından uzaklaşarak kazanç kapısı haline gelmesi görülebilir. Öte yandan evlilik birliğini devam ettirmesi kendilerinden beklenemeyen tarafların boşanmaları sonrasında yoksulluk nafakası nedeniyle aralarındaki ilişkinin devam edecek olması, tarafları olumsuz yönde etkileyebilir. Evlilik süresine bakılmaksızın süresiz yoksulluk nafakasına hükmedilmesi halinde; nafaka alacaklısı taraf, nafaka kararının kaldırılmaması adına resmi olmayan birlikteliklerle kendisine tanınan nafaka hakkını kötüye kullanabilir. Nafaka yükümlüsü taraf açısından; yeni bir düzen, yeni bir evlilik ile aile kurması halinde eski eşine, gelirinden bir kısım miktarı ayırarak maddi yardımda bulunacak olması sorunlara yol açabilmektedir. Bu varsayımda nafaka yükümlüsü açısından hakkaniyete aykırı sonuçların doğması muhtemeldir. Diğer taraftan, yoksulluk nafakasına belli bir süre için hükmedilmesi, nafaka alacaklısı bakımından da mağduriyetler meydana getirebilir. Evlilik birliğinin devamı süresince çalışmayan, karşı taraf eşin çalışması ile geçimini sağlayan

³¹⁶AYM. 17.05.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/136, Karar No: 2012/72 sayılı Kararı <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm> (erişim tarihi: 26.01.2021).

³¹⁷AYM. 17.05.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/136, Karar No: 2012/72 sayılı Kararı <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm> (erişim tarihi: 26.01.2021).

ve boşanma sonrası da durum ve koşullar gereği çalışması veya gelir elde etmesi kendisinden beklenemeyecek eş açısından belirli süreli nafaka adil sonuçlar doğurmayabilir. Evlilikleri otuz yıl devam etmiş, eşlerden birinin çalışmadığı ve gelir veya servetinin olmadığı bir örnek verelim. Bu örnekte eşlerin boşanması ve farazi olarak beş yıl gibi bir süre sınırlı yoksulluk nafakası kararına hükmedildiğinde, boşanma nedeniyle yoksul olan ve bu beş yıl geçtikten sonra örneğe konu nafaka alacaklısı taraf açısından hak kaybı meydana gelecektir. Adalet Komisyonu bu gibi sebeplerle yoksulluk nafakasının süresine ilişkin çalışmalarda bulunmaktadır³¹⁸. Kanaatimizce, yoksulluk nafakasına ilişkin süre sınırı olmakla beraber bu sürenin ne kadar olacağı hakimın takdirine bırakılmalıdır. Hakim süreye ilişkin kararında, tarafların evli kalma sürelerini, ekonomik ve sosyal durumlarını, müşterek çocuklarının olup olmadığını, yeniden evlenme ihtimallerini, çalışma hayatında yer alıp alamayacakları gibi unsurları göz önünde bulundurmalıdır. Son olarak, bu konudaki görüşümüzle örtüşen Kadıköy 2.Aile Mahkemesi tarafından verilen, 15.02.2015 tarihli kararda şu ifadeler yer verilmiştir: *“yoksulluk nafakasının süresiz olarak tayin edilmesinin hakkaniyete uygun düşmeyeceğini, tarafların yaşları da dikkate alınarak iradın dört yıla sınırlandırılmasının hak ve nesafete uygun olduğunu...”*³¹⁹. Ancak temyiz merci olan Yargıtay; yoksulluk nafakasına ilişkin süreli karar veren hakimın, süreli olarak karar vermesine ilişkin takdir yetkisinin olmadığını, tarafların durum ve koşullarının dikkate alınmasını yoksulluk nafakasının emretmediğini ve TMK m. 175 hükmünde açıkça “süresiz” olarak ödenmesine karar verilebileceği yer aldığından verilen kararı kanuna aykırı bulmuştur³²⁰.

3.6. Yoksulluk Nafakası Alacağının Haczi Meselesi

Yoksulluk nafakası alacaklısının, üçüncü kişilere borcunun olması ihtimal dâhilindedir. Yoksulluk nafakası alacaklısının, üçüncü kişilere olan borcu nedeniyle uğradığı icra takibi sonucu nafaka alacağının haczi gündeme gelebilir. Nafaka alacağının haczedildiği varsayımında, yoksulluk nafakasının amacı olan yoksulluğun giderilmesi gayesi teşkil edilemeyecektir. Bu konuda İcra İflas Kanunu m. 83 hükmü ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun m. 71 hükmüne değinilmelidir³²¹. İİK m. 83/I hükmü: *“Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen*

³¹⁸<http://www.kamuajans.com/genel/suresiz-nafaka-kalkiyor-mu-yeni-nafaka-duzenlemesi-nasil-olacak-h554073.html> (erişim tarihi: 26.01.2021).

³¹⁹Kadıköy 2. Aile Mahkemesi 15.02.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/1080, Karar No: 2012/164 sayılı Kararı <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/doc/ibd20203.pdf> (erişim tarihi: 26.01.2021).

³²⁰Yargıtay 3.HD. 11.07.2012 Tarihli ve Esas No: 2012/14283, Karar No: 2012/19487 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 26.01.2021).

³²¹28.07.1953 Tarihli ve 8469 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. İİK ilgili hükmü gereği ilama müstenit olmayan nafaka alacaklarının kısmi olarak haczedilebileceği düzenlenmiştir.

AATUHK m. 71/I hükmü: *”Aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama bağlı olmayan nafakalar, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların üçte birinden çok dörtte birinden az olamaz.”* şeklinde düzenlenmiştir. AATUHK m. 71 hükmü gereği; ilama dayalı olmayan nafaka alacakları kısmi oranda haczedilebilirken; bu oranın nafaka alacağının üçte birinden fazla, dörtte birinden az olamaz³²².

İlama bağlı nafaka veya ilama bağlı olmayan nafaka alacaklarının birikmiş nafaka şeklinde olması halinde tamamının haczi mümkündür³²³. Nafaka ödeme yükümlülüğünün ihlali sonucu biriken nafaka alacakları haczedilebilmektedir. Dolayısıyla haczedilememe kuralı sadece işlemekte olan yani devam eden nafaka alacakları için geçerlidir³²⁴. İrat şeklinde ödenen ve işleyen nafaka alacağı, yoksul durumda olan nafaka alacaklısının geçimini sağlamaya yarayan bir meblağdır. Birikmiş nafaka alacakları “adi alacak” olarak nitelendirildiğinden; icra takibi yoluyla tahsil edilebileceği için özel olarak korunmamıştır³²⁵.

Nafaka alacaklısının üçüncü kişilere borcu olabileceği gibi nafaka yükümlüsünün de üçüncü kişilere borcunun olması muhtemeldir. Nafaka yükümlüsünün üçüncü kişilere olan borcunun, nafaka alacaklısının alacak hakkına ulaşmasında bir engel teşkil edip etmeyeceği gündeme gelebilir. Nafaka yükümlüsü aleyhine başlatılan icra takibi, nafaka alacaklısı lehine hükmedilen alacağın ödenmesinde engel teşkil etmesi bakımından önemli bir husustur. Takip sonucu haciz işleminin gerçekleşmesi halinde, nafaka alacakları imtiyazlı olarak hacze iştirak hakkına sahiptir. Nafaka alacaklarının hacze imtiyazlı olarak iştiraki İİK m. 101/III hükmünde düzenleme altına alınmıştır. Nafaka alacaklarının diğer alacaklar arasındaki önem derecesini İcra İflas Hukuku bakımından da görmekteyiz. İİK m. 206/IV hükmünde; nafaka alacaklarının, hacze konu malların satış tutarında diğer alacaklara göre öncelikli olarak yararlanacağı düzenlenmiştir. Yoksulluk nafakası yükümlüsünün işçi veya emekli olması halinde işçi ücretine veyahut emekli aylığına üçüncü kişilerce haciz konması durumunda nafaka alacaklısının durumuna bakılmalıdır. Bu konuda yasal düzenleme olarak 4857 sayılı İş

³²² <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6183.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).

³²³ Uzun, 2013: 121.

³²⁴ Uzun, 2013: 121.

³²⁵ Yavaş, 2009: 97; <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2009-84-544> (erişim tarihi: 18.02.2021).

Kanunu m. 35 hükmüne değinilmelidir³²⁶. Bu hükümde; işçinin ücretleri toplamının dörtte birinden fazlasına haciz konulamayacağı ancak işinin bakımını üstlendiği aile bireyleri için hakim tarafından takdir edilecek meblağın buraya dahil olmayacağı yer almıştır. Ayrı olarak nafaka alacaklılarının haklarının saklı tutulduğu da ilgili hükümde ifade edilmiştir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 88 hükmü gereği nafaka alacaklısı tarafından nafaka yükümlüsünün “gelir, aylık ve ödeneklerini” haczettirilmesi mümkündür³²⁷. Sonuç olarak, açıklanan yasal düzenlemeler gereği yoksulluk nafakası alacaklısının alacağının, diğer alacaklardan üstün tutularak özel olarak düzenleme yoluyla koruma altına alındığını söyleyebiliriz.

³²⁶ 10.06.2003 Tarihli ve 25134 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).

³²⁷ 16.06.2006 tarih ve 26200 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5510.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASINA DAİR USUL HÜKÜMLERİ

4.1. Yoksulluk Nafakasının Boşanma Davası İle Beraber veya Boşanma Davasından Ayrı Olarak Talep Edilmesi

4.1.1. Boşanma Davası İle Beraber Talep Edilen Yoksulluk Nafakası

Yoksulluk nafakası talebi, açılan boşanma davası ile beraber istenebileceği gibi, boşanma davası kesinleştikten sonra bağımsız bir dava yoluyla da istenebilir. Türk Medeni Kanunu m. 169 hükmü gereği hakim, boşanma veya ayrılık davasının devamı boyunca gerekli önlemleri resen almak zorundadır. Boşanma davasının devamı sürecinde eşlerden birinin nafaka talebinde bulunması halinde; bu talep nafaka tedbir nafakası niteliğinde karşılanacaktır. Çünkü yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanma kararının kesinleşmesi gerektiğinden, boşanma gerçekleşmeden talep edilen nafaka tedbir nafakası olarak adlandırılır³²⁸. Talep üzerine boşanma davası sonuçlanmadan hükmedilecek nafakada “yoksulluk” kavramının bulunması gerekmez. Boşanma davasının devamı sürecinde hükmedilen tedbir nafakasının devamının talep edilmesi veya boşanmadan sonra nafaka bağlanması adına talep olması; isim olarak belirtilmese dahi yoksulluk nafakası anlamına gelir³²⁹. Boşanma davası ile beraber talep edilen yoksulluk nafakasının hüküm ifade edeceği tarih; boşanma kararının kesinleştiği tarihtir. Dolayısıyla, boşanma davası sürecinde yoksulluk nafakasına ilişkin talepte, boşanma davası kesinleşene kadar bulunulabilir. Yoksulluk nafakası, boşanma davasının sonuçlarından biri olması sebebiyle boşanma davasının eki niteliğindedir. Boşanma davasının eki niteliğinde olmasının bir sonucu; asıl dava olan boşanma davasının reddi halinde yoksulluk nafakasına ilişkin talep de reddedilmiş sayılır³³⁰. Boşanma davası sürecinde talep edilen yoksulluk nafakasına, boşanma davası sonucunda karar verildikten sonra nafaka miktarının arttırılması veya azaltılmasına ilişkin dava her zaman açılabilir. Değişen koşullara göre nafaka miktarının arttırılmasına ilişkin dava; kanundan kaynaklanan bir alacağın tespit ve tahsil edilmesi niteliğinde olduğundan değişen koşullar iddiası davanın açıldığı tarihten itibaren dikkate alınacaktır³³¹. Boşanma davası ile beraber talep edilen yoksulluk nafakasına ilişkin son olarak; boşanma hükmünün

³²⁸Dural vd., 2014: 149; Ruhi, 2003: 80.

³²⁹Ruhi, 2010: 46; Dural vd., 2014: 148.

³³⁰Ruhi, 2010: 49.

³³¹Yargıtay 3.HD. 14.02.2013 Tarihli ve Esas No: 2013/261, Karar No: 2013/2272 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 20.02.2021).

kesinleşmesi ile yerel mahkemece verilen velayet, tazminat ve tedbir nafakası gibi kararların üst mahkeme tarafından bozulması halinde boşanma kararı kesinleşmediğinden yoksulluk nafakasına aynı davada hükmedilemez³³². Böyle bir durumda, kendisine yoksulluk nafakası bağlanmasını isteyen tarafın, kesinleşmeden sonra bağımsız olarak yoksulluk nafakası talepli dava açması gerekmektedir.

4.1.2. Boşanma Davası Kesinleştikten Sonra Açılan Yoksulluk Nafakası Talepli Dava

Yoksulluk nafakası, boşanma davası kesinleştikten sonra da açılacak bağımsız bir dava ile talep edilebilir. Bağımsız bir dava olarak açılan yoksulluk nafakası talepli davada, koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği boşanma kararının kesinleştiği zamana göre belirlenir³³³. Koşulların oluştuğunun belirlenmesi halinde, bağımsız olarak açılan davanın açılış tarihinden itibaren yoksulluk nafakasına hükmedilir³³⁴. Dolayısıyla bağımsız açılan dava ile talep edilen yoksulluk nafakasının başlangıcı; bu davanın açılış tarihi olacaktır³³⁵. Bağımsız olarak açılacak yoksulluk nafakası talepli dava için zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Zamanaşımı süresinin öngörülmesi ile kanun koyucu, boşanma nedeniyle evlilik birlikleri sona eren tarafların yıllar sonrasında yoksulluk nafakası talebi ile karşılaşmalarını önlemek istemiştir³³⁶. Bağımsız açılacak davanın açılması için gerekli süre, boşanma davasının kesinleşme tarihi üzerinden bir yıllık zamanaşımı süresidir. Davanın açılması için öngörülen zamanaşımı süresinin yasal dayanağı TMK m. 178 hükmünde yer almaktadır. Bir yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra yoksulluk nafakası talepli davanın açılması halinde, davalı tarafın zamanaşımı def'inde bulunması gerekir³³⁷. Davalı tarafın öne süreceği zamanaşımı def'i, boşanma davası kesinleştikten sonra açılan yoksulluk nafakası talepli davaya ilişkindir. Bu dava öncesinde karar verilen yoksulluk nafakası miktarının arttırılması veya azaltılması talepli davalar bu def'i kapsamında değerlendirilemez.

Boşanma davası kesinleştikten sonra açılan davada yoksulluk nafakası talebinde bulunan davacının; kusur ölçüsü, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşüp düşmediği veya boşanmadan sonra düştüğü yoksulluğun devam edip etmediğinin mahkeme tarafında araştırılması gerekmektedir³³⁸. Bağımsız olarak açılan davada yoksulluk nafakası talep eden davacı açısından gerekli koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinde, kesinleşen

³³²Özüğür, 2015: 446.

³³³Dural vd., 2014: 149.

³³⁴Dural vd., 2014: 149.

³³⁵Gençcan, 2012: 454.

³³⁶Ruhi, 2010: 48.

³³⁷Ruhi, 2010: 49.

³³⁸Özüğür, 2015: 45; Ruhi, 2010: 49; Dural vd., 2014: 149.

boşanma davası tarihindeki durum esas alınacaktır³³⁹. Boşanma davası sırasında öngörülemeyen durumlar, boşanma davasından bağımsız olarak açılan davada esas teşkil edemeyecektir. Yargıtay bu yönde 2016 tarihinde verdiği bir kararda; boşanma davası devam ederken çalışan kadının, boşanma davasından sonra işsiz kaldığı iddiasıyla bir yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra yoksulluk nafakası talep etmesi karşısında nafakaya hükmeden yerel mahkeme kararını bozmuştur³⁴⁰. Yargıtay bu kararın gerekçesinde; TMK m. 175 hükmünde sayılan koşulları da işaret ederek, talepte bulunan tarafın ancak TMK m. 178 hükmünde düzenlenen bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde nafaka talep edebileceğini ifade etmiştir.

Yoksulluk nafakası talep eden eşin daha sonra bu talebinden feragat etmesi pek tabi mümkündür. Yoksulluk nafakası talebinden feragat eden taraf, tekrar yoksulluk nafakası talebinde bulunamayacaktır. Söz gelimi, hakim taraflardan birinin talep etmediği nafakaya resen hükmedemez. Anlaşmalı boşanmalarda, eşin yoksulluk nafakasına ilişkin talepte bulunmamış olması; boşanma olgusu sırasında yoksul olmadığı yönünde bir karine oluşturabilir³⁴¹. Bu durum bir karine olup aksi yönü her zaman ispatlanabilir³⁴². Boşanma davası sonrası, boşanma sonucu yoksulluğa düşen taraf bu durumu ispat ederek yoksulluk nafakasına hak kazanabilir³⁴³. Yoksulluk nafakasının sosyal ve ekonomik amacı; boşanma nedeniyle zor duruma düşen tarafın korunması olduğundan anlaşmalı boşanma gerekçesiyle nafaka hakkını kısıtlamak hakkaniyete ve düzenlemenin amacına aykırı olacaktır.

Boşanma davası kesinleştikten sonra açılacak davada sonuç olarak; yoksulluk nafakası talepli davada, davacı dava dilekçesinde belirttiği nafaka miktarını davalı tarafın rızası olamadan arttıramaz. Yoksulluk nafakası talebinden feragat eden taraf, tekrar yoksulluk nafakası talebinde bulunamaz. Boşanma davası kesinleştikten sonra açılan yoksulluk nafakası talepli davası reddedilen davacı, yeniden yoksulluk nafakası talepli dava açamaz.

³³⁹ Dural vd., 2014: 149; Ruhi, 2010: 46.

³⁴⁰Yargıtay 3.HD. 27.06.2016 Tarihli ve Esas No: 2016/8267, Karar No: 2016/10171 sayılı Kararı:"4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 175.m.si vd. hükümlerine göre nafaka talep edilen tarihte nafaka alacaklısının Kanun'un öngördüğü şartları taşıması halinde mahkemece, yoksulluk nafakasına hükmedilebilecektir. Başka bir deyişle, boşanma davası sonrasında yoksulluk nafakası isteme hakkını kaybetmemiş davacı (nafaka alacaklısı) aynı Kanun'un 178.m.si hükmü gereğince bir yıl içerisinde boşanmadan ayrı olarak açacağı dava ile yoksulluk nafakası isteyebilecektir. Davanın açılması ile ilgili 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 178.m.sinde 1 yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Somut olayda, tarafların manevi tazminat dışında kalan hususlar yönünden kısmi olarak 15.3.2013 tarihinde kesinleşen kararı ile boşandıkları, eldeki davanın 29.1.2015 tarihinde açıldığı ve TMK 178/son m.sinde öngörülen 1 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği göz önünde bulundurularak yoksulluk nafakasına dair talebin zamanaşımı sebebiyle reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ve yanılığlı değerlendirme ile davacı lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir." <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 20.02.2021).

³⁴¹Öztan, 2015: 503.

³⁴²Öztan, 2015: 503.

³⁴³Öztan, 2015: 503.

4.2. Yoksulluk Nafakasının Tarafları

Evlilik birliğinin sona ermesi sonucu talep edilen yoksulluk nafakasının tarafları, evlilik birliğini sonlandırılması talebiyle evlilik birliği sona eren eşlerdir. Yoksulluk nafakasına ilişkin talepte bulunan eş, boşanma ile yoksulluğa düşmüş veya düşecek olma koşulunu gerçekleştirmesi halinde nafaka alacaklısı olarak tanımlanmaktadır. Karşı taraf olan eş ise; aleyhine yoksulluk nafakası ödemesine hükmedilen taraf olarak nafaka yükümlüsü şeklinde adlandırılmaktadır³⁴⁴. Yoksulluk nafakası talep eden eş yoksulluk nafakasına ilişkin davada davacı taraf olarak yer almaktadır. Yoksulluk nafakası kendisinden talep edilen eş ise bu davada, davalı tarafta bulunmaktadır. Yoksulluk nafakası talepli davada davalı eş için nafaka yükümlüsü tabirini kullanmamızda amaç; “yükümlülük” kavramının anlamından gelmektedir. Sözlükte yükümlülük kelimesi “mükellefiyet” kelimesinin eş anlamlısı olarak: “*Bir kimseye veya bir şeye yükletilen yüküm; görev.*” şeklinde tanımlanmıştır³⁴⁵. Dolayısıyla, hakkında yoksulluk nafakası ödemesine ilişkin karara hükmedilen eş için, artık bir yükümlülük veya bir görev yüklendiği gerekçesiyle “nafaka yükümlüsü” tabirinin kullanılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Yoksulluk nafakası hakkı, hak türleri içinde kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar başlığı altında yer almaktadır³⁴⁶. Bu özelliğinden dolayı devredilemez ve bu haktan önceden feragat edilemez³⁴⁷. Kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olma özelliğinin diğer bir sonucu; yoksulluk nafakasına ilişkin davanın tarafları, bu dava ile doğrudan doğruya bizzat ilgisi olan kişiler olabilmesidir³⁴⁸. Yoksulluk nafakasına ilişkin dava açma ehliyeti, HMK m. 51 hükmü gereği fiil ehliyetine sahip taraf için tamdır³⁴⁹. Fiil ehliyetinin şartları olan, ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan her birey bu dava bakımından dava ehliyetine sahiptir³⁵⁰. Davacı eş, bu davayı bizzat kendisi açabileceği gibi noterden alacağı vekaletnamede vereceği yetki ile vekili vasıtasıyla da açabilir³⁵¹. Fiil ehliyeti bulunmayan veya ayırt etme gücüne sahip olmayan eş bakımından kanun koyucu, kanuni temsilci aracılığıyla bu davayı açabilme imkanı tanımıştır³⁵². Kanun koyucu burada, ayırt etme gücüne sahip olmayan eşin koruma amacı gütmüştür. Böylece yoksulluk nafakası, ayırt etme gücüne sahip olmayan eş adına kanuni temsilcisi aracılığıyla ayrı bir davada talep edilebileceği gibi boşanma davasında

³⁴⁴ Çalışmamızın genel dil kullanımında taraflardan, nafaka alacaklısı ve nafaka yükümlüsü olarak bahsedilmiştir.

³⁴⁵ <https://sozluk.adalet.gov.tr/m%C3%bckellefiyet> (erişim tarihi: 30.01.2021).

³⁴⁶ Ruhi, 2003: 91; Ruhi, 2010: 54.

³⁴⁷ Konu ile ilgili bk. 1.6.Tüm Nafaka Türleri için Ortak Özellikler.

³⁴⁸ Ruhi, 2003: 92.

³⁴⁹ Kuru vd., 2004: 226.

³⁵⁰ Zeytin ve Ergün, 2013: 73.

³⁵¹ Öztan, 2015: 503.

³⁵² Yargıtay 2.HD. 24.04.2001 Tarihli ve Esas No: 2001/5014, Karar No: 2001/6468 sayılı Kararı <https://mevzuat.adalet.gov.tr/> (erişim tarihi: 30.01.2021).

yoksulluk nafakası talebinde bulunulabilecektir³⁵³. Kendileri adına yoksulluk nafakası talebinde bulunacak vekil veya kanuni temsilcinin, tarafın çıkarları ile ters düşmeyecek, hakkını zedelemeyecek girişimlerde bulunması gerekmektedir³⁵⁴. Özetle, kural olarak nafaka alacaklısı eş bizzat kendisi yoksulluk nafakası talep etmelidir. Ancak istisnai olarak vekil veya kanuni temsilcisi aracılığıyla da talepte bulunmasında bir sakınca yoktur.

Yoksulluk nafakasına ilişkin talepte hem kadın olan eş hem de erkek olan eş bulunabilir. Uygulamada yoksulluk nafakasının sadece kadın eş için hükmedebileceği düşüncesi yanlış bir algıdır. Yoksulluk nafakasına ilişkin şartlarda cinsiyet ayrımı yapılmamıştır³⁵⁵. TMK m. 175 hükmünde yoksulluk nafakasının sadece kadın lehine veya sadece erkek lehine hükmedileceğine ilişkin bir ayrım da yer almamaktadır. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için gerekli şartların varlığını kendisinde barındıran her iki eş de bu talepte bulunabilir. Bu şartlara tekrar değinmekte fayda vardır. İlgili kanun hükmü gereği şartları şu şekilde sıralayabiliriz; boşanmanın gerçekleşmesi koşulu, talepte bulunulmuş olması koşulu, boşanmanın gerçekleşmesi ile yoksulluğa düşme veya yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşılaşmış olma, kusur koşulu ve müstakbel nafaka yükümlüsünün mali gücünün bulunması koşuludur. Bu şartları sağlayan taraf erkek olan eş olsa dahi kendisine yoksulluk nafakası bağlanabilir.

Yoksulluk nafakasına ilişkin talebin yer aldığı davada taraf bakımından; nafaka yükümlüsü eş iflas etmiş ise davalı tarafta iflas idaresi gösterilmelidir. Müflis eşin, aleyhine yoksulluk nafakası talep edilen davayı kabul ettiğine dair beyanı geçerli değildir³⁵⁶. Yoksulluk nafakasının boşanma davası sırasında veya ayrı bir dava olarak boşanma davasından sonra talep edilmesinde, eşlerden birinin ölmesi halinde davanın taraflarında değişiklik olmaktadır. Açılmış bir nafaka davasında, nafaka alacaklısının ölmesi halinde mirasçıları küllü halefiyet ilkesi gereği davayı devam ettirebilirler³⁵⁷. Bu varsayımda mirasçılar sınırlı bir talepte bulunabilir. Davanın açıldığı tarih ile nafaka alacaklısı murislerinin ölüm tarihi arasındaki dönemle sınırlı nafaka talep edebileceklerdir³⁵⁸. Açıklanan durum, nafaka yükümlüsünün ölümü için de geçerlidir. Nafaka yükümlüsünün mirasçıları açılmış bir nafaka davasını takip etmeye devam edebilirler. Nafaka yükümlüsünün mirasçıları sadece, dava açılan tarihle, murislerinin ölümü tarihine kadar geçen süre zarfındaki nafaka miktarından sorumludurlar. Son olarak, nafakanın ödenmesine mahkeme tarafından toptan ödenmesi şeklinde

³⁵³ Ruhi, 2003: 92.

³⁵⁴ Zeytin ve Ergün, 2013: 227.

³⁵⁵ Bk. 2.6.Yoksulluk Nafakasına Hükmedilebilmesi İçin Gerekli Koşullar.

³⁵⁶ Yargıtay 2.HD. 21.01.1991 Tarihli ve Esas No: 1990/10319, Karar No: 1991/729 sayılı Kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 30.01.2021).

³⁵⁷ Ruhi, 2003: 131.

³⁵⁸ Akıntürk ve Ateş, 2016: 453.

hükmedilmiş ve bu miktarı nafaka alacaklısı almadan vefat etmişse; nafaka alacaklının mirasçıları bunu nafaka yükümlüsünden talep edebilirler³⁵⁹.

4.3. Yoksulluk Nafakasına ilişkin Talepte Görevli Ve Yetkili Mahkeme

4.3.1. Boşanma Davası İle Birlikte Talep Edilen Yoksulluk Nafakasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

Genel olarak mahkemelerin görev ve yetkileri Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenmiştir. Ancak özel yetkili mahkemelerin görev ve yetkileri kendi kanunlarında özel olarak düzenleme altına alınmıştır. Özel mahkemelerin görev ve yetki kuralları, genel mahkemelerin kurallarından önceliklidir³⁶⁰. Evlenme ile kurulan aile birliğine dair davalar ve işlerde özel görevli mahkeme aile mahkemeleridir³⁶¹. Dolayısıyla evliliğin sona ermesi olan boşanma ile yoksulluk nafakasına ilişkin taleplerde görevli mahkeme de aile mahkemesi olmaktadır. Görevli ve yetkili mahkemenin yasal dayanağı 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 4 hükmünde yer almaktadır³⁶². Yoksulluk nafakası boşanma davası ile birlikte talep edilecekse görevli mahkeme; boşanma davasının açılacağı ve görüleceği mahkemedir. Yoksulluk nafakası boşanmanın mali sonuçları arasında düzenlendiğinden, boşanma davasını karara bağlayan mahkeme yoksulluk nafakası bakımından da görevli mahkeme sıfatıyla karara hükmeder³⁶³. Görevli mahkeme sıfatına haiz olan aile mahkemeleridir. Aile mahkemesinin bulunmadığı yerlerde kanun hükmü gereği Asliye Hukuk Mahkemesi, aile mahkemesi sıfatıyla görevlidir³⁶⁴. Yoksulluk nafakasına ilişkin davaya görevli olmayan mahkeme tarafından bakılması, Yargıtay tarafından bozma nedeni kabul edilmiştir³⁶⁵.

Görevli mahkemeyi tespit edildikten sonra yoksulluk nafakasına ilişkin davada yetki meselesi çözüme kavuşturulmalıdır. Yetkili mahkeme, boşanma davasının açılacağı yer mahkemesidir. Yetki meselesinin çözümü TMK m. 168 hükmünde düzenlenmiştir. Boşanma davalarında yetki kuralı; eşlerden birinin yerleşim yeri veyahut son altı aydır eşlerin beraber oturdukları yer mahkemelerinde dava açılmasıdır³⁶⁶. Yoksulluk nafakası talebinde bulunan

³⁵⁹Dural vd., 2014: 154.

³⁶⁰Kuru vd., 2004: 120-121.

³⁶¹<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4787.pdf> (erişim tarihi: 02.02.2021).

³⁶²18.01.2003 Tarihli ve 2499704 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4787.pdf> (erişim tarihi: 02.02.2021).

³⁶³Kılıçoğlu, 2014: 179.

³⁶⁴Ruhi, 2010: 57; Demir, 2018: 119.

³⁶⁵Özüğür, 2015: 1016.

³⁶⁶Demir, 2018: 119.

nafaka alacaklısı e e, yetkili mahkeme konusunda seçimlik hak tanınmı tır³⁶⁷. Dolayısıyla, boşanma davası ile birlikte talep konusu edilen yoksulluk nafakası, taraf olan eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri veya son altı aydır oturdukları yerde bulunan aile mahkemesinden istenecektir³⁶⁸.

4.3.2. Boşanma Ger ekle tikten Sonra ve Ayrı Bir Talep Konusu Edilen Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme

Boşanma davası sonuçlanıp kesinle tikten sonra ayrı bir davada talep konusu edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme aile mahkemesidir³⁶⁹. Boşanma davası ile beraber talep edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme ile ayrı davaya konu edilen yoksulluk nafakasına ilişkin davada görevli mahkeme aynıdır. Farklılık yetkili mahkeme bahsindedir. Boşanma gerçekleştikten sonra talep edilen yoksulluk nafakasına ilişkin davada yetki meselesi TMK m. 177 hükümünde kanun koyucu tarafından özel olarak düzenlemiştir. 743 sayılı MK'da yetkiye ilişkin buna benzer bir hüküm bulunmuyordu³⁷⁰. TMK m. 177 h k m  *“Bo anmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.”*  eklindedir. İlgili maddenin açık h k m  gereği, nafaka alacaklısı nafaka yükümlüsüne karşı nafakaya ilişkin davayı kendi yerleşim yerinde bulunan aile mahkemesinde açacaktır. Bu hüküm, “davalının yerleşim yeri” genel yetki kuralının istisnasını oluşturmaktadır. Kanun koyucunun ilgili h k m  düzenlemesindeki amaç; yoksul ve zor durumda bulunan nafaka alacaklısının yerleşim yeri dışındaki bir mahkemede dava açarak kar ıla acağı masrafların önüne ge mektir³⁷¹. TMK m. 177 hükümünde düzenlenen yetki kuralı kesin yetki kuralı de ildir³⁷². Nafaka alacaklısının kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açması gibi bir zorunluluğu yoktur. Nafaka alacaklısı kendi yerleşim yeri mahkemesinde yoksulluk nafakası talepli dava açabileceği gibi, davalının yerleşim yeri genel kuralına istinaden de a abilir³⁷³. Yetki kuralı kesin yetki olmadığından davalı nafaka yükümlüsünün yerleşim yeri mahkemesinde de yoksulluk nafakası talepli dava açılabilir. Kesin yetki kuralı olmamasından ileri gelen, nafaka yükümlüsünün yerleşim yerinde dava

³⁶⁷ Ruhi, 2003: 105.

³⁶⁸ Uzun, 2013: 88.

³⁶⁹ Ruhi, 2010: 57

³⁷⁰ Akıntürk ve Ateş, 2016: 307.

³⁷¹ Akıntürk ve Ateş, 2016: 307;  zu ur, 2015: 905.

³⁷² Pekcanitez vd., 2017: 70.

³⁷³ Ruhi, 2010: 57; Yargıtay 3.HD. 15.09.2003 Tarihli ve Esas No: 2003/9795, Karar No: 2003/10115 sayılı Kararı <https://core.ac.uk/download/pdf/51099972.pdf> (erişim tarihi: 03.02.2021).

açılması halinde, davalı tarafından bulunulacak yetki itirazı mahkemece dinlenmez³⁷⁴. Mahkeme tarafından da kendiliğinden yetkisizlik kararı verilemeyeceğini Yargıtay bir kararında ifade etmiştir³⁷⁵.

Türk Medeni Kanunu m. 177 hükmü boşanmanın mali sonuçları arasında yalnız nafakalara ilişkin olarak düzenlenmiştir³⁷⁶. Boşanmanın diğer mali sonuçları için bu m. hükmünde yer alan kural geçerli değildir. Yoksulluk nafakasının miktarının arttırılması ve azaltılması talepli davalarda görevli ve yetkili mahkeme; bu talep boşanma davası ile birlikte öne sürülecekse boşanma davasının açıldığı mahkeme, boşamadan sonra ayrı bir dava ile talep edilecek ise nafaka alacaklısının yerleşim yeri Aile Mahkemesidir³⁷⁷. O yargı çevresinde aile mahkemesi bulunmaması halinde “aile mahkemeleri sıfatıyla” Asliye Hukuk Mahkemeleri görevli mahkemedir³⁷⁸. Asliye Hukuk Mahkemesinin, yoksulluk nafakasına ilişkin davaya asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla bakması Yargıtay tarafından bozma nedeni kabul edilmiştir³⁷⁹. Görevli olmayan mahkeme tarafından verilen karar bütünüyle Yüksek Mahkemece bozulacağından, yoksulluk nafakasına ilişkin karar kesinleşmeyecektir³⁸⁰.

4.4. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davanın Açılma Süresi ve Zamanaşımı

Yoksulluk nafakası; boşanma nedeniyle hak kazanılan bir nafaka olması sebebiyle boşanma davası kesinleştikten sonra hüküm ifade etmektedir. Boşanma davası kesinleştikten sonra da bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde yoksulluk nafakasının dava edilebilmesi mümkündür. Boşanma kararının kesinleşmesinden sonra ayrı bir dava ile talep edilen yoksulluk nafakasında kusur tespitinde; kesinleşen boşanma davası esas alınacaktır³⁸¹. Yoksulluk nafakasına ilişkin dava bağımsız olarak açılrsa dahi yoksulluk nafakasının şartları

³⁷⁴Yargıtay 3. HD. 21.12.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/14500, Karar No: 2004/14151 sayılı Kararı <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=185> (erişim tarihi: 02.02.2021); Ruhi, 2003: 92; Akıntürk ve Ateş, 2016: 307.

³⁷⁵Yargıtay 3.HD. 21.12.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/14500,Karar No: 2004/14151sayılı Kararı: “Kamu düzenine ilişkin bulunmayan yetki kuralı için davalının yetki itirazında bulunmaması halinde mahkemece resen yetkisizlik kararı verilemez. Somut olayda davalı yetki itirazında bulunmamıştır. Davacının yerleşim yerinin Küçükçekmece olmadığına dair herhangi bir savunma ve delil de ileri sürülmemiştir. Bu durumda, yukarıda açıklanan yasal düzenlemelere aykırı şekilde resen yetkisizlik kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir...”; Yavuz, 2008: 361.

³⁷⁶Kılıçoğlu, 2014: 179.

³⁷⁷Uzun, 2013: 90.

³⁷⁸Uzun, 2013: 90.

³⁷⁹Özüğür, 2015: 1016.

³⁸⁰Yargıtay 2.HD. 15.10.2012Tarihli ve Esas No: 2012/7179, Karar No: 2012/24529sayılı Kararı <http://www.savasbaytok.av.tr/index.asp?sayfa=2710> (erişim tarihi: 03.02.2021); Yargıtay 2.HD. 09.06.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/6589, Karar No: 2004/7491sayılı Kararı: “Eskişehir 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 25.09.2003 günlü kararı görev yönünden bozulmuş, mahkemece bozmaya uyularak dava Aile Mahkemesine devredilmiştir. Karar görev yönünden bozulduğuna göre görevsiz mahkemenin kararının temyiz edilmeyen bölümlerinin kesinleştikten söz edilemez.”;Gençcan, 2015: 1234.

³⁸¹Ruhi, 2010: 49.

bakımından boşanma anı esas alınarak değerlendirilmede bulunulmalıdır³⁸². 743 sayılı Medeni Kanunumuzda tüm alacaklar için zamanaşımı süresi düzenlenmişken; boşanmanın mali sonuçlarından olan alacaklar için zamanaşımı düzenlenmemiştir. Dolayısıyla Medeni Kanunun yürürlük zamanında boşanmanın sonuçlarına ilişkin davalar her zaman açılabilirdi. Kanun koyucu Türk Medeni Kanunu ile eşler arasında boşanma sonucu öngörülen yoksulluk nafakasına ilişkin zamanaşımı süresi öngörmüştür. Bu süre, TMK m. 178 hükmünde yer almaktadır. TMK m. 178 hükmünde süre konusu: *”Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”* şeklinde düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu ile boşanma sebebiyle doğan alacaklar bakımından süre öngörülmesinden amaç; boşanma kurumuyla birbirlerinin ilişkilerine son veren tarafların yıllar sonra tekrar bu sebeplerle karşı karşıya gelme mecburiyetlerini önlemektir. TMK m. 178 hükmü gerekçesinde bu durum *“Madde boşanma sebebiyle açılacak davaların, evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasından itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddi ya da manevi tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri önlenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır.”* şeklinde ifade edilmiştir³⁸³.

Yoksulluk nafakası, boşanma davası ile birlikte istenebileceği gibi boşanma davası kesinleştikten sonra ayrı bir dava olarak da istenebilir. Yoksulluk nafakasının boşanma davası ile birlikte talep edildiği varsayımında, nafaka bu davada hüküm verilene kadar istenebileceğinden zamanaşımı süresi yoktur³⁸⁴. Boşanma davası kesinleştikten sonra açılan yoksulluk nafakası talepli davada bir yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir.

Boşanma davası kesinleştikten sonra açılan yoksulluk nafakası talepli davada, nafaka talep eden eşin yoksulluk şartının boşanma sebebiyle olup olmadığının araştırılması gerekir³⁸⁵. Nafaka alacaklısı eş, dava tarihi öncesinde yoksul olsa bile sonradan açılan dava geçerli bir dava olduğundan, nafaka alacaklısı davacının nafaka hakkı zamanaşımına uğramamaktadır³⁸⁶. Fakat kesinleşmiş boşanma davası sonucu alınan bir karar olması

³⁸²Yargıtay 3.HD. 27.06.2016 Tarihli ve Esas No: 2016/8267, Karar No: 2016/10171 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 11.02.2021).

³⁸³<http://www.tuerkei-recht.de/downloads/zgb-alp-amtl-begr.pdf> (erişim tarihi: 08.02.2021).

³⁸⁴Uzun, 2013: 90; Özügür, 2015: 1018.

³⁸⁵Uzun, 2013: 92.

³⁸⁶Inal, 1992: 746.

durumunda TMK m. 178 hükmü gereği bir yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Boşanma sebebiyle sona eren evlilikten doğan dava hakları bir yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar³⁸⁷. Kanun koyucu tarafından belirlenen bir yıllık süre hak düşürücü süre olmayıp, zamanaşımı süresidir. Bu nedenle hakim süreyi kendiliğinden göz önüne almaz³⁸⁸. Yoksulluk nafakasına ilişkin davada yer alan tarafların süreyi öne sürerek zamanaşımı def'inde bulunmaları gerekir³⁸⁹. Zamanaşımına uğramış yoksulluk nafakasına ilişkin borç, yalnızca nafaka yükümlüsü borçlu tarafından ifa edilebilir. İfa edilen nafaka borcuna ilişkin zamanaşımı iddiasında bulunulamaz. Nafaka alacaklısı ise zamanaşımına uğramış borca istinaden dava açabilir. Nafaka yükümlüsü borçlunun açılan bu davaya karşı zamanaşımı itirazında bulunmaması halinde, nafaka alacaklısı alacağına kavuşur.

Boşanma davası ile beraber talep edilen yoksulluk nafakası karara bağlanmışsa; mali durumun değişmesine istinaden açılan nafakanın miktarına ilişkin dava her zaman açılabilir. Nafaka miktarının arttırılması veya azaltılmasına ilişkin dava zamanaşımına tabi değildir³⁹⁰. Bu sebeple bu başlık altında sadece nafaka miktarının arttırılması ve azaltılmasına ilişkin davaların her zaman açılabilceğini ve bir yıllık zamanaşımı süresinin burada söz konusu olmadığını belirtmekle yetineceğiz³⁹¹. Öte yandan boşanma davası ile beraber yoksulluk nafakası talep edilmemişse, boşanma davasının kesinleşmesinden bir yıl geçtikten sonra açılan yoksulluk nafakası talepli dava reddolunur³⁹².

İlama bağlı yoksulluk nafakası talepleri on yıllık zamanaşımına tabidir³⁹³. Mahkeme tarafından verilen ilama bağlı takipler için İİK m. 39/I hükmünde on yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir³⁹⁴. Yoksulluk nafakasının ödenmediği gerekçesiyle nafaka alacaklısı icra takibi başlatmış ve son işlem tarihinin üzerinden on yıl geçmiş ise yoksulluk nafakası borcunun zamanaşımına uğradığı kabul edilir³⁹⁵. On yıllık zamanaşımı süresi yalnız 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunundan doğan alacaklar bakımından değil; Türk Medeni Kanunundan kaynaklı alacaklar bakımından da uygulanmaktadır³⁹⁶.

Nafakanın ödenmesine irat şeklinde karar verilmiş olup, belli bir zaman sonra ödenmemesi halinde zamanaşımının başlayacağı tarih; ilk ödenmeyen nafaka iradının

³⁸⁷Yargıtay 3.HD. 23.06.2005 Tarihli ve Esas No: 2005/6595, Karar No: 2005/6941 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 08.02.2021).

³⁸⁸Kılıçoğlu, 2014: 21; Uzun, 2013: 92.

³⁸⁹Ruhi, 2010: 49; Uzun, 2013: 92; Yargıtay 3.HD. 05.06.2008 Tarihli ve Esas No: 2008/8156, Karar No: 2008/10235 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 08.02.2021).

³⁹⁰İnal, 1992: 744; Kaçak, 2006: 428.

³⁹¹Uzun, 2013: 95; Kılıçoğlu, 2014: 21; Özüğür, 2015: 1018, Demir, 2018: 119.

³⁹²Kaçak, 2006: 606; Bozdağ, 2015: 123.

³⁹³Bozdağ, 2015: 123.

³⁹⁴Demir, 2018: 32; Ruhi, 2010: 2010.

³⁹⁵Ergöz, 2018: 476.

³⁹⁶Arat, 2004: 200.

muaccel olacağı tarihtir³⁹⁷. Yoksulluk nafakası talebi için mahkemeden ilam alınmayıp, tarafların kendi aralarında yaptıkları sözleşmeye istinaden talepte bulunmaları halinde; irat şeklinde ödenecek nafaka, vadesinden başlayarak beş yıl içinde ödenmezse zamanaşımına uğramış sayılır³⁹⁸. Çünkü on yıllık zamanaşımı süresi ilam veya ilam niteliğinde belgeyle talepte bulunulan alacaklar bakımından geçerli süredir.

4.4.1. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı

Yoksulluk nafakası boşanma davası nedeniyle hak kazanılan bir hak olması sebebiyle, boşanma kararının verilmiş ve kesinleşmiş olması gerekmektedir³⁹⁹. Boşanma davası ile talep edilen yoksulluk nafakasının, boşanma davası süresinde karar verilmesi tedbir nafakası olarak adlandırılmaktadır. Boşanma davası ile beraber talep edilen yoksulluk nafakası; boşanma kararı ile aynı hükümde yer alacağından boşanma kararının kesinleşmesi ile nafakanın ödenmesi başlayacaktır⁴⁰⁰. Boşanma davasında talep edilmeyip ayrı bir davaya konu edilen yoksulluk nafakasının, boşanma kararının kesinleşmesinden bir yıllık süre içinde talep edilebileceği konusundan, yoksulluk nafakasına ilişkin davanın açılma süresi konusunda bahsedildiği için tekrar üzerinde durulmayacaktır⁴⁰¹.

Sonuç olarak; boşanma davası kesinleştikten sonra ayrı bir davaya konu edilen yoksulluk nafakasının başlangıcı; ayrı açılan yoksulluk nafakası talepli davanın açıldığı tarihtir⁴⁰². Boşanma davası ile talep edilen yoksulluk nafakasının başlangıç tarihi ise boşanma kararının kesinleştiği tarihtir.

4.5. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada İspat Yükü

Hukukta genel kural; bir iddiada bulunan taraf, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür⁴⁰³. İspat edilemeyen iddia, davanın sonucuna esas teşkil edemez⁴⁰⁴. Bu kuralın yasal dayanağı Türk Medeni Kanunu'nun başlangıç hükümlerinden olan madde 6 hükmünde yer alır. TMK madde 6 hükmü: “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*” şeklindedir. Tüm nafaka davalarında olduğu gibi yoksulluk nafakasına ilişkin davada da genel kural iddianın ispat edilmesi

³⁹⁷Uzun, 2013: 96.

³⁹⁸Öztan, 2015: 855.

³⁹⁹Ruhi, 2010: 48.

⁴⁰⁰Akıntürk ve Ateş, 2016: 305; Uzun, 2013: 90; Özüğür, 2015: 499.

⁴⁰¹Bk. 4.4. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davanın Açılma Süresi ve Zamanaşımı.

⁴⁰²Özüğür, 2015: 499.

⁴⁰³Yargıtay 3.HD. 13.09.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/10124, Karar No: 2004/8558 sayılı Kararı <https://legalbank.net/belge/y-3-hd-e-2004-10124-k-2004-8558-t-13-09-2004-hakimin-ikame-olunan-delilleri-serbest-199-e-takdir-etm/566075/> (erişim tarihi: 13.02.2021).

⁴⁰⁴Oğuzman ve Barlas, 2013: 321.

gerekliliğidir⁴⁰⁵. Yoksulluk nafakasına ilişkin davada ispat, herhangi bir şekle tabi olmayıp her türlü delil vasıtası ile ispatlanabilmektedir⁴⁰⁶. Yoksulluk nafakasına ilişkin talebin, boşanma davası ile birlikte istenmesi halinde; nafaka talep eden tarafın boşanma dolayısıyla yoksul duruma düşeceğini ispat etmesi gerekmektedir⁴⁰⁷. Boşanma davası kesinleştikten sonra bir yıllık zamanaşımı süresi içinde ayrı bir davaya konu ederek yoksulluk nafakası talebinde bulunan taraf; boşanma davasının kesinleştiği tarihte yoksul duruma düştüğünü ispat etmelidir⁴⁰⁸. Kendisinden yoksulluk nafakası ödemesi talep edilen eş, yoksulluk nafakasına ilişkin talebin reddi bakımından talepte bulunan tarafın iddialarının aksini ispat etmelidir. Örnek olarak; nafakanın kaldırılmasını gerektirecek hallerden birinin varlığı halinde bu durumu ispat etmelidir. Nafakanın kaldırılmasını gerektiren sebeplerden birisi; nafaka alacaklısının resmi bir evlilik olmaksızın bir başka kimseyle fiili birliktelik yaşamasıdır⁴⁰⁹. Nafaka talep eden tarafın resmi evlilik olmaksızın başkası ile fiilen birliktelik yaşadığını, bu sebebe dayalı nafaka talebinin reddinde kendisinden nafaka talep edilen tarafın ispat etmesi gerekmektedir. Kendisinden nafaka talep edilen tarafın, yoksulluk nafakasına ilişkin ödeme durumunun olmadığı veya nafaka talep eden eşin kusurunun kendisinden daha fazla olduğu iddialarını da ispat etme yükümlülüğü vardır.

İspat konusunda bakımından “*Hakimin Delilleri Re’sen Araştırma Yükümlülüğü*”ne değinilmelidir. Hakimin bu yükümlülüğe istinaden; yoksulluk nafakasına ilişkin davada tarafların ekonomik-sosyal durumlarını detaylı şekilde araştırması, talepte bulunanın boşanma sonrası yoksulluğa düşüp düşmeyeceğini tespit etmesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay kararları da; hakimin tarafların getirdiği bilgilerle yetinmeyip, elde edeceği bilgi, belge ve delillerle karara hükmetmesi gerektiği yönündedir⁴¹⁰. Kanaatimizce de, hakimin yoksul olma durumu bakımından, talepte bulunanın yaşı, sağlığı, çalışıp çalışmadığı, çalışıyor ise ne kadar gelir elde ettiği, düzenli olarak elde edip etmediği, yoksulluk nafakasının bağlanacağı miktarın kendisini yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı, ödeme yükümlüsünün ekonomik durumunu dikkate alarak araştırması ve karara varması gerekmektedir. Hakimin delilleri dikkate alması hususunda uygulamada, delillerin elde ediliş biçimleri önem arz etmektedir. Hakimin delilleri dikkate alabilmesi için hukuka uygun olarak elde edilmiş olması gerekir. Aksi halde; hukuka aykırı elde edilmiş deliller, olay ve olguların ispatında dikkate

⁴⁰⁵Demir, 2018: 114; Ruhi, 2010: 106.

⁴⁰⁶Oğuzman ve Barlas, 2013: 323.

⁴⁰⁷Ruhi, 2010: 107.

⁴⁰⁸Kaçak, 2006: 160.

⁴⁰⁹Bk. 5.3.2. Yoksulluk Nafakası Alacaklısının Bir Başka Kimseyle Resmi Bir Evlilik Olmaksızın Fiili Birliktelik Yaşamasi.

⁴¹⁰Yargıtay 2.HD. 16.01.2003 Tarihli ve Esas No: 2003/1426, Karar No: 2003/351 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 13.02.2021).

alınmayacaklarından karara esas teşkil edemezler. Bu doğrultuda hakim, hukuka aykırı elde edilerek mahkemeye sunulan delilin, tarafların itirazda bulunmaları beklemeksizin kendiliğinden hukuka aykırı elde edildiği gerekçesiyle dosya kapsamına alınamayacağını belirtmesi gerekmektedir⁴¹¹.

4.6. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Harç, Faiz ve Vekalet Ücreti

4.6.1. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Harç

Yoksulluk nafakası talebinde harç konusunda ikili bir ayrıma gitmek gerekmektedir. Yoksulluk nafakası, boşanma davası ile birlikte bu davanın fer'i niteliğinde talep edilmişse; ayrı bir harç söz konusu olmayacaktır⁴¹². Öte yandan yoksulluk nafakasına ilişkin davanın; boşanma davasından ayrı olarak boşanma kararı kesinleştikten sonra açılması halinde harç söz konusu olacaktır⁴¹³. Bağımsız bir dava olarak talep edilen yoksulluk nafakasında harç; talep konusu nafaka miktarının bir yıla denk gelen karşılığı üzerinden hesaplanacak oranda nispi olarak ödenecektir⁴¹⁴. Bağımsız bir dava olarak talep edilen yoksulluk nafakasında kanun yollarına gidildiği durumda harcın üst sınırını belirlemede nafaka miktarının bir yıla karşılık gelen toplamı dikkate alınır⁴¹⁵. Yargı Harçları Tarifesinde nafaka davalarında harç oranları ayrı olarak düzenlenmektedir. 2021 yılı Yargı Harçları Tarifesi'ne bakıldığında kural olarak nafaka davalarında karar ve ilam harcı, binde 11,38 olarak belirlenmiştir⁴¹⁶. Harç bakımından diğer davalardan nafaka davalarının ayrı olarak düzenlenmesinin nedeni; yoksulluk nafakasının en temelinde yer alan amaçlarından kaynaklanmaktadır. Yoksulluk nafakası talebinde bulunan alacaklının, yoksul durumda olması varsayımına istinaden hakkına ulaşmasında ekonomik kolaylık sağlama adına bu ayrıma gidilmiştir. İlgili tarifede yer alan harcı ödeyemeyecek durumda olan talepçi için, kanun koyucu Hukuk Muhakemeleri Kanununda adli yardım kurumuna yer vermiştir. HMK m. 334 hükmünde adli yardımdan yararlanabilmek için sahip olunması gereken koşullar düzenlenmiştir. HMK m. 334/I hükmü:

⁴¹¹Yargıtay 3.HD. 21.01.2013 Tarihli ve Esas No: 2012/23195, Karar No: 2013/698 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 13.02.2021); Yargıtay HGK. 15.02.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/2-703, Karar No: 2012/70 sayılı Kararı <https://www.eralp.av.tr/t-c-yargitay-hukuk-genel-kurulu-esas-20112-703-karar-201270-karar-tarihi-15-02-2012/> (erişim tarihi: 13.02.2021).

⁴¹²Özügür, 2004: 895; Kaçak, 2006: 158; Ruhi, 2010: 48.

⁴¹³Kaçak, 2006: 158; Gençcan, 2012: 1236; Yargıtay 2.HD. 08.01.1997 Tarihli ve Esas No: 1997/ 13561, Karar No: 1997/ 122 sayılı Kararı: "Boşanma davası içinde istenen yoksulluk nafakası ayrıca harca tabi değildir. Boşanma hükmü kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası harcı verilerek açılacak bağımsız bir dava ile talep olunabilir."; Kaçak, 2006: 212.

⁴¹⁴ Gençcan, 2012: 454.

⁴¹⁵Bozdağ, 2015: 52; Yargıtay HGK. 06.04.2005 Tarihli ve Esas No: 2005/3-169, Karar No: 2005/235 sayılı Kararı "Nafaka davaları yönünden temyiz edilebilirlik (kesinlik) sınırının belirlenmesinde yıllık nafaka tutarının esas alınması gerekir..."<https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴¹⁶<https://legalbank.net/belge/yargi-harclari-tarifesi-2020-yili/1505355/> (erişim tarihi: 16.02.2021).

“Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.” şeklinde düzenleme altına alınmıştır. Burada yazılı şartları taşıyan kimseler, yoksulluk nafakasına ilişkin davalarında adli yardım talebinde bulunmaları halinde haklılıkları konusunda mahkemece oluşacak kanaate göre yargılama giderleri ve takip masraflarını ödemekten kısmen veya tamamen muaf olacaklardır. Bize göre de, yoksulluk nafakasının amacına hizmet eden bu düzenleme gayet yerindedir. Kanaatimizce, yoksulluk nafakasına ilişkin talepte bulunan kimseleri aydınlatmak, onların menfaatlerini korumak, taleplerinde en az masrafla haklarına ulaşmalarına yardımcı olacak girişimlere yer verilmesi yerinde olacaktır. Bu önerimize benzer bir düzenleme tüketicilere özgü olarak düzenlenmiştir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 1 hükmünde: *“Bu Kanunun amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir.”* şeklinde yer almıştır⁴¹⁷.

4.6.2. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Vekalet Ücreti

Vekalet ücreti, bir davada kendisini vekil vasıtası ile temsil ettiren taraf lehine hükmedilen ücrettir. Davada kendisini vekil ile temsil ettiren taraf lehine hükmedilen vekalet ücretinin tamamı vekile aittir. Yoksulluk nafakasına ilişkin davada vekalet ücreti, bazı yönleri ile diğer davalardan farklılık göstermektedir. Vekalet ücreti konusunda, yoksulluk nafakasının ne şekilde talep edildiğine göre ikili bir ayrıma gitmek gerekmektedir. Yoksulluk nafakası talebinin boşanma davası ile birlikte ileri sürülmesi halinde; boşanma davasının fer’i niteliğinde olduğundan ayrı bir vekalet ücretine karar verilemez⁴¹⁸. Boşanma davası ile birlikte yoksulluk nafakası talebinde bulunan davacı eşin vekil ile temsil edilmesi halinde lehine, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’ne göre vekalet ücretine hükmedilir⁴¹⁹. Boşanma davasında davalı tarafta yer alan eşin, yoksulluk nafakasına dair talebinin kabul veya

⁴¹⁷28.11.2013 tarihli ve 28835 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6502.pdf> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴¹⁸Demir, 2018: 122.

⁴¹⁹24.11.2020 tarihli ve 31314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201124-3.htm> (erişim tarihi: 16.02.2021).

reddedilmesi halinde yoksulluk nafakasına ilişkin vekalet ücretine hükmedilemez⁴²⁰. Sadece boşanma davasında davacı tarafta yer alan eş lehine vekalet ücretine hükmedilir⁴²¹. Boşanma davası kesinleştikten sonra bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde bağımsız bir dava olarak talep edilen yoksulluk nafakası, ayrı bir harca tabi olduğundan; hükmedilecek nafaka miktarı üzerinden AAÜT'ye istinaden hesaplanacak vekalet ücretine karar verilir⁴²². Fakat burada karar verilecek vekalet ücreti, maktu vekalet ücretinden az olamaz. Bağımsız olarak talep edilen yoksulluk nafakası davasında; kısmen kabul halinde reddedilen kısım için davalı taraf lehine vekalet ücretine karar verilemez⁴²³. Davanın tümünden reddi halinde, AAÜT m. 10 ve m. 19 hükümlerine kıyasla davalı taraf yararına vekalet ücretine hükmedilebilir. Nafaka miktarının azaltılması veya artırılması konusunda açılan davalarda hükmedilecek miktarın bir yıla karşılık gelen değeri üzerinden hesaplanacak vekalet ücretinin tamamına hükmedilir. Nafaka miktarına ilişkin açılan davalarda hükme esas vekalet ücreti, maktu vekalet ücretinden az olamaz⁴²⁴. Yoksulluk nafakasının kaldırılmasına ilişkin davalarda; kaldırılması istenen nafaka miktarını bir yıla karşılık gelen değeri üzerinden AAÜT' ye göre tespit edilecek vekalet ücretine hükmedilir⁴²⁵.

4.6.3. Yoksulluk Nafakasına İlişkin Davada Faiz

Yoksulluk nafakasının miktarı, hakimın takdirine bağlıdır⁴²⁶. Nafakanın miktarı, davanın açıldığı tarihte belirli ve muaccel olmadığı için yoksulluk nafakasına dava tarihinden itibaren faiz yürütülemez⁴²⁷. Boşanma davası ile birlikte talep edilen yoksulluk nafakasında, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren işlemiş ve muaccel hale gelmiş nafaka borçları bakımından faiz; kesinleşme tarihi itibarıyla yürütülür⁴²⁸. Yoksulluk nafakasına ilişkin karara hükmedildikten sonra nafaka muaccel olacağından nafaka yükümlüsünün temerrüt tarihinden başlayarak talep karşılığı faiz yürütülebilir⁴²⁹. Temerrüt faizi; borçlu sıfatına haiz nafaka yükümlüsünün, borcunu ifa etmek yerine kullanmaya devam ettiği süreçten nafaka

⁴²⁰ Özüğür, 2015: 308; Yargıtay 2.HD. 07.05.2013 Tarihli ve Esas No: 2013/232, Karar No: 2013/12832 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴²¹ Özüğür, 2015: 308.

⁴²² Gençcan, 2012: 466; Özüğür, 2004: 895.

⁴²³ Gençcan, 2012: 454; Özüğür, 2015: 308.

⁴²⁴ Demir, 2018: 123.

⁴²⁵ Gençcan, 2012: 454; Özüğür, 2015: 308.

⁴²⁶ Bk. 3.2. Yoksulluk Nafakasının Miktarı.

⁴²⁷ Ruhi, 2010, 52.

⁴²⁸ Yargıtay 2.HD. 31.01.2007 Tarihli ve Esas No: 2007/ 13168, Karar No:2007/797 sayılı Kararı: " ... Nafaka alacağı her gün doğan ve işlemeye başlayan alacaklardandır. Ancak hakimın kararı ile ödenebilir hale gelir. Bu bakımdan işlemiş ve muaccel (kesinleşmiş) hale gelmiş nafaka olmadıkça nafakaya faiz takdir edilemez. Kadın yararına hüküm altına alınan yoksulluk nafakasına karar tarihinden itibaren faiz yürütülmesi usul ve yasaya aykırı olmuştur. ... " Gençcan, 2012: 1233.

⁴²⁹ Ruhi, 2010: 49; Özüğür, 2015: 309.

alacaklısına ödediği tarihe kadar işletilecek faize denir⁴³⁰.Yoksulluk nafakasının istenebilir yani muaccel olduğu tarihte, nafaka yükümlüsünün borcunu ödememesi halinde yükümlü temerrüde düşürülür⁴³¹. Yoksulluk nafakasına, temerrüt tarihinden itibaren faiz yürütülür. Nitekim Yargıtay da yoksulluk nafakasına faiz işletilebilmesi için muaccel hale gelmiş nafaka borcunu ve mütemerrit nafaka yükümlüsünün varlığını aramaktadır⁴³². Yoksulluk Nafakası alacağına işletilecek temerrüt faizi; kanun ile belirlenen oranda veya tarafların kendi aralarında yapacakları anlaşma ile belirleyecekleri oranda olabilir. Taraflar arasında yapılacak bu anlaşma, hakim onayı ile geçerlilik kazanacaktır. Ancak taraflarca belirlenecek olan bu oran, Türk Borçlar Kanunu m. 120/I hükmü gereği “*kanunun belirlediği oranın yüzde yüzünden fazla olamaz*”. Faiz konusunda tarafların anlaşma yapmamaları halinde uygulanacak oranlarda Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’dan yararlanılacaktır⁴³³. Son olarak faiz konusunda; nafakanın arttırılmasına ilişkin davada faiz talep edilmişse; bu davanın karar tarihi itibarıyla faize hükmedilir⁴³⁴. Talep olmaması halinde faize hükmedilemez⁴³⁵.

4.7. Yoksulluk Nafakası Taleplerinin Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmadığı Meselesi

Boşanma davasının sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakası; mahkeme tarafından süre sınırı olmadan hükmedilmesi durumunda veya ilgililer arasında ihtilafın devamı halinde tarafların özel hayatlarını etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Yoksulluk nafakasının tarafları etkileyen sonuçları nedeniyle süresiz nafaka konusundaki tartışmalar sonucu yoksulluk nafakasına “arabuluculuk” müessesesinin işletilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Yoksulluk nafakasında arabuluculuk kurumunun, mevcut hukuk düzenimizde uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. İlk olarak arabuluculuk kurumu ve aile hukukundan doğan ihtilaflarda arabuluculuk çözüm yolunun uygun olup olmadığı açıklanmalıdır. Tez konumuzun yoksulluk nafakası olması sebebiyle arabuluculuk kurumu yalnızca aile hukuku açısından ele alınacaktır.

Arabulucu: “*Arabuluculuk, gerçek veya tüzel kişilerin aralarındaki ihtilafı yargıya gitmeksizin kendi aralarında karşılıklı konuşarak, tarafsız arabulucunun gözetiminde anlaşmaya varıp sulh olmalarıdır. Arabuluculuğa dava açmadan önce müracaat edileceği*

⁴³⁰Eren, 2016: 980.

⁴³¹Demir, 2018: 124.

⁴³²Yargıtay 2.HD. 08.06.2005 Tarihli ve Esas No: 2005/6390, Karar No:2005/8876 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴³³19.12.1984 tarihli ve 18610 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3095.pdf> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴³⁴Gençcan, 2012: 468; Ruhi, 2010: 52.

⁴³⁵Ruhi, 2010: 52.

gibi dava açıldıktan sonra ve hatta karar verildiği ilamın kesinleşmiş olmasına rağmen henüz infaz edilmeden önce de arabuluculuk yoluna müracaat edilebilir. Arabuluculuk, tarafsız arabulucular tarafından yönetilir.” şeklinde tanımlanmaktadır⁴³⁶. Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığının tanımına göre arabuluculuk:”Arabuluculuk, günümüzde dostane yollarla uyuşmazlık çözüm yöntemleri içinde en yaygın olarak bilinen ve uygulanan uyuşmazlık çözüm yöntemidir.” şeklinde ifade edilmektedir⁴³⁷. Arabuluculuk 22.01.2012 tarih ve 28331 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile hukukumuzda alternatif çözüm yollarından birisi olarak giriş yapmıştır⁴³⁸. Bu kanunun kapsamına yalnızca özel hukuktan kaynaklanan ve tarafların serbestçe tasarruf edebildikleri ihtilaflar girmektedir⁴³⁹. Bu ihtilafın; tarafların sulh yoluyla sonuçlandırabilecekleri bir uyuşmazlık olup, kamu düzeninden olmaması gerekmektedir⁴⁴⁰. Nitekim bu durum HUAK m. 1/II hükmünde yer almaktadır. Dolayısıyla aile hukukundan kaynaklanan bir ihtilaf, tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri bir konu olması durumunda arabuluculuğa elverişli olacaktır. HUAK m. 18/III hükmünde yer alan ifade “...Ancak arabuluculuğa elverişli olan aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda inceleme duruşmalı olarak yapılır. Bu incelemenin kapsamı anlaşmanın içeriğinin arabuluculuğa ve cebri icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlıdır...” şeklindedir⁴⁴¹. Aile hukukunda tarafların serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri talepler sınırlı olup; nafaka bu taleplerden biridir⁴⁴². Kanaatimizce, her ne kadar nafakanın kamu düzeninden olduğu özellikleri arasında sayılmış olsa da nafakayı belirlemede tarafların hakim onayı şartıyla tasarruf hakları bulunduğundan arabuluculuk çözüm yoluna elverişlidir. Ancak aile hukukundan kaynaklanıp tarafların tasarruf edebileceği konulardan olsa dahi “aile içi şiddet” iddialarından kaynaklı uyuşmazlıklarda arabuluculuk kurumuna gidilemez⁴⁴³. Bu kısıtlamanın yasal dayanağı HUAK m. 1/II hükmü son kısmında yer almaktadır. Açıklamalardan sonra tez konumuz olan yoksulluk nafakasına ilişkin uyuşmazlıklarda arabuluculuk çözüm yolunun uygulanabilirliği değerlendirilmelidir.

Yoksulluk nafakasının aile hukuku alt dallarından olup, tarafların üzerinde tasarruf edebileceği, sulh, kabul ve feragat yollarına elverişli olması sebebiyle çözüm yolu olarak

⁴³⁶<https://www.arbuluculukmerkezi.com/arbuluculuk/arbuluculuk-nedir/> (erişim tarihi: 17.02.2021).

⁴³⁷<https://adb.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1> (erişim tarihi: 17.02.2021).

⁴³⁸22.06.2012 tarihli ve 28331 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6325.pdf> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴³⁹Uyumaz ve Erdoğan, 2015: 161.

⁴⁴⁰Uyumaz ve Erdoğan, 2015: 137.

⁴⁴¹<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6325.pdf> (erişim tarihi: 16.02.2021).

⁴⁴²Uyumaz ve Erdoğan, 2015: 144.

⁴⁴³Güler, 2014: 141.

arabuluculuk müessesesine gidilebileceğini ifade edebiliriz⁴⁴⁴. Fakat yoksulluk nafakası boşanma davası ile beraber talep edilip, boşanma davasında evlilik sona erdirilirken ileri sürülen maddi vakıalarda aile içi şiddet kavramına dahil eylemlerin bulunması halinde arabuluculuk çözüm yoluna gidilemeyecektir⁴⁴⁵. Aynı şekilde boşanma kararının kesinleşmesinden sonra bağımsız dava olarak açılan yoksulluk nafakası taleplerinde; boşanma davasında yer alan olgular esas alınacağından, kararda aile içi şiddet olgularının varlığı halinde yine arabuluculuk kurumuna gidilemeyecektir⁴⁴⁶. Her ne kadar Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunu hükümlerine bakıldığında aile hukukuna ilişkin ihtilaflarda arabuluculuk kurumu öngörülmüş olsa da; başvuru için zorunluluk unsuru içermediğinden sadece öneriden ibaret kalmıştır⁴⁴⁷. Kanaatimizce, aile hukuku alt dallarından olan nafaka konusuna ilişkin arabuluculuk yolunu da bünyesinde ihtiva eden bir düzenlemeye ihtiyaç vardır. Uygulamada boşanma davasının mali sonuçlarından olan yoksulluk nafakasına ilişkin ihtilaflar, boşanmayı sürüncemede bırakmakla mahkemeler bakımından ayrı bir iş yükü ortaya çıkarmaktadır. Taraflar evlenme iradelerini yetkili memur önünde beyan etmeleri ile evlilik kurulabilirken, anlaşmalı olarak boşanma talepleri sonucu evliliklerini de tarafsız bir kişi önünde sonlandırabilmelidirler. Çekişmeli ve birden fazla talep bulunan boşanma davaları istisna olmak üzere, tarafların sadece boşanmaya veya nafakaya ilişkin anlaşmalı taleplerinden arabuluculuk çözüm yoluna başvurabilmeleri yerinde olacaktır. Tarafların mahkeme önüne gelmeden, her iki tarafın da menfaatleri gözetilerek, alanında uzman arabulucular gözetiminde anlaşmaları daha yararlı olacaktır. Bu durum iş yükü nedeniyle mahkemeler ve uzun yargılama süreleri nedeniyle taraflar açısından yararlı olacaktır.

⁴⁴⁴Güler, 2014: 140.

⁴⁴⁵Güler, 2014: 141.

⁴⁴⁶Güler, 2014: 141; Uyumaz ve Erdoğan, 2015: 154.

⁴⁴⁷18.01.2003 tarihli ve 24997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır; Akkaya, 2014: 39.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASININ SONA ERMESİ

5.1. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi

Nafakanın sona ereceği durumlar Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 176/III hükmü: “*İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.*” şeklinde ifade edilmiştir. Kanun hükmü emredici nitelikte olup taraflarca aksi kararlaştırılamaz⁴⁴⁸. 743 sayılı Medeni Kanun düzenlemesinde sona erme sebepleri, taraflar açısından aksi kararlaştırılabilir şekilde öngörülmüştü. TMK m. 176/III hükmü gereği, yoksulluk nafakasının sona ermesi iki başlık altında incelenecektir⁴⁴⁹. Buna göre, yoksulluk nafakası kanunda sayılan bazı koşulların gerçekleşmesi halinde herhangi bir merci kararına ihtiyaç duymaksızın kendiliğinden sona ererken; bazı koşulların varlığı halinde ise mahkeme kararı ile sona ermektedir⁴⁵⁰. Yoksulluk nafakasının sona ermesini düzenleyen hükümde; irat olarak ödenmesine hükmedilen nafakanın, nafaka alacaklısı tarafın yeniden evlenmesi veya yoksulluk nafakası taraflarından birinin ölümü ile kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. Öte yandan aynı hükümde, nafaka alacaklısı tarafın resmi evlilik yapmadan fiili birliktelik yaşaması veya “haysiyetsiz yaşam” sürdürmesi halinde hakim kararı ile yoksulluk nafakasının kaldırılarak sona ereceği belirtilmiştir.

Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmüne bakıldığında; yoksulluk nafakasının toptan veya irat şeklinde ödenme şekilleri, nafakanın sona ermesi hallerinde farklılıklara yol açtığı görülmektedir. TMK m. 176/III hükmünde düzenlenen sona erme halleri sadece taksitler(irat) halinde ödenen yoksulluk nafakası bakımından geçerlidir. Yoksulluk nafakasını, nafaka yükümlüsünün toptan şekilde ödemesi şeklinde hüküm kurulmuş ise, yükümlünün nafaka borcunu ödediği an yoksulluk nafakası sona erecektir⁴⁵¹. Toptan ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakasında, toptan ödenen nafaka ödemesinin geri verilmesine karar verilemez⁴⁵². Ancak, yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilip, nafaka yükümlüsü belirtilen miktarın tamamını ödemez ise; nafaka alacaklısı taraf veya ölmüşse mirasçıları, nafaka

⁴⁴⁸Uzun, 2013: 78; Özüğür, 2015: 1011, Demir, 2018: 100.

⁴⁴⁹Uzun, 2013: 76.

⁴⁵⁰Demir, 2018: 99.

⁴⁵¹Dural vd., 2014: 150; Ruhi, 2010: 54; Bozovalı, 1990: 75.

⁴⁵²Kılıçoğlu, 2014: 174.

yükümlüsünden borcunu ödemesini isteyebilirler⁴⁵³. Nafakanın taksitler halinde ödenmesine karar verildi ise, nafaka hakkının kişisel bir hak olması sebebiyle nafaka alacağı mirasçılara intikal etmez⁴⁵⁴. Taksitler halinde ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakasından alacaklı tarafın ölmesi halinde nafaka alacağı sona erecek ve mirasçıları nafaka alacağını borçludan talep edemeyecektir. Fakat nafaka alacaklısının ölümü tarihinde geçmişe dönük ödenmemiş, birikmiş nafaka alacağı mevcut ise; mirasçıları birikmiş nafaka alacaklarını yükümlüsünden isteyebileceklerdir. Nafaka alacaklısı bakımından da; nafaka yükümlüsünün ölümü tarihinde alacaklısına ödenmemiş nafaka borcu mevcutsa, yükümlünün mirasçıları bu borcu alacaklısına ödemek yükü altındadırlar. TMK m. 331 hükmünde “*Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır.*” şeklinde belirtildiği üzere; hakim bu şartların gerçekleşmesi ve talepte bulunulması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılarak sona ermesine karar verir⁴⁵⁵. Yoksulluk nafakasının kaldırılması için mahkemeden talep olmuşsa; dava süreci boyunca nafaka yükümlüsü nafaka borcunu ödemeye devam eder. Davanın sonucunda yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verildiğinde; bu karar davanın açılış tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğuracaktır. Açılan dava sonucunda yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilmesi halinde nafaka yükümlüsü, dava süreci boyunca ödediği nafakayı sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak faizi ile geri verilmesini talep edebilir⁴⁵⁶. Yoksulluk nafakasının sona ermesi geleceğe etkili sonuç doğurur. Nafakanın sona ermesi geleceğe etkili nitelikte olduğundan; sona ermesine kadar işlemiş fakat ödenmeyerek birikmiş nafaka alacaklarını, nafaka alacaklısı nafaka yükümlüsünden isteyebilir.

Yoksulluk nafakasının kaldırılma sebepleri sayılacak olan sebeplerle sınırlı olamamak kaydıyla her somut uyuşmazlığa göre farklılık gösterebilir⁴⁵⁷. Genel olarak, nafaka yükümlüsünün nafaka ödeyemeyecek durumu ya da nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona erdiği ispatlanmadığı sürece nafakanın kaldırılması talep edilemez. Yoksulluk nafakası yükümlüsü, nafaka alacaklısının ailesinin ekonomik durumunun iyi olduğu iddiasıyla nafakanın kaldırılmasını isteyemez⁴⁵⁸. Yoksulluk nafakasının kaldırılmasını gerektirecek sebepler nafaka alacaklısı hakkında gerçekleşmelidir. Yoksulluk nafakasının sona ermesini gerektirecek kanunda sayılan şartlar gerçekleşse bile, nafaka yükümlüsü herhangi bir yasal

⁴⁵³Yavuz, 2008: 261.

⁴⁵⁴Bk. 1.6. Tüm Nafakalar İçin Ortak Özellikler; Bk. 1.6.1. Nafaka Alacakları Mirasçılara Geçmez.

⁴⁵⁵Demir, 2018: 99.

⁴⁵⁶Ruhi, 2010: 55; Uzun, 2013: 86; Demir, 2018: 98.

⁴⁵⁷Bk. 5.2. Yoksulluk Nafakasını Kendiliğinden Sona Ermesi.

⁴⁵⁸Ruhi, 2010: 55.

yola başvurmaksızın bu borcu ödemeye devam ediyorsa, daha sonradan ödediği nafakaların kendisine geri verilmesini talep edemez⁴⁵⁹.

Yoksulluk nafakasının tarafları yapacakları bir akit ile yoksulluk nafakasını sona erdirebilirler. Fakat kanun hükmünde düzenlenen sona erme nedenlerinden birinin gerçekleşmesi halinde sözleşme ile belirledikleri yoksulluk nafakasının sona erip ermediğine ilişkin öğretide farklı görüşler vardır. Öğretide bir görüşe göre, kanunda ifade edilen sona erme hallerinin varlığı halinde taraflar arasındaki akit geçerliliğini koruyacaktır⁴⁶⁰. Bu görüşün dayanağı olarak, hukukumuza hakim olan ilkelerden “sözleşme serbestisi ilkesi” gösterilmiştir⁴⁶¹. Taraflar arasında düzenlenen sözleşmede, yoksulluk nafakasının sona ermesine ilişkin nedenlerin gerçekleşmesi durumunda sözleşmenin devamı öngörülmüş ise; tarafların iradeleri öncelikli olmalıdır⁴⁶². Bu görüşün aksini savunanlara göre; kanunda ifade edilen yoksulluk nafakasının sona erme nedenlerinden birinin gerçekleşmesi halinde taraf iradesine bakılamaz⁴⁶³. Kanunda yer alan bir ifadenin aksini tarafların kendi aralarında kararlaştırması mümkün olamaz⁴⁶⁴. Bu görüşün dayanağı olarak, TMK m. 176/III hükmünün emredici nitelikte olması gösterilmiştir. Türk Borçlar Kanunu m. 27 amil hükmü gereği “*kanunun emredici hükümlerine aykırı sözleşmeler kesin hükümsüz*” olarak belirlenmiştir. Kanunda sayılan sona erme sebeplerinin varlığı halinde taraf iradelerine bakılmaması gerektiğini savunan yazarlara göre, sayılan yoksulluk nafakasının sona erme nedenlerinden birinin gerçekleşmesi halinde taraflar arasında düzenlenen akit kesin hükümsüz olacaktır. Bize göre de, kanununda yer alan sona erme hallerinden birinin varlığı halinde yoksulluk nafakası sona erecek olup; taraflar arası sözleşme olsa dahi kanun hükmü üstün tutulmalıdır.

Taraflar çekişmesiz olarak, kendi aralarında yaptıkları bir protokol ile boşanma talebinde bulundukları durumda, yoksulluk nafakasının sona erme hallerinden biri gerçekleşmesi hali değerlendirilmelidir. Kanunda buna ilişkin açık bir hüküm olmamakla birlikte, Yargıtay’ın 1991 tarihli içtihadına bakıldığında; anlaşmalı boşanan tarafların artık nafakanın sona erdirilmesini talep edemeyecekleri ifade edilmiştir⁴⁶⁵. Fakat Yargıtay’ın 2006 tarihli kararında, nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunda önceden öngörülmesi mümkün olmayan değişiklik meydana geldiğinde, taraflar anlaşmalı boşanmış olsalar dahi nafakanın

⁴⁵⁹Demir, 2018: 99; Ruhi, 2010: 55.

⁴⁶⁰Özüğür, 2015: 505; Öztan, 2015: 853.

⁴⁶¹Ercoşkun, 2016: 712.

⁴⁶²Ercoşkun, 2016: 723.

⁴⁶³Ruhi, 2003: 90; Ruhi, 2010: 56.

⁴⁶⁴Ruhi, 2003: 91; Bozdağ, 2015: 92.

⁴⁶⁵Yargıtay HGK. 03.07.1991 Tarihli ve Esas No: 2-302, Karar No: 397 sayılı Kararı; Bozovalı, 1990: 109.

kaldırılmasının istenebileceği benimsenmiştir⁴⁶⁶. Sonuç olarak, yoksulluk nafakasının sona erme halleri şu şekilde sıralanabilir; nafaka alacaklısının ölümü, nafaka yükümlüsünün ölümü, nafaka alacaklısının haysiyetsiz(iffetsiz) yaşam sürmesi, tekrar evlenmesi veya resmi evlilik gerçekleştirilmeden fiili birliktelik yaşaması ve nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkmasıdır⁴⁶⁷. Yoksulluk nafakasının sona erme halleri; kendiliğinden sona erme ve mahkeme kararı ile sona erme olarak iki başlık altında incelenecektir.

5.2. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi

Yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona ermesi konusunda; yoksulluk nafakasının, herhangi bir merci kararına ihtiyaç duymaksızın kendiliğinden sona ermesine neden olan olgulara değineceğiz. Yoksulluk nafakasına ilişkin yasal düzenleme Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmünde yer almaktadır. TMK m. 176/III hükmü: “*İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.*” şeklindedir. M. 176/III hükmüne bakıldığında; yoksulluk nafakasının toptan veya irat şeklinde ödenme şekilleri, nafakanın sona ermesi hallerinde farklılıklara yol açtığı görülmektedir. TMK m. 176/III hükmünde düzenlenen sona erme halleri sadece taksitler(irat) halinde ödenen yoksulluk nafakası bakımından geçerlidir. İrat biçiminde ödenen nafaka için sona erme hallerinin düzenlenme sebebi; toptan olarak bir seferde ödenen yoksulluk nafakası borcunun, tamamının ödendiği an sona ermesidir. Bu hükümden yola çıkılarak, nafaka alacaklısının ya da nafaka yükümlüsünün ölmesi veya nafaka alacaklısının tekrar evlenmesi halinde yoksulluk nafakası herhangi bir merci kararı olmaksızın kendiliğinden ve bu olayların gerçekleştiği tarihten itibaren sona erecektir⁴⁶⁸. Taraflar sözleşme serbestisi ilkesi gereği yoksulluk nafakasını süre ile sınırlandırabilecekleri gibi nafaka haklarından da tamamen vazgeçebilirler⁴⁶⁹. Yoksulluk nafakasının süreli talep edilmesi veya tarafların sona ereceği tarihi belirttikleri anlaşmayı hakim onayına sunması halinde veyahut mahkeme tarafından talep üzerine süreli hükmedilen yoksulluk nafakasında belirlenen sürenin sonunda yoksulluk nafakası kendiliğinden sona erecektir.

⁴⁶⁶Yargıtay 2.HD. 09.10.2006 Tarihli ve Esas No: 2006/11355, Karar No: 2006/12550 sayılı Kararı; Bozovalı, 1990: 109; Ruhi, 2010: 48; Uzun, 2013: 81.

⁴⁶⁷Demir, 2018: 99; Dural vd. ,2014: 150; Uzun, 2013: 76; Ruhi, 2010: 54.

⁴⁶⁸Uzun, 2013: 76.

⁴⁶⁹Öztan, 2015: 851.

5.2.1. Nafaka Alacaklısının Ölümü İle Kendiliğinden Sona Erme

Yoksulluk nafakası alacaklısının ölmesi halinde nafaka, ölüm tarihi itibarıyla sona erer. Türk Medeni Kanununda yer alan bu hüküm emredici niteliktedir. Türk Medeni Kanunundaki kişiler hukukuna ilişkin düzenlemeler gereği yoksulluk nafakası tarafları hakkında gaiplik kararı verilmesi, ölüm gibi sonuç doğuran hallerden biri olması sebebiyle yoksulluk nafakasının sona erme hallerinden biridir⁴⁷⁰. Yoksulluk nafakası alacaklısının ölümünün nüfus kaydına işletilmemesi ya da ölümü veya ölüm tarihi muallak ise ölümün tespiti için dava açılması mümkündür. TMK m. 44/II hükmünde bu konu “*Bununla birlikte her ilgili, bu kişinin ölü veya sağ olduğunun mahkemece tespitini dava edebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Açılacak olan bu davanın niteliği tespit davası niteliğinde olacaktır⁴⁷¹. Tespit davasının tarafı nafaka yükümlüsü olacaktır. Ölen nafaka alacaklısının ölüm tarihinden önce ödenmeyen birikmiş yoksulluk nafakası alacağının ödenmesini; nafaka alacaklısının mirasçıları, nafaka yükümlüsünden talep edebileceklerdir⁴⁷². Nafaka alacaklısının, nafaka yükümlüsü tarafından ödenmeyerek birikmiş nafaka alacağı veya toptan şekilde ödenmesine karar verilip ödenmeyen nafaka alacağını; nafaka alacaklısının ölümü durumunda mirasçıları yükümlüsünden talep edebilirler. Ancak, birikmiş nafaka alacağının nafaka yükümlüsü tarafından ödenmesi halinde yoksulluk nafakası sona erer ve nafakanın devam etmesi isteminde bulunulamaz⁴⁷³. Nafaka alacaklısı tarafın ölüm tarihi öncesinde ödenmeyen nafakanın varlığı halinde yalnız mirasçıların talep hakkı vardır⁴⁷⁴. Nafaka alacaklısının ölümü halinde terekesinde alacak hakkı olarak, nafaka yükümlüsünün ölmesi halinde ise terekesinde nafaka borcu olarak yer alacaktır⁴⁷⁵. Öte yandan, yoksulluk nafakası alacaklısının ölümü tarihinde muaccel olmuş nafaka alacağı mirasçılarına geçmez⁴⁷⁶. Bunun sebebi; yoksulluk nafakası alacaklısının ölümü anında muaccel olan nafaka alacağı hakkının, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olmasıdır.

Yoksulluk nafakası alacağının tahsili icra takibine bağlanmışsa, nafaka alacaklısının ölümünü ispat eden nüfus kayıt örneğinin icra takip dosyasına sunulmasıyla takibin durmasına karar verilir. Nafaka alacaklısının ölüm tarihini gösterir nüfus belgelerinin, Nüfus Müdürlüklerinden temin edilerek İcra makamlarına ibrazı halinde ayrı bir belge talep edilemez⁴⁷⁷. İcra müdürünün, sunulan belge ve talebe rağmen takibi durdurma kararı

⁴⁷⁰ Ruhi, 2003: 89.

⁴⁷¹ Demir, 2018: 101.

⁴⁷² Ruhi, 2003: 89.

⁴⁷³ Akıntürk ve Ateş, 2016: 309.

⁴⁷⁴ Dural vd., 2014: 150; Demir, 2018: 98; Ruhi, 2003: 89.

⁴⁷⁵ Dural vd., 2014: 150; Demir, 2018: 100.

⁴⁷⁶ Öztan, 2015: 507.

⁴⁷⁷ Uzun, 2013: 76.

vermemesi halinde, takibin yapıldığı icra dairesinin bulunduğu yer İcra Hukuk Mahkemesinden icra takibinin kaldırılması isteminde bulunulması gerekmektedir⁴⁷⁸. Kanunda, yoksulluk nafakasının kendiliğinden kalkması nedenlerinde ayrıntılı araştırmada bulunma ve ispat külfeti aranmamıştır. Uygulamada icra müdürlükleri ibraz edilen belgeye rağmen icra takibini kaldırmamaktadır. Genel olarak şikayet üzerine İcra Mahkemesi önüne gelen uyuşmazlık sonucu, mahkeme kararına istinaden takibi kaldırmaktadırlar⁴⁷⁹. Sonuç olarak, yoksulluk nafakası alacaklısının ölmesi halinde herhangi bir merciden talepte bulunulmasına gerek olmaksızın yoksulluk nafakası kendiliğinden sona erecektir.

5.2.2. Nafaka Yükümlüsünün Ölümü İle Kendiliğinden Sona Erme

Yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona erme hallerinden ikincisi; yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölümü halidir. Yoksulluk nafakası hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması sebebiyle nafaka alacaklısının ölmesi halinde olduğu gibi nafaka yükümlüsünün ölmesi halinde de yoksulluk nafakası sona erecektir. Yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölmesi halinde, nafaka yükümlüsünün ölüm tarihi itibarıyla sona erecektir⁴⁸⁰. Türk Medeni Kanunu m. 176/III fıkrasında yer alan; yoksulluk nafakası taraflarından birinin ölmesi halinde nafakanın kendiliğinden sona ermesi hükmü emredici niteliktedir. Yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölümünün nüfus kaydına işletilmemesi ya da ölümü veya ölüm tarihinin muallak olması halinde nafaka yükümlüsünün ölümünün tespiti için dava açılması mümkündür. TMK m. 44/II hükmünde bu konu “*Bununla birlikte her ilgili, bu kişinin ölü veya sağ olduğunun mahkemece tespitini dava edebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Açılacak olan bu davanın niteliği tespit davasıdır⁴⁸¹. Yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilip, nafaka yükümlüsünün ödemede bulunmadan ölümü halinde; nafaka yükümlüsünün mirasçılarının birikmiş nafaka alacağını nafaka alacaklısına ödeme yükümlülükleri altındadır. Nafaka yükümlüsünün ölümü tarihinde muaccel olan nafaka borcu, yükümlünün malvarlığında yer alır. Nafaka borcu, nafaka yükümlüsünün ölümü sonucu terekesinde bulunması nedeniyle mirasçılara geçeceğinden; yükümlünün mirasçıları bu borcu ödemekle yükümlüdürler.

Nafaka alacaklısı, nafaka yükümlüsünün mirasçılarından taksit(irat) şeklinde ödenmesi gereken nafaka alacaklarının devamını isteyemez⁴⁸². İrat şeklinde ödenmesine hükmedilen yoksulluk nafakasının; nafaka alacaklısının, nafaka yükümlüsünün ölümü halinde

⁴⁷⁸Ruhi, 2010: 55.

⁴⁷⁹Uzun, 2013: 77.

⁴⁸⁰Özüğür, 2015: 1012.

⁴⁸¹Bk. 5.2.1. Nafaka Alacaklısının Ölümü İle Kendiliğinden Sona Erme.

⁴⁸²Dural vd., 2014: 153; Akıntürk ve Ateş, 2016: 309.

mirasçılardan ödenmesini talep etmesi sınırsız sorumluluk sonucu doğuracağından hakkaniyete ve hukuka aykırı olacaktır⁴⁸³. Öğretide, yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölmesi halinde mirasçılara nafaka alacaklısının başvurabileceği görüşünde olan yazarlar vardır⁴⁸⁴. Bu görüşün savunucularına göre; yoksulluk halinde olan nafaka alacaklısını, nafaka yükümlüsünün ölümü halinde nafakasız bırakmak alacaklının zor duruma düşmesine sebep olacaktır⁴⁸⁵. Yoksulluk nafakası yükümlüsü; ölümü sonrası büyük bir miras bırakıyorsa, nafaka alacaklısının, yükümlünün mirasçılara başvurabilmesi görüşündedirler⁴⁸⁶. Kanaatimizce, kişisel bir hak niteliğinde olan nafakanın, taraflardan birinin ölümü halinde sona ermesi gerekeceğinden mirasçılara başvurulması sınırsız bir sorumluluk getirerek hak kayıplarına neden olabilecektir. Bu sebeple nafaka borcunun kanun koyucunun da düzenlediği gibi, nafaka yükümlüsünün ölümü halinde kişiliği ile birlikte sona ermesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Yoksulluk nafakası alacağının tahsilinin icra takibine bağlandığı durumda nafaka alacaklısının ölümü hakkında açıkladığımız durumlar, nafaka yükümlüsünün ölümü halinde de geçerli olmakla birlikte tekrara düşmemek açısından bu başlık altında değinilmeyecektir⁴⁸⁷. Kısaca, yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölmesi halinde de herhangi bir merciden talepte bulunulmasına gerek olmaksızın yoksulluk nafakası sona ereceğinin belirtilmesi ile yetinilecektir.

5.2.3. Nafaka Alacaklısının Evlenmesi ile Kendiliğinden Sona Erme

Yoksulluk nafakası alacaklısının evlilik akdi gerçekleştirmesi halinde kendi lehine bağlanan yoksulluk nafakası sona erecektir. Yoksulluk nafaka alacaklısının resmi olarak evlendiğinin kanıtlanması ile yoksulluk nafakası kendiliğinden kalkacaktır. Yoksulluk nafakasının tahsili icra takibi yoluna başvurulması ile gerçekleşti ise, nafakanın kaldırılması için icra takip dosyasına yoksulluk nafakası alacaklısının evlenmesine ilişkin nüfus kayıt örneğinin sunulması yeterlidir⁴⁸⁸. Nafaka yükümlüsünün, nafaka alacaklısı tarafın evlendiğini ispat edici belgeyi ibrazı halinde yoksulluk nafakası borcundan kurtulur. Nafaka alacaklısının yeni bir evlilik akdi gerçekleştirip; durumu nafaka borçlusuna bildirmeyerek nafaka almaya devam etmesi, dürüstlük kuralına aykırı olup, hakkın kötüye kullanılması sonucunu

⁴⁸³Dural vd., 2014: 153; Kılıçoğlu, 2014: 175.

⁴⁸⁴Bozovalı, 1990: 76; Öztan, 2015: 507.

⁴⁸⁵Bozovalı, 1990: 76; Öztan, 2015: 507.

⁴⁸⁶Bozovalı, 1990: 76; Öztan, 2015: 507.

⁴⁸⁷Bk. 3.6. Yoksulluk Nafakası Alacağının Haczi Meselesi.

⁴⁸⁸Yargıtay 2.HD. 30.11.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/13035, Karar No: 2004/14241 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 06.03.2021); Ruhi, 2010: 54.

doğurur⁴⁸⁹. Yoksulluk nafakası alacaklısının, nafakanın sona ermemesi düşüncesiyle resmi bir evlilik gerçekleştirmeyerek birliktelik yaşaması durumu daha sonra ayrıntılı olarak incelenecektir⁴⁹⁰.

Yoksulluk nafakası yükümlüsünün aleyhine başlatılan icra takibinin varlığı halinde yine nafaka alacaklısının evlendiğini kanıtlayan belgelerin icra makamlarına sunulması ile takibin kaldırılmasını isteyebilir⁴⁹¹. İcra makamının belge ibrazına rağmen takibi kaldırmaması halinde İcra Hukuk Mahkemesine başvuru yapılabilir⁴⁹².

Kanun koyucunun nafaka alacaklısının evlenmesi ile nafakanın sona ereceğini düzenlememesindeki amaç; nafaka alacaklısı eşin yoksul olma durumunun yeni bir evlilik yapması halinde sona ereceği ve yeni eşinin bakım yükümlülüğü altına girecek olması düşüncesidir. Nitekim bu amaç Yargıtay'ın verdiği bir kararında “*Nafaka alacaklısı eşin yeniden evlenmesi ile bakım yükümlülüğü yeni eşine geçer. Dolayısıyla evlenme akdinin kurulması ile evlilik tarihinde yoksulluk nafakası kendiliğinden kalkar.*” şeklinde ifade edilmiştir⁴⁹³.

Hukukumuzda bulunan sözleşme serbestisi ilkesi gereği; taraflar yoksulluk nafakasına ilişkin hükümlerde varacakları bir anlaşmayı hakimın onayına sunmak kaydıyla nafaka hakkında bir anlaşma yapabilirler. Öğretide bir görüşe göre; yoksulluk nafakasının taraflar arasındaki anlaşma ile nafaka alacaklısının evlenmesi halinde dahi devam edeceği kararlaştırılmış ise yoksulluk nafakası bu durumun varlığı halinde sona ermeyecektir⁴⁹⁴. Kanaatimizce, yoksulluk nafakasının sona ermesine ilişkin belirttiğimiz Türk Medeni Kanunu m. 176 hükmü emredici nitelikte olup; tarafların aksi yönde anlaşma yapmaları mümkün olmayacağından evlenme durumunun mevcudiyetinde yoksulluk nafakası sona erecektir.

5.3. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararı İle Sona Erdirilmesi

Yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona erme halleri dışında, koşulların gerçekleşmesi halinde mahkeme kararıyla sona erme halleri de mevcuttur. Mahkeme kararıyla yoksulluk nafakasının sona erme hallerinin yasal dayanağı Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmünde yer almaktadır. TMK m. 176/III hükmünde: “...*alacaklı tarafın evlenme*

⁴⁸⁹Demir, 2018: 101.

⁴⁹⁰Bk. 5.3.2. Yoksulluk Nafakası Alacaklısının Bir Başka Kimseyle Resmi Bir Evlilik Olmaksızın Fiili Birliktelik Yaşamayı.

⁴⁹¹Kılıçoğlu, 2014: 174; Demir, 2018: 101

⁴⁹²Ruhi, 2010: 54; Demir, 2018: 101.

⁴⁹³Yargıtay 2.HD. 20.09.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/92298, Karar No: 2004/10297 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 06.03.2021); Ruhi, 2010: 55.

⁴⁹⁴Özyazgan, 2019: 73.

olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.” şeklinde ifade yer almıştır.

Çalışmamızda incelediğimiz yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona erme hallerinden farklı olarak, mahkeme kararı ile sona erme halleri muğlak (belirsiz) ve ispata dayalı olduğundan yoksulluk nafakasının sona erme hallerinde mahkeme kararına gerek duyulmuştur⁴⁹⁵. Mahkeme kararı ile yoksulluk nafakasının sona erdiği haller kanunda sınırlı sayıda sayılmıştır. TMK m. 176 açık hükmü gereği, sayılan durumların mevcudiyeti halinde mahkeme yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar vermek zorundadır⁴⁹⁶. Önüne gelen bu konuya ilişkin uyuşmazlıkta hakimin takdir hakkı bulunmamaktadır⁴⁹⁷.

Türk Medeni Kanunu m. 176 hükmüne bakıldığında mahkeme kararı ile sona erme halleri nafaka alacaklısı tarafla ilgilidir. İlgili kanun hükmüne göre; nafaka alacaklısının evlilik gerçekleştirmeksizin fiilen birliktelik yaşamayı, yoksulluğunun ortadan kalkması ve kanunun tabiriyle haysiyetsiz hayat sürmesi halinde yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile sona erdirilerek kaldırılır. Sayılan durumların mevcut olması halinde, yoksulluk nafakası kendiliğinden değil, mahkemeye intikal ettirilerek mahkeme kararı ile sona erdirilebilecektir. Nafaka yükümlüsü taraf, bu nedenlerin birini nafaka alacaklısının sağladığı gerekçesiyle ve mahkemeye başvurma suretiyle dava açabilir⁴⁹⁸. Bu başvuru üzerine mahkeme, yoksulluk nafakasının sona erme durumlarını mevcut olup olmadığını değerlendirerek hüküm tesis edecektir⁴⁹⁹. Yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli davada ispat yükü, TMK m. 6, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190 hükümleri gereği lehine hak çıkaran nafaka yükümlüsü üzerindedir. Yoksulluk nafakasının sona erdirilerek kaldırılmasını talep eden nafaka yükümlüsü, iddia ettiği olay ve olguları ispat etmelidir. Aksi halde ispat yükü altındaki nafaka yükümlüsünün, iddiasını ispat edememesi halinde talebi reddedilecektir⁵⁰⁰. Nafaka yükümlüsünün yoksulluk nafakasının kaldırılmasını gerektirecek nedenleri ispat etmesi ile mahkeme yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verecektir⁵⁰¹. Nafaka yükümlüsünün açtığı dava; nafakanın sona erdirilmesi koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti niteliğindedir. Nafakanın sona erdirilmesi talepli davada mahkeme tarafından verilen karar; yenilik doğurucu bir karar niteliğindedir⁵⁰². Her iki tarafın da menfaatlerinin korunması adına yoksulluk nafakasının sona erme hallerinin mevcut olup olmadığının tespitinde mahkemeye

⁴⁹⁵ Medar, 2018: 130; Bk. 5.2. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi.

⁴⁹⁶ Dural vd., 2014: 151.

⁴⁹⁷ Dural vd., 2014: 151.

⁴⁹⁸ Yargıtay 3.HD. 23.03.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/193, Karar No: 2004/2575 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 17.03.2021); Uzun, 2013: 77.

⁴⁹⁹ Dede, 2016: 559.

⁵⁰⁰ Kuru vd., 2004: 370.

⁵⁰¹ Bk. 5.3. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararı İle Sona Erdirilmesi.

⁵⁰² Kuru, 2018: 131.

büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bu sebeple çalışmamızın devamında; mahkeme kararı ile yoksulluk nafakasının sona erme halleri ayrı başlıklar altında incelenecektir.

5.3.1. Yoksulluk Nafakası Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi

Türk Medeni Kanunu m. 176 hükmünde belirtildiği üzere; nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi halinde yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile kaldırılır⁵⁰³. Kanunda yer alan “haysiyetsiz hayat” ifadesi soyut bir kavram olup tanımlanmaya muhtaçtır. Konumuz bakımından anlamını açıklamadan önce, soyut bir kavram olmasına nedeniyle “haysiyet” kelimesi sözlük anlamına bakılmalıdır. Sözlük anlamına göre haysiyet kavramı; “Değer, saygınlık, itibar.” anlamlarına gelmektedir⁵⁰⁴. Yoksulluk nafakasının sona erme hallerinden olan “haysiyetsiz hayat” ise; değersiz, itibarsız ve saygınlığı kaybedilmiş yaşam sürülmesi olarak tanımlanabilir.

Haysiyetsiz hayat sürme olgusu aynı zamanda TMK m. 163 hükmünde yer alan özel boşanma sebeplerinden biridir⁵⁰⁵. Kanun koyucu tarafından açıklanmayan “haysiyetsiz hayat sürme” durumu, Yargıtay içtihatları ile şekillenerek belirlenmiştir. Yargıtay’a göre haysiyetsiz hayat sürdürülmesi için; nafaka alacaklısının sosyal yaşamda toplum tarafından kabul edilen genel ahlaki değer yargıları ile çatışan, olumsuz olarak addedilen davranışlarının süreklilik arz etmesi gerekir⁵⁰⁶. Yargıtay bu yaşam tarzının belirlenmesinde sergilenen eylemin onur kırıcı olmasını, çevresindekiler üzerindeki olumsuz etkisini ve toplum tarafından hoş kabul edilemezliğini ölçüt olarak kullanmıştır⁵⁰⁷. Bir örnekle açıklamak gerekirse; nafaka alacaklısının yüz kızartıcı suçlardan birini işlemesi, cinsel suç, insan ticareti, fuhuş, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti gibi suçları işlemesi durumunda haysiyetsiz hayat sürdürmesi anlamına gelebilmektedir⁵⁰⁸. Nafaka alacaklısının örnekte belirttiğimiz suçları işlemiş veya bu suçlardan hüküm giymiş olması gerekmez. Örnekte verilen suçlara temel teşkil eden davranışları sergiliyor olması da haysiyetsiz hayat sürmesi anlamına gelebilmektedir. “Haysiyetli hayat” kişiden kişiye, toplumdan topluma değişen bir durumdur. Hangi durumların haysiyetli hayata hangi durumların haysiyetsiz hayata girdiğinin açıklanması gerekmektedir. Örnekle anlatmaya çalıştığımız suçlarla ilgili yaşam tarzının

⁵⁰³Özügür, 2015: 453; Yavuz, 2008: 261.

⁵⁰⁴<https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.03.2021).

⁵⁰⁵Dural vd., 2014: 110; Akıntürk ve Ateş, 2016: 253.

⁵⁰⁶Yargıtay 2.HD. 26.06.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/22536, Karar No: 2012/17686 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 18.03.2021); Demir, 2018: 102.

⁵⁰⁷Gençcan, 2015: 227; Yargıtay 2.HD. 16.02.1995 Tarihli ve Esas No: 1995/772, Karar No: 1995/1889 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 18.03.2021).

⁵⁰⁸Ruhi, 2003: 104; Özügür, 2015: 453; Kılıçoğlu, 2013: 176.

haysiyetli olup olmadığı topluma ve toplumun ahlak kurallarına göre belirlenmelidir⁵⁰⁹. Çünkü ahlak kuralları ve dolayısıyla haysiyetsiz yaşam kavramları topluma değişiklik gösterir⁵¹⁰. Örneğin, Hollanda ülkesinde aynı cinsiyette iki bireyin evlenmesi yasal ve normal görülmekte iken, ülkemizde toplumun ahlak kurallarına göre belirlenen kanun gereği hemcinslerin evlenmesi normal görülmeyle yasaklanmıştır.

Yoksulluk nafakası alacaklısının, haysiyetsiz kabul edilen davranışlarında süreklilik gösteriyor olması gerekmektedir. Süreklilik haline gelmesinden kasıt, nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmeyi yaşam tarzı haline getirip, tekrarlanan süregelen ve bu yönde tercihlerde bulunarak gelir elde etmesidir. Söz gelimi, nafaka alacaklısının tekrar etmeyen ve devamlılık göstermeyen, yaşam tarzındaki davranışlarına dayalı olarak yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verileceği sonucu çıkarılamaz⁵¹¹. Nafaka alacaklısının süreklilik arz eden davranışları, yoksulluk nafakasının sona erdirilmesini mahkemeden talep eden nafaka yükümlüsü bakımından haysiyet kırıcı kabul edilen bir davranış olmalıdır⁵¹². Bu sebebe dayalı yoksulluk nafakasının sona erdirilmesi talebinin kabulü; nafaka yükümlüsüne göre haysiyetsiz hayat kabul edilen olayları ispat etmesine bağlıdır⁵¹³. Nafaka yükümlüsünün talebi üzerine mahkeme kararı ile sona erdirilen yoksulluk nafakasında; taraflar arasında öncesinde yapılan sözleşmeye göre haysiyetsiz hayat sürülmesi halinde dahi nafakanın devam edeceği hükmü yer alıyorsa nafaka yükümlülüğü devam edecektir. Sözleşme serbestisi ve sözleşme ile bağlılık ilkesi gereği tarafların mevcut durumu kabul ettiği hallerde nafakanın devam edeceği kabul edilmektedir⁵¹⁴. Kamu düzeninden olan haller istisna olmak kaydıyla, kural olarak yoksulluk nafakasının haysiyetsiz hayat sürdürülmesi sebebine dayalı sona erdirilmesi için nafaka yükümlüsünün talebine ihtiyaç vardır. Haysiyetsiz yaşam sürdürme olgusu sabit olmasına rağmen mahkeme, taraflar arası sözleşme gereği yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin reddine karar verecektir. Ancak bu durumda nafakanın kaldırılmasına karar verilmese dahi daha sonradan talep edilecek yoksulluk nafakasının miktarının arttırılmasına ilişkin istemler mahkeme tarafından reddedilecektir⁵¹⁵. Taraflar arasındaki yoksulluk nafakasının devamına ilişkin anlaşmada veya anlaşmalı boşanmada özellikle haysiyetsiz

⁵⁰⁹Kılıçoğlu, 2013: 176.

⁵¹⁰Doğan, 2015: 93.

⁵¹¹Yargıtay 3.HD. 13.09.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/ 10124, Karar No: 2004/ 8558 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 18.03.2021); Yavuz, 2008: 341; Demir, 2018: 102.

⁵¹²Öztan, 2015: 508.

⁵¹³Yargıtay 2.HD. 24.01.2012 Tarihli ve Esas No: 2010/14461, Karar No: 2012/1088 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 18.03.2021); Yargıtay 3.HD. 17.04.2014 Tarihli ve Esas No: 2013/ 20910, Karar No: 2014/ 6283 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 18.03.2021).

⁵¹⁴Uzun, 2013: 78.

⁵¹⁵Özügür, 2015: 503.

yaşam sürdürülmesi durumunda nafakanın devamına ilişkin bir hüküm olmaması halinde mahkeme nafakanın sona erdirilmesi talebini doğrudan reddetmek yerine haysiyetsiz yaşamın varlığını araştırarak sonuca varmalıdır. Nitekim Yargıtay bir kararında mahkemenin haysiyetsiz yaşama dair iddiaları yeterli ve gerekli araştırma yapmaksızın ve karara etki edecek hususları dikkate almaksızın nafakanın kaldırılması talebini reddetmesini bozma sebebi kabul etmiştir⁵¹⁶. Nafakanın mahkeme kararı ile sona erdirilmesi talebi, nafaka yükümlüsünün olgusunu dayandırdığı sebepleri bir dava dilekçesi ile mahkemeye intikal ettirmesi ile mümkündür. Haysiyetsiz yaşam sürme nedenine dayalı yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli davada aile mahkemesi hakimi, sebebin dayandırıldığı yaşam tarzının varlığını 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 5 hükmüne göre görevlendirilen sosyal çalışma uzmanlarının raporlarından faydalanarak tespit edebilecektir⁵¹⁷. Mahkeme tarafından yapılan araştırmalar sonucu nafaka yükümlüsünün haysiyetsiz hayat sürdürdüğü sabit olması halinde yoksulluk nafakası, kaldırılması istemli bu davanın açıldığı tarihten itibaren mahkeme kararıyla sona erer⁵¹⁸. Sonuç olarak; kanunda sayılan nafakanın mahkeme kararı ile sona erme sebepleri, mahkemenin önüne bir talep vasıtasıyla ileri sürülmediği takdirde yoksulluk nafakasını kendiliğinden sona erdirmeyecektir⁵¹⁹.

5.3.2. Yoksulluk Nafakası Alacaklısının Bir Başka Kimseyle Resmi Bir Evlilik Olmaksızın Fiili Birliktelik Yaşamaları

Resmi bir evlilik olmaksızın nafaka alacaklısının bir başka kimseyle fiili birliktelik yaşamaları halinde yoksulluk nafakasının mahkeme kararı ile sona erer. Bu sebebe dayalı nafakanın sona erme hali Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmünde düzenleme altına alınmıştır. Medeni Kanunumuz m. 145 hükmünde yer alan bu sona erme hali, TMK m. 176/III hükmünde yer almıştır. Nafakanın bu sebebe dayalı sona erme halinin TMK'da da düzenlenme sebebi; vefat eden eşlerinden kalan dul maaşının, nafakanın veya tazminat alacağının sona ermesini istemeyen kadın eşlerin bir başkasıyla resmi evlilik yapmak yerine dini bir merasim ile evliymiş gibi yaşamaları yoluna sıklıkla başvurdukları gözlenmiş olmasıdır. Yoksul ve zor durumda olan eş lehine getirilen yoksulluk nafakasına ilişkin hukuk

⁵¹⁶Yargıtay 3.HD. 17.04.2014Tarihli ve Esas No: 2013/20910, Karar No: 2014/6283sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 18.03.2021); Yargıtay 3.HD. 25.01.2017 Tarihli ve Esas No: 2016/10874, Karar No: 2017/634 sayılı Kararı <https://mevzuat.kararara.com/viewtopic.php?f=46&t=15495> (erişim tarihi: 18.03.2021).

⁵¹⁷Özügür, 2015: 303; Demir, 2018: 103.

⁵¹⁸Özügür, 2015: 503.

⁵¹⁹Dede, 2016: 562.

normunun kötüye kullanılması sonuçları ortaya çıkmıştır⁵²⁰. TMK m. 176/III hükmünde “...alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması...” ifadesi yer almaktadır. Kanun hükmü gereği; nafaka alacaklısının evlenme akdi gerçekleştirmeden başka biriyle evlilik hayatı yaşamasının, lehine hükmedilen yoksulluk nafakasını sona erdireceği kabul edilmiştir⁵²¹. Yoksulluk nafakası alacaklısının bir başka kimseyle resmi bir evlilik olmaksızın fiili birliktelik yaşaması sebebine dayalı olarak yoksulluk nafakasının sona erdirilmesi, mahkeme kararı ile olmaktadır. Yoksulluk nafakası talep eden tarafın, bir başka kimseyle evlilik hayatı yaşaması durumunda lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesi hukuka aykırıdır⁵²².

Nafaka alacaklısının resmi evlilik olmaksızın bir başkasıyla fiilen evli olması halinde nafakanın kaldırılmasındaki amaç; evliymiş gibi yaşadığı kişinin, hayatın olağan akışına göre kazanç elde edip nafaka alacaklısının yoksulluğunu sona erdireceği düşüncesidir. Kanun koyucu, fiilen evliymiş gibi yaşanan kişinin elde ettiği kazanç ile nafaka alacaklısına ekonomik olarak destek olacağı ve bu destek ile nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkması sonucu yoksulluk nafakasından beklenen amacın ortadan kalkacağı düşüncesi ile bu düzenlemeyi ortaya koymuştur⁵²³. Farklı bir bakış açısına göre; nafaka yükümlüsü tarafından nafaka alacaklısının geçimini sağlaması için verilen nafakanın, fiilen evli gibi yaşadığı kimseyle paylaşılacak olması ihtimal dahilinde olup bu durum nafaka yükümlüsünü manevi olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Çalışmamızın yoksulluk nafakasının amaçları konusunda açıklandığı üzere boşanma nedeniyle yoksul kalacak tarafın geçiminin sağlanması amaçlandığından, fiilen evliymiş gibi yaşadığı tarafın geçimine de nafakanın sirayet ettirilmesi yer almamaktadır. Nafaka alacaklısından kaynaklanan bu durumu, nafaka yükümlüsünün nafakanın sona erdirilmesi talepli açacağı davada ispat etmesi halinde yoksulluk nafakası kaldırılacaktır. Öğretide bir görüşe göre; evlilik akdi gerçekleştirilmeyen fiili birlikteliklerde nafaka alacaklısının yoksulluk hali devam ediyor olsa bile yoksulluk nafakası sona erdirilmelidir⁵²⁴. Bir diğer görüşe göre de, resmi evlilik yapılmamış olan fiili birliktelikte nafaka alacaklısının yoksulluğu ortadan kalkmamış olsa dahi yoksulluk nafakası

⁵²⁰Dural vd., 2014: 153.

⁵²¹Kılıçoğlu, 2014: 175; Yargıtay 2.HD. 26.05.2003 Tarihli ve Esas No: 2003/68346449, Karar No: 2003/7651 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 23.03.2021).

⁵²²Yargıtay 2.HD. 26.02.2007 Tarihli ve Esas No: 2006/15170, Karar No: 2007/2671 sayılı Kararı:” (...)Davalı kadının bir başka erkek ile birlikte yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple boşanmaya sebep olan olaylarda ağır kusurlu olan kadına tedbir ve yoksulluk nafakası verilmesi usul ve yasaya aykırıdır(...)” <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 23.03.2021).

⁵²³Dural vd., 2014: 151.

⁵²⁴Tosun, 2015: 70.

sona erdirilmelidir⁵²⁵. Bu görüşlerin gerekçesi; evlilik müessesesinin tabiatı gereği sadece ekonomik maddi bir kurum olmadığı düşüncesidir⁵²⁶. Bize göre de; resmîyette bir evlilik olmadan kötü niyetle fiili birlikteliğin varlığı halinde yoksulluk durumuna bakılmaksızın nafakanın sona erdirilmesi gerekmektedir. Nafaka alacaklısının kanun hükmünü dolanarak, sırf nafakanın sona erdirilmemesi adına kötü niyetli olarak resmîyette bir evlilik akdi gerçekleştirmeksizin fiili olarak başkasıyla evlilik hayatı yaşaması, nafaka yükümlüsü bakımından hakkaniyete aykırıdır. Yoksulluk nafakasının amacı olan yoksul olma halinin evlilik gerçekleştirilmeyen bu birliktelik ile sona ereceğinin kabulünün yoksulluk nafakasının getiriliş amacına aykırılık teşkil edeceği kanaatindeyiz. Yoksulluk nafakasının kaldırılması ile sonuçlanan bu sebepte, nafaka alacaklısının kötü niyeti ile karşılaşmaktadır. Nafaka alacaklısı, resmi evlilik yapması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılacağı endişesi ile bir nevi kanun hükmünü dolanarak evlilik gerçekleştirmeksizin fiili birliktelik yaşamaya devam etmektedir⁵²⁷. Bu durumun sonlandırılması adına nafaka yükümlüsünün bu fiili birlikteliği ispatlaması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilir⁵²⁸. Çünkü belirsizlik içeren bir durumu ispat yükü, iddia eden davacı nafaka yükümlüsünün üzerindedir⁵²⁹. Hakim önüne gelen bu davada; nafaka yükümlüsünün iddiasını ispatlayan ve nafaka alacaklısının aksine iddialarını ispatlayan delilleri toplayarak bir karara varacaktır. Bu deliller neticesinde nafaka yükümlüsünün iddialarını ispat edemediği takdirde açılan yoksulluk nafakasının sona erdirilmesi talepli dava reddedilecektir⁵³⁰.

Türk Medeni Kanunu m. 176 hükmünde yer alan nafaka alacaklısının “*evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması*” hali açıklanmalıdır. Nafaka alacaklısının; bir başkasıyla resmi bir evlilik akdi olmaksızın uzun bir zaman zarfında birlikte yaşaması, çevreleri bakımından fiilen evli gibi beraber olduklarının bilinmesi, birlikte oturmak üzere bir ev satın almaları, birlikteliği işaret eden nişan yüzüğü veya alyans takmaları ve bu birliktelikten gayrimeşru bir çocuğun olması halinde fiilen evliymiş gibi yaşadığı varsayılır⁵³¹. Çoğu kez nafaka alacaklısının bir başka kimseyle aynı evde yaşamıyor olması, fiili

⁵²⁵Dede, 2016: 560.

⁵²⁶Dede, 2016: 560.

⁵²⁷<https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/aa-gercek-anlamda-kanunun-dolanilmasi-978-605-7909-46-6/1> (erişim tarihi: 20.03.2021).

⁵²⁸Kılıçoğlu, 2014: 175.

⁵²⁹Dede, 2016: 560; Kuru vd., 2004: 29.

⁵³⁰Özüğür, 2015: 302; Yavuz, 2008: 356; Yargıtay 3.HD. 23.11.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/ 13284, Karar No: 2004/ 12831 sayılı Kararı <https://legalbank.net/belge/m.-176/1291726/ilgili-mahkeme-kararlari> (erişim tarihi: 23.03.2021).

⁵³¹Öztan, 2015: 508; Yavuz, 2008: 261; Yargıtay 3.HD. 29.02.2016 Tarihli ve Esas No: 2015/17419, Karar No: 2016/2787 sayılı Kararı <http://kazanci.com.tr/gunluk/3hd-2015-17419.htm> (erişim tarihi: 23.03.2021); Yargıtay 3.HD. 29.02.2016 Tarihli ve Esas No: 2015/17419, Karar No: 2016/2787 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 24.03.2021).

birlikteliğin olmadığı anlamına gelmez⁵³². Çünkü nafaka alacaklısı ve birlikte olduğu kişinin evleri ayrı olsa da zamanlarının büyük bir kısmını beraber geçirmeleri halinde de “*evliymiş gibi olma*” halini sağladıkları kabul edilmektedir⁵³³. Bu iddiaları ispat; tanık, kira sözleşmesi, banka dekontları ve fotoğraf gibi delillerle sağlanabilir⁵³⁴. Yargıtay bir kararında, boşanma davasında taraflardan birinin başka bir kimse ile resmi bir evlilik akdi olmaksızın evlilik hayatı yaşaması halinde kusur bahsinden dolayı bu eş lehine yoksulluk nafakası bağlanmasını hukuka aykırı kabul etmiştir⁵³⁵. Yargıtay başka bir kararında da aynı yönde karar vermiştir⁵³⁶.

Nafaka alacaklısının resmi bir evlilik olmadan fiili birliktelik yaşaması konusunda TMK m. 129 hükmünde yer alan evlenmede yasak haller değerlendirilmelidir. Nafaka alacaklısı ile fiilen evliymiş gibi yaşadığı diğer kişinin aralarında TMK m. 129 hükmü gereği bir evlenmede yasak hal bulunsa dahi resmi olmayan evlilik hayatı yaşamalarına engel yoktur. Uygulamada, nafaka alacaklısının kanunen evlenmesi yasak kimselerden biri ile resmi olarak evlilik gerçekleştiremediğinden, fiilen evlilik hayatı yaşadığı görülmektedir. Kanunen evlenmeleri yasak olan kimselerden birinin yoksulluk nafakası alması halinde, nafakanın mahkeme kararı ile sona erdirilmesi gerekecektir. Örneğin, üçüncü derece kan hısımları ile evlenmek yasaktır. Ancak resmi evlilik olmaksızın nafaka alacaklısının, üçüncü dereceden kan hımsı amca/teyzesi ile evlilik hayatı yaşaması halinde nafakanın ödenmeye devam etmesi hem yoksulluk nafakasının amacına hem de nafaka yükümlüsü ile menfaatler dengesine aykırılık teşkil edecektir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda nafaka yükümlüsü mahkemeye sunacağı deliller ile yoksulluk nafakasının kaldırılmasını talep edecektir. Üçüncü derece kan hısımları ile evlilik hayatı yaşayan nafaka alacaklısının durumu, yaşadığı çevreye göre haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle nafakanın kaldırılması sebebine de dahil edilebilir. Nafaka alacaklısı iddiasını dayandırdığı sona erme sebeplerini ispatlamak suretiyle nafakanın kaldırılmasını mahkemeden talep ederek yoksulluk nafakasını sona erdirebilir.

Boşanma davası sırasında tedbir nafakası niteliğinde veya sonrasında hükmedilen yoksulluk nafakasında, alacaklının resmi bir evlilik olmaksızın başka bir kimseyle fiili birliktelik yaşaması halinde, lehine hükmedilen yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile kaldırılır.

Uygulamada yoksulluk nafakası alacaklısı taraf, yoksulluk nafakasının sona ermemesi amacıyla bir başka kimseyle resmi evlilik olmaksızın daha çok imam nikahı ile aynı evi

⁵³²Dede, 2016: 562.

⁵³³Dede, 2016: 562.

⁵³⁴Hatemi ve Oğuztürk, 2013: 134.

⁵³⁵Yargıtay 2.HD. 26.02.2007 Tarihli ve Esas No: 2006/15170, Karar No: 2007/2671 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 20.03.2021).

⁵³⁶Yargıtay 2.HD. 26.02.2004 Tarihli ve Esas No: 2004/1367, Karar No: 2004/2264 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 20.03.2021).

paylaşarak fiili birliktelik yaşamaktadır⁵³⁷. Bu durumda, boşanmış olduğu eş yani yoksulluk nafakası yükümlüsü bakımından hakkaniyete aykırı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. İmam nikahlı birliktelik söz konusu olduğunda nafaka yükümlüsünün, yoksulluk nafakasının sona erdirilmesi talepli açacağı dava ile bu birlikteliği ispat etmesi gerekmektedir. Nafaka alacaklısının imam nikahlı birlikteliğinde ispat, bu nikahın tanık ve fotoğraf delilleri ile sağlanabilir. Nafaka yükümlüsünün açacağı dava; nafaka alacaklısının fiilen evlilik hayatı yaşadığının tespiti niteliğinde olup bu dava neticesinde yoksulluk nafakasının kaldırılıp kaldırılmamasına karar verilecektir⁵³⁸. İddianın ispatı ile önüne gelen davada hakim, yoksulluk nafakasının sona erdirilmesine hükmetmelidir⁵³⁹. Hakim, önüne gelen uyuşmazlığın özelliğine göre değerlendirmede bulunmalıdır.

Kanun koyucu nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi ile evlilik akdi olmaksızın başkasıyla karı-koca hayatı yaşamasını nafakayı sona erdiren sebepler arasında saymıştır. Her ne kadar bu sebepler nafakayı sona erdirmesi bakımından aynı amaca hizmet etseler de sonuçları bakımından farklılık göstermektedirler. Yeniden evlenilmesi veya ölüm halinde kendiliğinden sona eren yoksulluk nafakası, evlilik dışı yaşam sürdürme halinde mahkeme kararı ile sona ermektedir⁵⁴⁰. Nafakanın sona ermesi bakımından bu fark ile kanun koyucu; resmiyette bir evlilik gerçekleştirmek yerine nikah olmaksızın veya dini nikah ile beraberlik yaşayan nafaka alacaklısının, yoksulluk nafakasını almaya devam etmesinin önüne geçmeyi amaçlamıştır. Kanun koyucunun bu amacına katılmakla beraber; bize göre kanun koyucunun diğer bir amacı da; evlilik dışı ilişkinin varlığı ispat gerektirdiğinden yargı merci önüne konu edilmesi düşüncesidir.

Nafaka yükümlüsünün, kanunda yer alan bu sebebe dayalı açtığı nafakanın kaldırılması talepli davasında, iddiasını dayandığı olguları ispatı ile hakim nafakanın kaldırılmasına karar verme mecburiyeti altındadır. TMK m. 176 hükmünde “*mahkeme kararıyla kaldırılır*” denmekle, önüne gelen davada hakimin takdir hakkı olmadığı, şartların oluşması ve ispatlanması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar vermek zorunda olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır⁵⁴¹.

⁵³⁷Yargıtay 2. HD. 04.04.1977 Tarihli ve Esas No: 1977/2513, Karar No: 1977/2810 sayılı Kararı; Ruhi, 2003: 89; Öztan, 2015: 509; Demir, 2018: 103; Yargıtay HGK. 22.12.2010 Tarihli ve Esas No: 2010/3-634, Karar No: 2010/677 sayılı Kararı <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=33601> (erişim tarihi: 24.03.2021).

⁵³⁸Dural vd., 2014: 147; Öztan, 2015: 508.

⁵³⁹Yargıtay 2. HD. 05.05.2016 Tarihli ve Esas No: 2016/6449, Karar No: 2016/9164 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 20.03.2021); Yargıtay 3. HD. 06.03.2014 Tarihli ve Esas No: 2013/19128, Karar No: 2014/3555 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 24.03.2021).

⁵⁴⁰Öztan, 2015: 508; Özügür, 2015: 452; Kılıçoğlu, 2014: 175; Hatemi ve Oğuztürk, 2013: 134.

⁵⁴¹Dural vd., 2014: 151.

Evlilik gerçekleştirmeksizin bir başkasıyla fiilen evlilik hayatı yaşayan nafaka alacaklısının aleyhine yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verildiği takdirde bu hüküm nafakanın kaldırılması talep edilen dava tarihinden itibaren geçerlilik gösterecektir⁵⁴².

Son olarak; çalışmamızın görevli ve yetkili mahkeme kısmında açıkladığımız gibi 4787 sayılı Kanuna göre, yoksulluk nafakasının sona erdirilmesi talepli açılacak davada görevli mahkeme aile mahkemesi olup; yetkili mahkeme nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesidir⁵⁴³.

5.3.3. Nafaka Alacaklısının Yoksulluk Halinin Ortadan Kalkması

Yoksulluk Nafakasının mahkeme kararı ile sona erdirilmesi hallerinden birisi de yoksul olma halinin son bulmasıdır. Uygulamada yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli açılan davalarda gerekçe en çok nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkması hali gösterilmektedir⁵⁴⁴. Nafaka alacaklısı lehine, geçimini sağlayacak miktarda hükmedilen yoksulluk nafakasında kıstas; nafaka alacaklısının boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmüş olmasıdır. Boşanma sonrası nafaka alacaklısı, ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeyde yoksulluğa düşecekse nafaka yükümlüsünün mali gücü oranında bir miktarda yoksulluk nafakasına hükmedilir. Yoksulluk nafakasına ismini veren yoksul olma halinin son bulması ile yoksulluk nafakasının hükmediliş amacı sona ermekle nafakanın kaldırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk nafakasının hükmedilmesinde temel şartlardan biri olan yoksulluk halinin, daha sonradan sona ermesi durumunda temel şartın eksikliği nedeniyle nafakanın kaldırılması gerekmektedir.

Yoksulluk halinin ortadan kalktığı hallere; nafaka alacaklısının bir işte çalışmaya başlaması, düzenli gelir elde etmesi, elde ettiği gelirin nafaka yükümlüsünün ödeme gücünü aşan seviyede olması veya ailesinden miras kalması, kendisine emekli maaşı bağlanması veya bağışta bulunulmasını örnek verebiliriz⁵⁴⁵. Yoksulluk halinin sona ermesine neden olan gelirlerin kaynağının ne olduğunun önemi yoktur⁵⁴⁶. Önemli olan, elde ettiği gelirler ile yoksul olma halinin sona ermiş olmasıdır. Ancak, nafaka alacaklısının ailenin ekonomik

⁵⁴²Yargıtay 3. HD. 20.02.2006 Tarihli ve Esas No: 2006/ 773, Karar No: 2006/ 1163sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 28.03.2021); Ruhi, 2010: 492.

⁵⁴³Bk. 4.3. Yoksulluk Nafakasına ilişkin Talepte Görevli Ve Yetkili Mahkeme.

⁵⁴⁴Uzun, 2013: 81; Bk. 2.1. Yoksulluk Kavramı.

⁵⁴⁵Yavuz, 2008: 261; Özüğür, 2015: 452; Öztan, 2015: 509; Yargıtay 3.HD. 13.02.2018 Tarihli ve Esas No: 2018/330, Karar No:2018/993 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 28.03.2021).

⁵⁴⁶Kılıçoğlu, 2015: 175; Yargıtay 3.HD. 07.06.2007 Tarihli ve Esas No: 2007/9455, Karar No: 2007/ 9771sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 26.03.2021).

durumunun iyi olduğu gerekçe gösterilerek açılan nafakanın kaldırılması talepli davada yalnızca bu sebebe dayalı olarak yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilemez⁵⁴⁷.

Kanun koyucu nafaka alacaklısına, ekonomik durumunun düzeldiğini bildirme yükümlülüğü yüklememiştir. Bu sebeple kendi lehine hak çıkaran taraf olan nafaka yükümlüsünün, bu durumun tespit edilerek nafakanın kaldırılmasını mahkemeden talep etmesi gerekmektedir. Yoksulluk nafakasının, alacaklının yoksul olma halinin sona erdiği gerekçesiyle kaldırılması mahkeme kararı ile olmaktadır⁵⁴⁸. Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmünde bu durum “...*alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.*” şeklinde ifade edilmiştir. Kanun koyucu, yoksulluğun sona ermesi nedeniyle nafakanın kaldırılmasının yargılama faaliyeti gerektirdiği kanaatindedir. Kanun koyucunun bu sona erme halinde mahkeme kararını aramasının nedeni; yoksulluğun sona erip ermediğinin ispat faaliyeti gerektirdiğinden nafakanın bu sebebe dayalı kaldırılması isteminin yargı merci önünde çözüme kavuşturulmasıdır. Yoksulluk nafakasının kaldırılmasını talep eden taraf, mahkemede açacağı bir dava ile iddialarını ileri sürecektir. Nafaka alacaklısının yoksulluk halinin sona erdiği iddiası ile nafakanın kaldırılması talepli bir dava açılmadıkça, kendiliğinden yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilemeyecektir⁵⁴⁹. Ancak nafakanın tarafları arasında, yoksulluğun sona ermesi halinde dahi nafakanın ödenmeye devam edeceğine ilişkin bir anlaşma yapılmışsa artık yoksulluk nafakasının kaldırılması bu sebebe dayalı olarak istenemeyecektir⁵⁵⁰. Bu durum, taraflar arasında yapılan sözleşmenin önemini ve önceliğini göstermektedir. Taraflar arası uyuşmazlık meydana geldiğinde, aralarındaki anlaşma hükümleri esas alınacaktır.

Yoksulluk nafakası yükümlüsünün açacağı nafakanın kaldırılması talepli davada yetkili ve görevli mahkeme; nafaka alacaklısının yerleşim yeri aile mahkemesidir. Yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli davada; davacı taraf nafaka yükümlüsü, davalı taraf ise yoksulluk halinin ortadan kalktığı iddia edilen nafaka alacaklısı olacaktır.

Yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli açılan davada, nafaka alacaklısının gelir ve ekonomik durumundaki iyileşmenin yoksulluk nafakasına hükmedildikten sonra meydana geldiğinin kanıtlanması gerekmektedir. Hakim önüne gelen uyuşmazlıkta yoksulluk nafakasının sona ermesine karar verebilmesi için; nafaka alacaklısının boşanma davasının

⁵⁴⁷Yargıtay 2. HD. 12.02.1998 Tarihli ve Esas No: 1998/1250, Karar No: 1998/1438 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 28.03.2021); Ruhi, 2003: 90; Demir, 2018: 98.

⁵⁴⁸Öztan, 2015: 508.

⁵⁴⁹Ruhi, 2010: 55.

⁵⁵⁰Uzun, 2013: 84.

açılış tarihindeki ekonomik durumunun, yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli açılan dava tarihindeki ekonomik durumundan daha az olduğunu gösteren bir fark olmalıdır⁵⁵¹. Böyle bir farkın olduğunu iddia eden tarafın, bu iddiasındaki farkı ispatlaması gerekmektedir. Örneğin, boşanma davası açılış tarihinde malvarlığı bulunmayan nafaka alacaklısının, yoksulluk nafakasının kaldırılması talepli açılan davada bir malvarlığı edindiğini davacı taraftaki nafaka yükümlüsünün ispat etmesi gerekmektedir. Bu malvarlığındaki fark; nafaka alacaklısının bir araba edinmiş olması halinde Emniyet Genel Müdürlüğünden, bir taşınmaz edinmiş ise Tapu Müdürlüğünden alınacak bir yazı ile kanıtlanabilir.

Yoksulluk nafakasına hükmedilirken, nafaka alacaklısının yoksulluğa düşüp düşmediğinin, geliri olup olmadığının ayrıntılı olarak araştırıldığı gibi, nafakanın kaldırılmasına karar verilirken de aynı hassasiyetle ayrıntılı olarak yoksulluğun sona erip ermediği araştırılmalıdır⁵⁵². 2014 yılında verilmiş bir Yargıtay kararında; nafaka alacaklısının sigortalı bir işte çalışmaya başladığı, gelir elde ettiği ve yoksulluğunun sona erdiği iddiasıyla nafakanın kaldırılması talepli açılan davada; araştırmalar sonucu nafakanın kaldırılmasına varmayacak ölçüde alacaklının mali durumunun değişmesi halinde nafakanın miktarının arttırılmasına veya azaltılmasına da karar verilebileceği kabul edilmiştir⁵⁵³. Nafakanın kaldırılması talepli açılan davada, mahkeme araştırmaları sonucu nafaka alacaklısının mali durumundaki değişimin nafakanın kaldırılmasını gerektirmeyecek ölçüde olması halinde nafaka miktarında azalma yoluna gidebilmektedir. Yargıtay birçok kararında Hukuk Genel Kurulunun iki önemli içtihadına atıf yapmaktadır⁵⁵⁴. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu iki önemli içtihadında da özetle, nafaka alacaklısının asgari ücret seviyesinde gelire sahip olmasının nafakanın bağlanmasını imkansız kılan bir durum olmadığını kabul etmiştir. Yargıtay HGK bu yönde, asgari ücret seviyesinde gelire sahip olmanın, yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde bir engel teşkil etmeyeceğini kabul etmiştir⁵⁵⁵. Dolayısıyla yoksulluk nafakasının

⁵⁵¹Yavuz, 2008: 301; Yargıtay 3. HD. 23.06.2005 Tarihli ve Esas No: 2005/6595, Karar No: 2005/6941 sayılı Karar <https://kararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> (erişim tarihi: 28.03.2021).

⁵⁵²Yargıtay 2. HD. 05.11.2015 Tarihli ve Esas No: 2015/21489, Karar No: 2015/ 20448 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 25.03.2021); Yargıtay 2. HD. 07.04.2014 Tarihli ve Esas No: 2014/187, Karar No: 2014/8185 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 25.03.2021).

⁵⁵³Yargıtay 3.HD. 26.05.2014 Tarihli ve Esas No: 2014/820, Karar No: 2014/8178 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 25.03.2021); Yargıtay 3.HD. 20.11.2014 Tarihli ve Esas No: 2014/ 8448, Karar No: 2014/ 15293 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 26.03.2021).

⁵⁵⁴Yargıtay HGK. 26.12.2001 Tarihli ve Esas No: 2001/2-1158, Karar No: 2007/1185 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 28.03.2021); Yargıtay HGK. 01.05.2002 Tarihli ve Esas No: 2002/2-397, Karar No: 2002/339 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 28.03.2021).

⁵⁵⁵Yargıtay HGK. 28.02.2007 Tarihli ve Esas No: 2007/3-84, Karar No: 2007/95 sayılı Kararı <http://karamercanhukuk.com/yargitay-karari/asgari-ucretle-calismak-tek-basina-yoksulluk-nafakasini-engelleyen-bir-durum-degildir> (erişim tarihi: 25.03.2021).

bağlanmasından sonra nafaka alacaklısının asgari ücret seviyesinde gelir elde ettiği bir işte çalışmaya başlaması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasını gerektirecek bir durum olmadığı kabul edilmiştir. Karara konu olayda, nafaka alacaklısının asgari ücret seviyesinde bir işte çalışmaya başlamasında, o miktarda bir ücretle geçimini sağlamasının mümkün olmadığı gerekçesiyle yoksulluk hali sona ermediğinden nafakanın kaldırılması talebinin reddine karar verilmiştir.

Yoksulluk nafakasının kaldırılması davasında, nafaka alacaklısının ekonomik durumunda yoksulluk halini azaltacak iyileşme olduğunun tespiti halinde; nafaka yükümlüsünün mali gücünde de nafaka ödemeye devam ettiremeyeceği nitelikte azalma olup olmadığı incelenmelidir⁵⁵⁶. Nafaka yükümlüsünün ekonomik durumundaki farkın nafakanın kaldırılması ile ilgili kanun hükmünde yer almadığı görülmektedir. TMK m. 176/III hükmünde yalnızca nafaka alacaklısına ilişkin durumlarda mahkeme kararı ile nafakanın kaldırılabilmesi düzenlenmiştir. Bu durum bazı tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmaların temelinde, süresiz nafakanın aksini savunanların görüşleri yer almaktadır. Sadece nafaka alacaklısından kaynaklanan bir durum nedeniyle nafakanın kaldırılabilmesi; nafaka yükümlüsü bakımından süre sınırı olmaksızın nafaka ödemesi anlamına gelmekle hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilmektedir. Kanımızca nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun kötüleştiğinden bahisle de nafakanın kaldırılması mahkemeden talep edilebilir. TMK m. 176/IV hükmüne bakıldığında: “*Tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hallerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.*” ifade edilmektedir. Bu hükümde “taraflar” ifadesi ile nafaka yükümlüsünün ekonomik durumundaki değişimlerin nafaka borcunu etkileyeceği belirtilmişse de; nafakanın sona erdiği hallerin düzenlendiği TMK m. 176/III hükmünde bu durum belirtilmemiştir. Nafakanın sona erme halleri arasında nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun açıkça ifade edilmemesinin Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesi ile Polatlı 1.Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 2009 yılında Anayasa Mahkemesi’ne başvurulmuştur⁵⁵⁷. AYM önüne gelen sorunda; TMK m. 176 hükmünde açıkça yer almasa da kanunun özüne bakılarak yorum yapıldığında çözümün bulunduğu, nafakanın amacı dikkate alındığında nafaka borcunu ödeme yükümlülüğünün mali durumun bozulması gerekçesiyle kaldırılabilmesi doğrultusunda verdiği red kararıyla birlikte hükmün nasıl yorumlanması gerektiğini ortaya koymuştur⁵⁵⁸. Öğretide bir görüş; AYM’nin yorum yoluyla yerinde bir karar verdiğini kabul etmekle beraber nafaka yükümlüsünün

⁵⁵⁶Yargıtay 3. HD. 16.02.2012 Tarihli ve Esas No: 2011/19701, Karar No: 2012/ 3889sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 26.03.2021).

⁵⁵⁷AYM 25.06.2009 Tarihli ve Esas No: 2005/56, Karar No: 2009/94 sayılı Kararı <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/11677> (erişim tarihi: 29.03.2021).

⁵⁵⁸<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/11677> (erişim tarihi: 29.03.2021).

ekonomik durumundaki değişimin 743 sayılı Medeni Kanun m. 145 hükmünde olduğu gibi açıkça ifade edilmesi gerektiğini savunmaktadır⁵⁵⁹. Nitekim bize göre de nafaka yükümlüsünün ekonomik gücündeki kötüleşme nedeniyle nafakanın miktarında azalma yönünde karara varılsa da; nafakanın kaldırılmasına yönelik uygulama açısından açık bir norm düzenlenmesi yerinde olacaktır. Nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun kötüleşmesi durumunda da kanunun özü ve sözü yorumlandığında; yoksulluk nafakası mahkemeden alınacak bir kararla kaldırılabilir⁵⁶⁰. Ekonomik durumundaki kötüleşme nedeniyle nafakanın kaldırılmasını mahkemeden nafaka yükümlüsü talep edecektir⁵⁶¹. Açacağı bu davada nafaka yükümlüsü tanık delili dahil her tül ispat vasıtalarına başvurabilir. Nafaka yükümlüsünün, ekonomik durumundaki kötüleşmede ağır kusurunun bulunması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilmemesi gerekir⁵⁶².

Yargıtay'ın yerleşmiş kararlarına bakıldığında; yoksul olma halinin sona ermesi nedeniyle açılan nafakanın kaldırılması talepli davalarda, nafaka alacaklısının ekonomik durumundaki farkın yoksul olma halini tamamen sona erdirip erdirmediğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Yoksulluk durumunu ortadan kaldıracak nitelikte bir fark tespit edilemiyorsa; nafaka yükümlüsünün talebi nafakanın kaldırılması olsa bile taraflar arası menfaat dengenin gözetilmesi gerekliliğinden nafaka miktarının azaltılmasında da karar verilebilir⁵⁶³. Yargıtay bu yöndeki kararlarında, nafakanın kaldırılması talepli açılan davada nafakanın miktarının azaltılmasına karar verilmesini, hukukumuzda yer alan temel ilkelerden “çoğun içinde az da vardır ilkesi”ne dayandırmıştır⁵⁶⁴. “Çoğun içinde az da vardır ilkesi” diğer adıyla evleviyet ilkesi, fazla talebin içinde az olanın da hayli hayli talep edildiğinin varsayıldığı ilkedir.

Sonuç olarak; yoksulluk halinin değerlendirilmesinde tarafların sosyal, ekonomik durumları ve hayat tarzlarına dikkat edilmelidir⁵⁶⁵. Bize göre de, Yargıtay'ın kararlarındaki tutum ve davranış normun konuluş amacına hizmet etmesi yönünden isabetlidir. Salt olarak nafaka alacaklısının asgari ücret seviyesinde gelir elde etmesi, yoksulluk nafakasının kaldırılmasını sonuçlandıramaz⁵⁶⁶. Nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalktığı gerekçesiyle nafakanın kaldırılmasına karar verildikten sonra, alacaklının yeniden yoksulluğa

⁵⁵⁹ Medar, 2018: 141.

⁵⁶⁰ Ruhi, 2003: 90; Köseoğlu, 2005: 153.

⁵⁶¹ Kılıçoğlu, 2014: 175.

⁵⁶² Köseoğlu, 2005: 153.

⁵⁶³ Yargıtay 3. HD. 26.01.2017 Tarihli ve Esas No: 2016/ 10651, Karar No: 2017/736 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 26.03.2021).

⁵⁶⁴ Yargıtay 3.HD. 26.01.2017 Tarihli ve Esas No: 2016/ 10651, Karar No: 2017/736sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 26.03.2021).

⁵⁶⁵ Yargıtay 3.HD. 29.01.2014 Tarihli ve Esas No: 2013/16923, Karar No: 2014/1117 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 25.03.2021).

⁵⁶⁶ Yargıtay 3.HD. 18.09.2014 Tarihli ve Esas No: 2014/4088, Karar No: 2014/12034 sayılı Kararı <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 25.03.2021).

düştüğü gerekçesiyle yeniden yoksulluk nafakasına hükmedilemez⁵⁶⁷. Hakim önüne gelen somut olayın özelliğine göre, nafaka alacaklısının bir işe girmesi, gelir elde etmesi halinin nafaka yükümlüsünün mali durumu ile orantısını gözeterek yoksulluk nafakasının kaldırılmasına etki edip etmediğini değerlendirmelidir.

⁵⁶⁷Uzun, 2013: 84; Medar, 2018: 140.

SONUÇ

Yoksulluk nafakası, toplumun temelini oluşturan aile kurumunun alt başlıklarından biridir. Kanun koyucu ailenin korunması amacıyla değişik önlemler düzenleme yoluna gitmiştir. Ailenin korunması amacıyla düzenlenen önlemlerden biri de yoksulluk nafakasıdır. Tarihsel süreçte nafaka; günlük sosyal hayatımızın temelini teşkil eden aile düzenini, yardımlaşma düşüncesiyle güvence altına almak, aileyi oluşturan unsur olan kişilerin zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla yardım temini zorunluluğundan doğmuş bir kuruluştur. Türk Medeni Hukuk sisteminde nafakalar, bakım nafakaları ve yardım nafakası olmak üzere iki ana başlığa ayrılmaktadır. Bakım nafakaları; tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olarak üçe ayrılmaktadır. Çalışmamızda, Türk Medeni Kanunu kapsamında yoksulluk nafakası beş bölüm halinde incelenmiştir. Öncelikle nafaka kavramı, tanımı, türleri ve ortak özelliklere değinilmiş; sonrasında esas konumuz olan yoksulluk nafakası kanunda yer alan düzenlemeler, öğreti ve yargı kararları ile incelenerek izah edilmeye çalışılmıştır. Yoksulluk nafakasının tanımı, amacı ve hukuki niteliğine değindikten sonra, ihlali, ödenmesi ve usul hükümleri irdelenmiştir. Son olarak yoksulluk nafakasının sona erme halleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Yoksulluk nafakasının yasal dayanağı Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde yer almaktadır. Yoksulluk nafakası TMK m. 175 hükmünde: *“Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.”* şeklinde düzenleme altına alınmıştır. Yoksulluk nafakası boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan tarafın, geçinmesi için gerekli olan miktarı karşı taraftan kusuru daha fazla olmamak kaydıyla ve karşı tarafın mali gücü oranında süresiz olarak isteyebileceği nafakadır. Yoksulluk nafakası kurumu da eşler arasındaki evlilik boşanma sebebiyle sona erdiğinde; eşlerden birinin geçim sıkıntısı yaşayacak olup yoksulluğa düşecek olmasına binaen, sosyal düşüncelerle düzenlenmiştir. Yoksulluk nafakası ile zor durumda kalan tarafın korunmak istenmesi, Anayasa m. 2 hükmünde düzenlenen devletin “sosyal devlet olma niteliği” gereğidir. Kanun koyucu nafaka yükümlülüğü bakımından, devletin sosyal olma niteliği gereği geçinmesinde mağdur olan veya mağdur duruma gelecek olan kimseleri koruma amacı gütmüştür.

Yoksulluk nafakası konusuna ilişkin öncelikle nafakadan bağımsız olarak yoksulluk kavramının sözlük anlamı incelenmiş, ardından TMK m. 175 hükmü ve öğretide yer alan görüşler ve yargı kararları ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. Yargıtay içtihatlarında ve öğretide yoksulluk kavramının tanımı yapılmaya çalışılmış ise de; bu konuda en önemli rolün,

TMK m. 4 düzenlemesi gereği somut olayın özelliklerine göre hakime ait olduğu sonucuna varılmıştır.

Yoksulluk nafakası hukuki niteliği itibariyle; aile hukukundan doğan, bir taraf aleyhine borç doğuran kanundan kaynaklanan bir borç ilişkisidir.

Evlilik birliğinin sona ermesi sonucu talep edilen yoksulluk nafakasının tarafları, evlilik birliğini sonlandırılması talebiyle evlilik birliği sona eren eşlerdir. Yoksulluk nafakasına ilişkin talepte bulunan eş, boşanma ile yoksulluğa düşmüş veya düşecek olma koşulunu gerçekleştirmesi halinde nafaka alacaklısı olarak tanımlanmaktadır. Karşı taraf olan eş ise; aleyhine yoksulluk nafakası ödemesine hükmedilen taraf olarak nafaka yükümlüsü şeklinde adlandırılmaktadır.

Türk Medeni Hukuk öğretisinde evlilik kurumunun genel hükümlerine göre, eşler nasıl evlilik birliğinde birlikte yaşamak, birbirlerine sadakatli olmak ve yardımcı olmak zorundalar ise; boşanmayla sona erecek evlilik birliği sonrasında da eşlerden birinin, yoksul olacak eşe yardımcı olmak sorumluluğu devam etmektedir. Eşler arasındaki evlilik birliği boyunca devam eden yükümlülükler, TMK m. 185 hükmünde düzenlenmiştir. Yoksulluk nafakası, eşlerin evlilikte birbirlerine karşı sahip oldukları yardım yükümlülüğünün devamı niteliğindedir.

Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde düzenlenen yoksulluk nafakası, kanun hükmünde tanımlanmamıştır. Yoksulluk nafakası; nafaka yükümlüsünden daha az kusurlu veya kusursuz olan tarafın boşanma sebebiyle yoksulluğa düşmesi veya düşme tehlikesi ile karşılaşması durumunda ihtiyaçlarının temini için süresiz nafaka talep edebilmesi olarak tanımlanabilir. Burada yer alan nafaka talebi, nafaka yükümlüsünün mali ekonomik gücü ile orantılı olmalıdır. TMK hükmünde yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için gerekli koşullara yer verilmiştir. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için gerekli koşullar; beş başlık altında toplanmaktadır. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde bu beş şartın bir arada gerçekleşmiş olması gereklidir. Yoksulluk nafakasının koşulları arasında kümülatiflik söz konusudur. Beş şartı şu şekilde sıralayabiliriz; boşanmanın gerçekleşmesi koşulu, talepte bulunulmuş olması koşulu, boşanmanın gerçekleşmesi ile yoksulluğa düşme veya yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşılaşmış olma koşulu, kusur koşulu ve nafaka yükümlüsünün mali gücü olması koşuludur.

Türk Medeni Kanunu m. 175/I hükmünde yer alan “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf*” ifadesinden, yoksulluk nafakasının koşullarından birinin bir boşanma olgusunun varlığı ve bu olgunun gerçekleşmiş olması gerektiği sonucuna varmaktayız. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanmanın gerçekleşmesi gerektiğinden

boşanma davası sürecinde hükmedilen nafaka tedbir nafakası niteliğindedir. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için verilen boşanma kararının kesinleşmiş olması gerekmektedir. Türk Medeni Kanunu m. 175 hükmünde “*nafaka isteyebilir.*” ifadesi yer aldığından, yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesinde talep koşulu gerçekleşmelidir. Bu sebeple bir boşanma davasında hakim, yoksulluk nafakasına resen karar veremez. Kanunda yoksulluk nafakası için özel bir şekil şartı öngörülmemiştir. Yoksulluk nafakası talep eden eş, talebini yazılı veya sözlü olarak tutanak altına aldirmek suretiyle yapabilir. Yoksulluk nafakası talebinde bulunan eş, boşanma davası devamı sürecinde, yoksulluk nafakasını istemediğini belirtirse; bu beyan nafaka hakkında feragat ettiği sonucunu doğurur. Yoksulluk nafakası talebinden feragat mümkündür. Boşanma davası sırasında, açık bir şekilde yoksulluk nafakası istemediğini belirten ya da talepte bulunmuş olup bu talebinden feragat eden eş daha sonradan talepte bulunamaz. Yoksulluk nafakasının düzenleniş amaçlarından olan boşanma sebebiyle yoksul olacak eşin korunması, yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde önemli koşullardan biridir. Yoksulluk nafakasına hükmederken hakim, talepte bulunan eşin boşanma sebebiyle yoksulluğa düşüp düşmeyeceğini araştırmalıdır. Yoksulluk nafakası talep eden eşin yoksulluk hali veya yoksul olma tehlikesinin boşanma kararının verildiği tarihte mevcut olması gerekmektedir. TMK m. 175 hükmünde yer alan koşullardan biri de kusur koşuludur. Yoksulluk nafakası talep eden eşin boşanmadaki kusuru, karşı taraf eşten daha fazla olmamalıdır. Söz konusu kusur, boşanmaya tesir eden kusurdur. En azından her iki eşin de boşanmadaki kusurlarının eşit olması gerekmektedir. Nafaka talep edenin kusurunun, karşı taraftan daha ağır olduğu durumlarda yoksulluk nafakası talebi reddedilecektir. TMK m. 175 hükmü gereği; talep edilen nafaka miktarı, nafaka ödeyecek olan tarafın ekonomik durumu ile orantılı olmalıdır. Mali güç koşulu, talep edilen nafakaya hükmedilmesi halinde nafaka ödeyecek taraf olan nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun buna elverişli olması ile ilgilidir. Hükmedilecek olan nafaka miktarı, talepte bulunan eşin geçimini sağlayacak seviyede bir miktar olmalıdır. Nafaka miktarına hükmedilmesinde ölçülülük ve hakkaniyet ilkeleri göz önüne alınır.

Hakim önüne gelen uyuşmazlıklarda nafaka miktarını takdir ederken, nafaka yükümlüsünün ekonomik-mali gücünü kendi içinde değerlendirerek karar vermelidir. Hakim yoksulluk nafakası miktarını belirlerken; eşlerin ekonomik durumlarını, gelirlerini, imkanlarını, yaşları, çevreleri, ihtiyaçları ve hatta sağlık durumlarını dahi değerlendirerek hakkaniyet ilkesi çerçevesinde takdir hakkını kullanacaktır. Yoksulluk nafakasının miktarının tespitinde hakim, eşlerin evli kaldıkları süreyi, eşlerin yaşları, ortak çocukların olup olmadığını ve varsa çocukların yaşları gibi hususları göz önüne almalıdır. Yoksulluk

nafakasında iki taraf olması sebebiyle, nafaka yükümlüsünün ekonomik-mali gücü ile orantılı takdir edilecek miktar aynı zamanda nafaka alacaklısını yoksulluk halinden kurtaracak miktarda olmalıdır. Yoksulluk nafakası talep eden eşin çalışmıyor olması, salt olarak yoksul olduğu anlamına gelmez. Yoksulluk nafakası talep eden eş çalışma gücüne sahip iken çalışmamayı tercih ediyorsa; bu durum nafaka talep etmesine engeldir. Yoksulluk nafakası talebinde bulunanın meslek sahibi olduğu ve yoksul olma halini ortadan kaldıracak biçimde işte çalışma imkanı bulunmasına rağmen çalışmayı tercih etmediğinin anlaşılması halinde, bu durum TMK m. 2 hükmünde yer alan dürüstlük ilkesi ile bağdaşmayacağı için lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmemesi gerekir.

Yoksulluk nafakası Türk Medeni Kanununda yer alan düzenleme gereği süresiz olarak talep edilebilir. Fakat tarafların ekonomik-mali durumlarında değişiklik meydana geldiğinde talep halinde nafaka kaldırılabilir. Türk Medeni Kanununda, 743 sayılı Medeni Kanundan farklı olarak eşitlik ilkesi gereği kadın-erkek eşit koşullarda nafaka talep etme hakkı tanınmıştır. Medeni Kanuna göre; erkeğin kadından yoksulluk nafakası talep edebilmesinde en önemli şart; kadının refah seviyesinin erkekten daha iyi olmasıdır. İlgili hükümdeki refah durumu, kadın erkek eşitliğine aykırı olduğu gerekçesi ile kaldırılmıştır. Yeni Türk Medeni Kanunumuz ile yoksulluk nafakasındaki refah şartı aranmamıştır. TMK m. 175 düzenlemesine göre; kusuru diğer taraftan daha ağır olmamak şartıyla boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan kadın veya erkek taraf diğer taraftan yoksulluk nafakası talep edebilecektir.

Yoksulluk nafakasının ödenmesine ilişkin düzenleme TMK m. 176 hükmünde yer almaktadır. İlgili hüküm “*Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.*” şeklindedir. Yoksulluk nafakasının ödenme şekli kanun uyarınca iki şekildedir. Ödenme şekilleri; toplu olarak sermaye biçiminde ödenmesi ve irat şeklinde düzenli aralıklarla bir nevi taksitle ödenmesidir. Yoksulluk nafakasına ilişkin mahkeme hükmünde belirtilen miktarın, tek seferde ifa edilerek nafaka borcunun sona erdirilmesini yoksulluk nafakasının toptan ödenmesi olarak tanımlayabiliriz. Yoksulluk nafakasının tek seferde toplu olarak ödenmesine karar verilmesi halinde borç tek seferde sona ereceğinden, nafaka miktarının artırılması veya azaltılması talep edilemeyecektir. Yoksulluk nafakasının irat şeklinde düzenli aralıklarla ödenmesi, hükmedilen nafaka miktarının aylık olarak nafaka alacaklısına ödenmesi olarak tanımlanabilir. Yoksulluk nafakasının ödenme şekline kural olarak hakim karar verir. Bu kuralın istisnası, tarafların kendi aralarında yapacakları bir sözleşme ile nafakanın ödenme

şekline karar verebilmelidir. Taraflar arasındaki bu anlaşmanın geçerliliği TMK m. 184/V hükmü gereği hakimın onaylamasına bağlıdır.

Yoksulluk nafakası talebi, açılan boşanma davası ile beraber istenebileceği gibi, boşanma davası kesinleştikten sonra bağımsız bir dava yoluyla da istenebilir. Türk Medeni Kanunu m. 169 hükmü gereği hakim, boşanma veya ayrılık davasının devamı boyunca gerekli önlemleri resen almak zorundadır. Boşanma davasının devamı sürecinde eşlerden birinin nafaka talebinde bulunması halinde; bu talep tedbir nafakası niteliğinde karşılanacaktır. Çünkü yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanma kararının kesinleşmesi gerektiğinden, boşanma gerçekleşmeden talep edilen nafaka tedbir nafakası olarak adlandırılır. Boşanma gerçekleştikten sonra açılacak yoksulluk nafakasına ilişkin davada zamanaşımı süresi düzenlenmiştir. Davanın açılması için öngörülen zamanaşımı süresinin yasal dayanağı TMK m. 178 hükmünde yer almaktadır. Bağımsız açılacak davanın açılması için gerekli süre, boşanma davasının kesinleşme tarihi üzerinden bir yıllık zamanaşımı süresidir. Bir yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra yoksulluk nafakası talepli davanın açılması halinde, davalı tarafın zamanaşımı def'inde bulunması gerekir. Zamanaşımı süresinin öngörülmesi ile kanun koyucu, boşanma nedeniyle evlilik birlikleri sona eren tarafların yıllar sonrasında yoksulluk nafakası talebi ile karşılaşmalarını önlemek istemiştir.

Yoksulluk nafakasına ilişkin davada görevli ve yetkili mahkeme konusunda ikili bir ayrıma gidilmiştir. Boşanma davası ile birlikte talep edilmesi ve boşanmadan sonra ayrı bir dava ile talep edilen yoksulluk nafakasında görevli ve yetkili mahkeme incelenmiştir. Boşanma davasının ile beraber talep edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme sıfatı aile mahkemelerine aittir. Aile mahkemesinin bulunmadığı yerlerde kanun hükmü gereği Asliye Hukuk Mahkemesi, aile mahkemesi sıfatıyla görevlidir. Boşanma davası ile birlikte talep konusu edilen yoksulluk nafakası, taraf olan eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri veya son altı aydır oturdukları yerde bulunan aile mahkemesinden istenecektir. Boşanma davası sonuçlanıp kesinleştikten sonra ayrı bir davada talep konusu edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme aile mahkemesidir. Boşanma davası ile beraber talep edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme ile ayrı davaya konu edilen yoksulluk nafakasına ilişkin davada görevli mahkeme aynıdır. Farklılık yetkili mahkeme bahsindedir. Boşanma gerçekleştikten sonra talep edilen yoksulluk nafakasına ilişkin davada yetki meselesi TMK m. 177 hükmünde kanun koyucu tarafından özel olarak düzenlemiştir. Nafaka alacaklısı nafaka yükümlüsüne karşı nafakaya ilişkin davayı kendi yerleşim yerinde bulunan aile mahkemesinde açacaktır.

Kanun koyucu Türk Medeni Kanunu boşanmanın mali sonuçları ile ilgili düzenlemesinde yoksulluk nafakası ve tazminata yer vermiştir. Maddi tazminat talebi,

boşanmada kusurlu olan eşe karşı bir taleptir. Maddi tazminat talebinde bulunan eşin, boşanmaya sebep olan olayda hiç kusurunun olmaması veya diğer eşe göre daha az kusurlu olması gerekir. Yoksulluk nafakasında ise; nafaka alacaklısının kusurunun, nafaka yükümlüsünden daha fazla olmaması yeterlidir. Bu kapsamda maddi tazminat ile yoksulluk nafakası arasındaki farklardan biri kusur bakımındandır. Eşlerin kusurlarının eşit olması durumunda dahi yoksulluk nafakasının sosyal, ahlaki amaçları ve hakkaniyet ilkesi gereği nafakaya hükmedilir. Buna karşın, boşanmaya sebep olan olaylarda tam kusurlu olan eşin yoksulluk nafakası talep etme hakkı bulunmamaktadır. Her iki eş boşanmada kusursuz olsalar dahi yoksulluk nafakasına hükmolunabilir. Ekonomik-mali durumları araştırılarak lehine maddi tazminata hükmedilen eş için yaşam standardı sağlandı ve geçinmesinde zorluk bulunmuyorsa; yoksulluk nafakasına hükmedilmesine gerek kalmayacaktır. Kanaatimizce; aynı davada hem maddi tazminat talebi hem de yoksulluk nafakası talebi olması durumunda, hakim öncelikle şartları konusunda araştırma yaparak maddi tazminat talebini karara bağlamalı ve ardından” yoksulluğa düşme durumu” olup olmamasına göre nafakaya hükmetmelidir. Tazminata ve yoksulluk nafakasına aynı anda hükmedilemeyeceğine ilişkin bir kural yoktur. Maddi tazminat talebi kabul edilen eş için, tazminat miktarının geçiminde yeterli olmaması durumunda yoksulluk nafakasına da hükmedilmesinde bir sakınca yoktur. Maddi tazminat ile yoksulluk nafakası amaçları bakımından da birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Yoksulluk nafakasının amacı; yoksulluğa düşecek olan zor durumdaki eşe yardım niteliğinde iken, maddi tazminatın amacı boşanmaya sebep olan eşin karşı tarafa verdiği zararın maddi olarak tazminidir.

Yoksulluk nafakası talebinde bulunmak herhangi bir harca tabi değildir. Boşanma davası ile birlikte yoksulluk nafakası talep edildiğinde; boşanma davasının fer'i unsuru olduğundan davadan ayrı vekalet ücretine hükmedilemeyeceği gibi ayrı harç da alınmaz. Boşanma davasından ayrı bir dava ile yoksulluk nafakası talep edildiğinde, ayrı dava olması sebebiyle harç ve vekalet ücretine tabi olacaktır.

Nafakaya ilişkin bir kararda istinaf veya temyiz yoluna başvurulması, ilamın icrasını ertelemeye engel teşkil etmez. Nafakaya dair hükümlerin icrası ertelenemez. Nafakaya dair hükümlerin icrası ertelenemediği için nafaka alacaklısının nafakaya ilişkin kararı icraya koyması durumunda nafaka yükümlüsü borcunu ödemeye mecbur kalacaktır. Uygulamada nafaka alacaklısı, nafaka yükümlülüğüne aykırılık gerekçesiyle başlattığı icra takibinin kesinleşmesi halinde yükümlü aleyhine haciz yoluna başvurabilir, yükümlünün üçüncü kişilerdeki alacağına kısıtlama koydurabilir ve hatta yükümlünün maaşına kanunda belirtilen oranda haciz koydurabilir. Elinde yoksulluk nafakası ödenmesine ilişkin mahkeme ilamı

bulunan nafaka alacaklısı, daha öncesinde icra takibi başlatmasına gerek olmaksızın başka alacaklının koymuş olduğu hacze İcra İflas Kanunu m. 101/III hükmü gereği imtiyazlı alacak olarak iştirak edebilir. Nafaka alacaklısının hacze iştirakinde kanunda süre sınırı düzenlenmemiştir. Nafaka alacaklısının hacze iştiraki için kanun koyucu sadece kötü niyetli olmama koşulunu getirmiştir. Yoksulluk nafakasının ödenmemesinin yaptırımı; İcra İflas Kanunu m. 344 hükmünde düzenlenmiştir. İİK m. 344/I hükmü: *”Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.”* şeklindedir. Yoksulluk nafakası alacaklısı, İİK m. 344 hükmü gereği; nafaka ödeme yükümlülüğünü ihlal eden nafaka yükümlüsü hakkında, şikayet hakkına sahiptir.

Öğretide ve uygulamada yoksulluk nafakasının süreli veya süresiz olup olmaması konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Yoksulluk nafakasına süreli olarak hükmedilmesini eleştiren görüşlere göre, uzun süren evlilik birlikteliklerinde evlilik süresi boyunca çalışmayan, ailesi ve çocukları için çalışma yaşamında yer almayan ve boşanma sonrası çalışma yaşamına dönmesi kendisinden beklenemeyen eş için yoksulluk nafakasının süre ile sınırlandırılması hakkaniyete aykırı bulunmuştur. Bu görüşü savunanlara göre, boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşecek eş hakkında süreli yoksulluk nafakasına hükmedilmesi adil olma noktasından ayrılmaktadır. Bu görüş yazarlarına göre; nafakanın kaldırılmasını gerektirecek koşulların meydana gelmesi hali dışında nafaka süresizdir. Öte yandan, yoksulluk nafakasının süreli olması gerektiğini savunanlara göre, nafaka yükümlüsü eş açısından ömür boyu karşı tarafa nafaka ödeyecek olunması hukuka, hakkaniyete aykırı olarak kabul edilmiştir. Yoksulluk nafakasının kaldırılması nedenlerinden biri nafaka alacaklısı eşin yeniden evlenmesi durumudur. Yoksulluk nafakası alacaklısı taraf, yeniden bir birliktelik kurmuş olsa dahi yoksulluk nafakasının kaldırılmaması adına resmi evlilik yapmama yolunu tercih etmektedir. Hal böyle olunca resmi olmayan birliktelikler sebebiyle nafaka yükümlüsü taraf açısından nafakanın süresiz olması haksızlık teşkil etmektedir. Bu görüşün sahipleri bu sebeple yoksulluk nafakasının süreli olması gerektiğini savunmaktadırlar. TMK m. 175 hükmünde yer alan yoksulluk nafakasının “süresiz” olma niteliğinin Anayasanın m. 2, m. 10 ve m. 41 hükümlerine aykırı olduğu gerekçeleriyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmuştur. Süresiz olması niteliğine dair yoksulluk nafakası hükmünün Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruda mahkeme; “süresiz” ifadesinin nafaka yükümlüsü taraf açısından ömrünün sonuna kadar ödeme anlamına gelmediğine ve evliliğin devamındaki dayanışma yükümlülüğünün

evlilik sona erdikten sonra da devam ettiği görüşüne dayanarak itiraz konusu hükmün Anayasa aykırı olmadığına karar vermiştir. Henüz kesinleşmemiş olmakla birlikte, yoksulluk nafakasına belirli sürelerle hükmedilmesine ilişkin çalışmalar mevcuttur. Kanaatimizce yoksulluk nafakasının süreli veya süresiz olmasına karar verirken hakim; tarafların evlilik sürelerini, ekonomik ve sosyal durumlarını, müşterek çocuklarının olup olmadığını göz önüne alınmalıdır. Aksi yönde kabulde çok kısa bir süre için evli kalan tarafların, yoksulluk nafakası talebinde bulunmaları hakkın kötüye kullanılması sonuçlarını doğurabilir.

Yoksulluk nafakası alacaklısının, üçüncü kişilere borcunun olması ihtimal dâhilindedir. Yoksulluk nafakası alacaklısının, üçüncü kişilere olan borcu nedeniyle uğradığı icra takibi sonucu nafaka alacağının haczi gündeme gelebilir. Bu konuda İcra İflas Kanunu m. 83 hükmü ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun m. 71 hükmüne değinilmelidir. İİK m. 83/I hükmü: *"Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir."* şeklinde düzenlenmiştir. İİK ilgili hükmü gereği ilama müstenit olmayan nafaka alacaklarının kısmi olarak haczedilebileceği düzenlenmiştir. AATUHK m. 71/I hükmü: *"Aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama bağlı olmayan nafakalar, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların üçte birinden çok dörtte birinden az olamaz."* şeklinde düzenlenmiştir. AATUHK m. 71 hükmü gereği; ilama dayalı olmayan nafaka alacakları kısmi oranda haczedilebilirken; bu oranın nafaka alacağının üçte birinden fazla, dörtte birinden az olamaz.

Uygulamada boşanma davasının mali sonuçlarından olan yoksulluk nafakasına ilişkin ihtilaflar, boşanmayı sürüncemede bırakmakla mahkemeler bakımından ayrı bir iş yükü ortaya çıkarmaktadır. Taraflar evlenme iradelerini yetkili memur önünde beyan etmeleri ile evlilik kurulabiliyorken, anlaşmalı olarak boşanma talepleri sonucu evliliklerini de tarafsız bir kişi önünde sonlandırabilmelidirler. Çekişmeli ve birden fazla talep bulunan boşanma davarlı istisna olmak üzere, tarafların sadece boşanmaya veya nafakaya ilişkin anlaşmalı taleplerinden arabuluculuk çözüm yoluna başvurabilmeleri yerinde olacaktır. Tarafların mahkeme önüne gelmeden, her iki tarafın da menfaatleri gözetilerek, alanında uzman arabulucular gözetiminde anlaşmaları daha yararlı olacaktır. Bu durum iş yükü nedeniyle mahkemeler ve uzun yargılama süreleri nedeniyle taraflar açısından yararlı olacaktır.

Yoksulluk nafakasının sona ereceği durumlar Türk Medeni Kanunu m. 176/III hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 176/III hükmü: “*İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.*” şeklinde ifade edilmiştir. TMK m. 176/III hükmü gereği, yoksulluk nafakasının sona ermesi iki başlık altında incelenecektir. Bunlar; yoksulluk nafakası kanunda sayılan koşulların gerçekleşmesi halinde herhangi bir merci kararına ihtiyaç duymaksızın kendiliğinden sona ermesi ve mahkeme kararı ile sona erme halidir. Yoksulluk nafakasının sona ermesini düzenleyen hükümde; irat olarak ödenmesine hükmedilen nafakanın, nafaka alacaklısı tarafın yeniden evlenmesi veya yoksulluk nafakası taraflarından birinin ölümü ile kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. Öte yandan aynı hükümde, nafaka alacaklısı tarafın resmi evlilik yapmadan fiili birliktelik yaşaması veya “haysiyetsiz yaşam” sürdürmesi halinde hakim kararı ile yoksulluk nafakasının kaldırılarak sona ereceği belirtilmiştir.

Hazırlamış olduğumuz bu tezde yoksulluk nafakasına ilişkin özet olarak, Türk Medeni Kanununda konumuzun düzenlenişi ve diğer yasal mevzuatlardaki düzenlemeler birlikte ele alındığında; mevcut yasal düzenlemeler, öğreti ve yargıdaki uygulamaların tezde açıklamaya çalıştığımız birkaç husus dışında yerinde olduğu sonucuna varılmıştır. Tezde belirttiğimiz çekinceler ile TMK’da yer alan yoksulluk nafakasına ilişkin düzenlemelerin yeniden ele alınarak madde boşluklarının giderilmesi, uygulama açısından da sorunların ve çelişkili kararların önüne geçilmesinde etkili olacaktır. Son olarak vurgulanması gereken önemli bir nokta da: yoksulluk nafakası kurumunun işleyişi açısından yaşanan sorunların en aza indirilmesi, boşanma ile yara alan ailenin yoksulluk nafakası nedeniyle karşı karşıya gelmelerinde daha az yara almalarında hakimlere büyük rol düşmektedir. Hakim önüne gelen yoksulluk nafakasına ilişkin uyuşmazlıklarda TMK m. 4 hükmünde yer alan takdir hakkı gereği, her iki tarafın menfaatlerini göz önüne alarak, tarafların getirdiği emarelerle yetinmeyip araştırmalarda bulunarak karar vermelidir. Yoksulluk nafakasında adil sonuçların ortaya çıkması ve taraflar ile toplumun huzurunun sağlanabilmesi adına uyuşmazlıkların mahkeme aşamasında hakkaniyete uygun giderilebilmesi gerekmektedir. Bu konuda çözüm yolunun kanun maddelerinin lafzında değil, kanunun özü ve uygulamaların ruhunda da olması gerektiği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akıntürk, T. ve Akipek, J. (2015). Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Akıntürk, T. ve Ateş, D. (2016). Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Aslanova, K. (2019). Medeni Hukuk Dersi Sorular ve Cevaplar, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Aydın, M. A. (2013). Türk Hukuk Tarihi, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Bağdatlı, S. (2012). Hukuk Sözlüğü, Derin Yayınları, İstanbul.
- Bozdağ, G.G. (2015). Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Bozovalı, H. (1990). Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları, Kazancı Yayınevi, İstanbul.
- Bulut, H. (2007). Aile Hukukunda Velayet ve Nafaka Davaları, Beta Yayınları, İstanbul.
- Çolak, H. (2005). İcra İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Bilge Yayınevi, Ankara.
- Demir, M. (2018). Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Dural, M. ve Öğüz, T. ve Gümüş, M. A. (2014). Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Erdem, M. (2018). Aile Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Eren, F. (2016). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Erhan, A. (2012). Hukukun Temel İlkeleri El Kitabı, Legal Yayınevi, İstanbul.
- Fırtına, E. (2019). Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası, Adalet Yayınevi, İstanbul.
- Filiz, O. (2009). Türkiye’de Aile Mahkemeleri Uygulaması ve Uygulamanın Değerlendirilmesi, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Gençcan, Ö. (2015). Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Gençcan, Ö. (2011). Aile Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Gençcan, Ö. (2012). Aile Mahkemesi Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Gençcan, Ö. (2018). Nafaka Hukuku, Yetkin Yayıncılık, Ankara.
- Gözler, K. (2009). İdare Hukuku, Ekin Kitabevi, Bursa.

- Güler, B. (2014). Boşanmanın Hukuki Sonuçlarında Arabuluculuk, Sümer Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Güriz, A. (2006). Hukuk Başlangıcı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Hatemi, H. ve Oğuztürk, B. (2013). Aile Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Hatemi, H. ve Serozan, R. (1993). Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Hatemi, H. (2005). Aile Hukuku I (Evlilik Hukuku). Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- İnal, N. (1992). Uygulamada Nafaka Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Kaçak, N. (2006). Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kılıçoğlu, M. A. (2013). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kılıçoğlu, M. A. (2014). Medeni Kanunumuzun Aile-Miras-Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kılıkçıer, O. (2020). Boşanma ve Nafaka Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Köseoğlu, B. (2005). Aile Mahkemelerinin İşleyişi, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Kuru, B. ve Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2004). İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Necip, B. (2009). Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Nomer, H. ve Ergüne, M. (2019). Eşya Hukuku, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Oğuzman, K. ve Barlas, N. (2013). Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Oğuzman, K. ve Öz, T. (2013). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vedat Kitapçılık, Ankara.
- Öcal, M. (2019). Yoksulluk Nafakasının Süresi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Özdamar, D. (2002). Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Özdamar, D. (2002). Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Özgenç, İ. (2005). Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Öztan, B. (2004). Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Öztan, B. (2012). Medeni Hukuk'un Temel Kavramları, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Öztan, B. (2015). Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Özüğür, A. (2004). Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemelerine Göre Gerekçeli Açıklamalı-İçtihatlı Nafaka Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Özüğür, A. (2015). Nafaka Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Pekcanıtez, H. ve Atalay, O. ve Özekes, M. (2017). Medeni Usul Hukuku, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Reisoğlu, S. (2014). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul.
- Ruhi, A. (2010). Yargıtay İçtihatlarıyla Nafaka Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ruhi, A.C. (2003). Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklılarının Yabancı Ülkelerde Tahsili, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ruhi, A.C. (2004). Türk Hukukunda Boşanma ve Boşanmanın Sonuçları, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Tutumlu, M. A. (2009). Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Türk Hukuk Kurumu (1991). Türk Hukuk Lügatı, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uzun, M. (2013). Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Yavuz, N. (2008). Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı İle İlgili Davalar, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Yavuz, N. (2008). Öğretide ve Uygulamada ; Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Yılmaz, E. (1985). Hukuk Sözlüğü, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Yılmaz, S. ve Yıldırım, A. (2020). Medeni Hukuk-I Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Zevkililer, A. ve Acabey, B. ve Gökyayla, E. (1997). Medeni Hukuk-Giriş-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara.
- Zeytin, Z. ve Ergün, Ö. (2013). Türk Medeni Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Süreli Yayınlar

- Akıncı, Ş. (2016). "Kaldırılması Gereken Bir Düzenleme: Yoksulluk Nafakası". Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi.(147):34-37.
- Akkaya, T. (2014). "Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar veya Hakimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı". Ankara Barosu Dergisi, 72(4):23-62.
- Arat, A. (2004). " Türk Borçlar Hukukunda Alacak Zamanaşımı". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,12(3-4):193-228.

- Arbek, Ö. (2004). “Boşanmanın Mali Sonuçları” . Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 54(1):139-151.
- Atar, E.A. (2016). “Nafakadan Feragat” . Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3):251-267.
- Başpınar, V. (2003). “Türk Medenî Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, LII(3),79101: 85-86.
- Çıtak, B. (2016). “Yoksulluk Nafakası”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 74(1):241-257.
- Darende, Y. (2013). “Asgari Ücretle Çalışıyor Olmak Yoksulluk Nafakası Bağlanmasına Engel Midir?”. LEGES Hukuk Dergisi, 4(42):54-59.
- Dede, İ. (2016). ” Yoksulluk Nafakasının Fiili Birliktelik ve Haysiyetsiz Yaşam Sürme Sebebiyle Sona Ermesi”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,15(2):557-575.
- Demirbaş, A. (2018). ”Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası”. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,5(2):219-235.
- Doğan, İ. (2015). ”Türk Medeni Kanununun Düzenlemelerine göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası”. Public and Private International Law Bulletin, 35(1): 59-95.
- Ercoşkun Şenol, K. (2016). ”Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Sınırı”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,74(2):712-732.
- Ergöz, Ö. (2018). “Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi”. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 6(12): 463-509.
- Kocabaş, G. (2013). “Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi ve Bu İlkenin Sınırı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler”. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi, 19(1): 357-391.
- Kulaklı, E. (2018). ”Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süresi Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi”. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,5(2):241-266.
- Oğuz, C. (2000). “Türk Medeni Kanunu Madde 174/1 ile 175 Arasındaki Farklar”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,4(2):1-15.
- Özdemir, H. (2014). ”Yargıtay Kararları Işığında Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası”. Terazi Hukuk Dergisi,9(100):65-78.

- Sonat, K.A. (2013). "Ana Babanın Eğitimi Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı, Nafaka Yükümlülüğü". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,19(1):235-291.
- Şahin, M. (2017). "Türk-İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Evlilik Sonrası Katkının (Yoksulluk Nafakasının) Şartları (TMK m. 175 – ZGB m. 125)". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,21(3):75-108.
- Şener, E. (2010). "Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu". Adalet Dergisi,(37):226-236.
- Tosun, Y. (2015). "Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi". Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(129-130):53-77.
- Uyumaz, A. ve Erdoğan, K. (2015). "Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,17(1):119-169.
- Yağcı, K. (2018). "Yoksulluk Nafakasında "Süresizlik" Sorunu". İstanbul Hukuk Mecmuası, 76 (1): 323-358.
- Yavaş, M. (2009). "Maaş ve Ücret Haczi". Türkiye Barolar Birliği Dergisi,(84):93-120.
- Yıldırım, A. (2016). "Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu". Legal Hukuk Dergisi,14(157):59-72.
- Zafer, H. (2009). "Aile Hukukunda Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu (TCK m. 233)". Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,2009(2):126-129.

Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi

- Çıtak, B. (2016). *Eşler Arasındaki Nafaka Yükümlülüğü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kol, Ö.P. (2013). *Türk Hukukunda Tedbir Nafakası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Medar, A.A. (2018). *Yargı Kararları Işığında Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özyazgan, Ö. (2019). *Yoksulluk Nafakası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Perktaş, H. (2008). *Boşanmada Yoksulluk Nafakası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Söyleşi/Mülakat/Görüşme

Coşgun, Z. (07.04.2021). Hakim Zeynep Coşgun ile Görüşme. Av. Merve Bilge Akbulut'un Ofisi, Antalya.

İnternet Kaynakları

<https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 15.12.2020).

<https://emsal.yargitay.gov.tr> (erişim tarihi: 18.12.2020).

<https://www.guncelhukuk.com.tr/dergiden/mecelle-mecelle-i-ahkam-adliyye.html> (erişim tarihi: 18.12.2020).

<https://sozluk.adalet.gov.tr/kamu%20d%c3%bczeni> (erişim tarihi: 19.12.2020).

<https://sozluk.adalet.gov.tr/kamu%20d%c3%bczeni>, (erişim tarihi: 19.12.2020).

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=3hd-2016-22489.htm&kw=yoksulluk+nafakas%C4%B1+kriterler+#fm> (erişim tarihi: 26.12.2020).

<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=72709> (erişim tarihi: 26.12.2020).

<http://www.cemalettingurler.av.tr/tr/yargi-karari/esas-no-2013-1114-karar-no-2013-2907> (erişim tarihi: 26.12.2020).

https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunm.leri;jsessionid=-zeNNWBoXHSr7BwR5PHzg9_w6PG8gdtCee2-YO13WwiNsNxIDN00!-1700213263?_adf.ctrlstate=sx55zmpnt_14&pkanunlarno=10285&pkanunnumarasi=4721 (erişim tarihi: 27.12.2020).

<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-kanunu-medenisi-743> (erişim tarihi: 28.12.2020).

<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-1984-332-k-1985-980-t-04-12-1985> (erişim tarihi: 28.12.2020).

http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunm.leri?_adf.ctrlstate=

<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-kanunu-medenisi-743> (erişim tarihi: 28.12.2020).

<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-1984-332-k-1985-980-t-04-12-1985> (erişim tarihi: 28.12.2020).

https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf (erişim tarihi: 01.01.2021).

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (erişim tarihi: 01.01.2021).

<http://emsal.uyap.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/> (erişim tarihi: 01.01.2021).

<https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2012-3-1626-k-2013-813-t-12-06-2013/1374621/> (erişim tarihi: 05.01.2021).

<http://www.lebibyalkin.com.tr/mevzuat/mevzuattaki-son-degisiklikler/2020-mevzuattaki-son-degisiklikler-temp-temp-000-2020-aralik-temp-temp-000-2020-12-harclar-kanunu-genel-teblig-seri-no-86.html> (erişim tarihi: 05.01.2021).

<https://sozluk.adalet.gov.tr/Harf/F> (erişim tarihi: 05.01.2021).

<https://www.hukukmedeniyeti.org/numerus-clausus/nedir/> (erişim tarihi: 08.01.2021).

<http://kazanci.com.tr/gunluk/3hd-2016-9940.htm> (erişim tarihi: 10.01.2021).

<http://avukatnecatidindar.com/emsal-ictihatlar/nafaka-ilam-icra-emri-icra-ceza-mahkemesi-sikayet-tarihi-vekile-teblig-tarihi> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<https://yargitaykarar.wordpress.com/2013/02/19/2004-sayili-iik-m.-334-ictihat/> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<https://yargitaykarar.wordpress.com/2013/02/19/2004-sayili-iik-m.-334-ictihat/> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<http://avukatnecatidindar.com/emsal-ictihatlar/nafaka-ilam-icra-emri-icra-ceza-mahkemesi-sikayet-tarihi-vekile-teblig-tarihi> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<http://avukatnecatidindar.com/emsal-ictihatlar/nafaka-ilam-icra-emri-icra-ceza-mahkemesi-sikayet-tarihi-vekile-teblig-tarihi> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<https://yargitaykarar.wordpress.com/2013/02/19/2004-sayili-iik-m.-334-ictihat/> (erişim tarihi: 20.01.2021).

<https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/968AB2E513A24CE7AA873F327218A31A?doi=10.26650/mecmua.2018.76.01.0012> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/doc/ibd20203.pdf> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2021-avukatlik-asgari-ucuret-tarifesi-24-kasim-2020den-itibaren-gecerlidir-81492> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2021-avukatlik-asgari-ucuret-tarifesi-24-kasim-2020den-itibaren-gecerlidir-81492> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm> (erişim tarihi: 26.01.2021).

<https://sozluk.adalet.gov.tr/m%c3%bckellefiyet> (erişim tarihi: 30.01.2021).

- <https://mevzuat.adalet.gov.tr/>(erişim tarihi: 30.01.2021).
- <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=185> (erişim tarihi: 02.02.2021).
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4787.pdf> (erişim tarihi: 02.02.2021).
- <https://core.ac.uk/download/pdf/51099972.pdf> (erişim tarihi: 03.02.2021).
- <http://www.savasbaytok.av.tr/index.asp?sayfa=2710> (erişim tarihi: 03.02.2021).
- <https://www.karartek.com.tr/#/detayliarama/sorgulama> (erişim tarihi: 08.02.2021).
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/596337> (erişim tarihi: 11.02.2021).
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262617> (erişim tarihi: 11.02.2021).
- <https://legalbank.net/belge/y-3-hd-e-2004-10124-k-2004-8558-t-13-09-2004-hakimin-ikame-olunan-delilleri-serbest-199-e-takdir-etm/566075/> (erişim tarihi: 13.02.2021).
- <https://www.eralp.av.tr/t-c-yargitay-hukuk-genel-kurulu-esas-20112-703-karar-201270-karar-tarihi-15-02-2012/> (erişim tarihi: 13.02.2021).
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201124-3.htm> (erişim tarihi: 16.02.2021).
- <https://legalbank.net/belge/yargi-harclari-tarifiesi-2020-yili/1505355/> (erişim tarihi: 16.02.2021).
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3095.pdf> (erişim tarihi: 16.02.2021).
- <http://www.tahkim.hacettepe.edu.tr/alperbulurteblig.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).
- <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2016/02/ALPER-UYUMAZ-KEMAL-ERDO%C4%9EAN.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6183.pdf>(erişim tarihi: 17.02.2021).
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5510.pdf> (erişim tarihi: 17.02.2021).
- [https://www.arabuluculukmerkezi.com/arabuluculuk/arabuluculuknedir/\(erişimtarihi:](https://www.arabuluculukmerkezi.com/arabuluculuk/arabuluculuknedir/(erişimtarihi:) 17.02.2021).
- <https://adb.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1>(erişim tarihi: 17.02.2021).
- <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-84-544> (erişim tarihi: 18.02.2021).
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/292465> (erişim tarihi: 28.02.2021).
- <https://mevzuat.kararara.com/viewtopic.php?f=46&t=15495> (erişim tarihi: 18.03.2021).
- <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/aa-gercek-anlamda-kanunun-dolanilmasi-978-605-7909-46-6/1> (erişim tarihi: 20.03.2021).
- <http://kazanci.com.tr/gunluk/3hd-2015-17419.htm> (erişim tarihi: 23.03.2021).
- <https://legalbank.net/belge/m.-176/1291726/ilgili-mahkeme-kararlari> (erişim tarihi: 23.03.2021).
- <https://www.jurix.com.tr/article/4601> (erişim tarihi: 23.03.2021)

<https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=33601> (erişim tarihi: 24.03.2021).

<http://karamercanhukuk.com/yargitay-karari/asgari-ucretle-calismak-tek-basina-yoksulluk-nafakasini-engelleyen-bir-durum-degildir> (erişim tarihi: 25.03.2021).

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/11677> (erişim tarihi: 29.03.2021).

https://www.the.org.tr/_Resources/Web/the/broadcasts/thedergiocak2016.pdf (erişim tarihi: 24.04.2021).

https://m.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/787/original/Kad%C4%B1n_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_Nafaka_Rapor_K%C4%B1sa_Ozeti-.pdf?1572609040

(erişim tarihi: 14.06.2021).

EK 1- Röportaj Formu

Görüşülen Kişi: Hakim Zeynep COŞGUN

Görüşme Yeri: Av. Merve Bilge Akbulut'un Ofisi, Antalya.

Görüşme Tarihi: 07.04.2021

Görüşmede Sorulan Sorular Ve Cevaplar:

1. Nafaka denince aklınıza ne gelmektedir? Sizin Tanımlamanıza Göre Nafaka Nedir?

Cevap: "Nafaka" denilince ilk olarak aklıma "Boşanma" gelmektedir. Benim tanımlamama göre nafaka; ekonomik darlığa düşecek tarafın isteyebileceği bedeldir.

2. Tanımlayacak Olsanız Yoksulluk Nafakası Nedir?

Cevap: Yoksulluk nafakası, boşanmada kusuru olmayan eşin diğer eşten alabileceği ekonomik destek olarak tanımlanabilir.

3. Yoksulluk nedir?

Cevap: Boşanan eşlerin, evliliklerindeki yaşam standardının kaybedilmesidir. Bir kimsenin yaşadığı bir olay sonucu eski maddi durumunda değişiklik olması yoksulluktur. Yoksulluk nafakası bakımından "yoksulluk" ise; boşanma sonucu, eşlerden birinin eski maddi durumunda değişiklik meydana gelmesidir. Yoksulluk kavramı; tarafların yaşam standartlarına ve sosyal, ekonomik çevreline göre değişkenlik gösteren bir kavramdır.

4. Aile Mahkemesi Hakimliği Görevini İcra Etmiş Biri Olarak Size Göre; Yoksulluk Nafakasının Amacı Nedir?

Cevap: Tanımlamama göre nafakanın; ekonomik darlığa düşecek tarafın isteyebileceği bedel olduğunu söylemiştim. Bu nedenle yoksulluk nafakasının amacının; boşanma sonrası ekonomik olarak darlığa düşecek olan tarafın, diğer taraftan talep edebileceği ekonomik destek ile zor durumdan kurtarılmasıdır.

5. Yoksulluk Nafakasına Hükmedilmesinde Dikkat Ettiğiniz Kriterler Nelerdir?

Cevap: Madde madde sıralamak istiyorum. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesinde dikkat ettiğim kriterler;

- Talep eden eşin kusur oranı
- Tarafların ekonomik, sosyal durumu
- Paranın alım gücü, enflasyon vs.

6. Yoksulluk Nafakasına Dair Uyuşmazlıklar, Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Midir?

Cevap: Yoksulluk nafakası niteliği ve amacı gereği arabuluculuğa elverişli değildir. Çünkü en başta aile hukuku sosyal, ekonomik olduğu kadar psikoloji ile ilgili de bir kavramdır. Aile hukuku alt dallarından olan yoksulluk nafakası da psikoloji ile ilgilidir. Boşanma gibi taraflar ve hatta çocuklar açısından yıpratıcı bir süreçte, taraflardan arabulucuya giderek uzlaşmalarını beklemek doğru değildir. Bunun için en başta tarafların eğitim seviyesinin de uygun olması gerekmektedir. Haklarının, menfaatlerinin ne olduğunu bilmeden arabuluculuk çözüm yolunun etkili olmayacağını düşünmekteyim. Özellikle de ülkemizdeki evli ve eğitim seviyesi yüksek olan çiftlerin azlığı söz konusu iken bu çözüm yolu işlevselliğini kaybedecektir. Boşanmaları çekişmeli olan ve yargıya intikal eden eşlerin tarafsız üçüncü bir kişide masaya oturup haklarının ne olduğunu bilmeden çözüm talep etmeleri hakkaniyete aykırı olacaktır. Ülkemizin her kesimini düşünmek zorundayız. Arabuluculuk kurumunun ne olduğu, boşanma ile eşin hangi haklara sahip olduğu, hangi haklarını talep edeceğini insanlarımıza açıklamadan yoksulluk nafakası kurumunda arabuluculuk çözüm yolunun işlevsel olmayacağı kanaatindeyim.

7. Yoksulluk nafakası süreli mi olmalı süresiz mi olmalı? Gerekçeleriniz nelerdir?

Cevap: Yoksulluk nafakası boşanma dolayısıyla yoksul durumda olan eşe tanınan bir haktır. Uygulamada önümüze gelen uyuşmazlıklara baktığımızda, eşlerden birinin, bu özellikle kadın olan taraf olmaktadır. Kadın taraf boşanana kadar, ev hizmetlerini yapıp, çocuklarını büyütüp belli bir yaşa gelmiş olmaktadır. Okumadığı veya okutulmadığı için genellikle çalışmamakta ve geliri bulunmamaktadır. Erkek eşin ona getireceği kazanç ile hayata tutunmaktadır. Şimdi böyle bir durumda, boşanma sonucu hükmedilen yoksulluk nafakasının süreli olması hakkaniyete aykırı olacaktır. Diyelim ki beş yıl süreli nafakaya hükmedildi. Bu beş yıllık sürenin sonunda yoksul eş ne yapacaktır? Kendisinden o aşamadan sonra çalışması beklenemez. Toplumumuzun yapısı gereği erkek çalışır, kadın evde oturur, ev işleri yapar düşüncesini değiştiremediğimiz sürece süreli nafaka olması hak kayıplarına yol açacaktır. Bu sebeple süresiz olması gerektiği kanaatindeyim.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Merve Bilge AKBULUT
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Kumluca Anadolu Öğretmen Lisesi,2015
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi,2019
Tez Konusu	Türk Medeni Kanunu Kapsamında Yoksulluk Nafakası
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Antalya Barosu Avukatlık stajı(2019-2020)
Çalıştığı Kurumlar	Merve Bilge AKBULUT Avukatlık Ofisi